

10-05-2016

Problemstillinger ved revisors going concern vurdering

Hovedopgave – HD i regnskab
og økonomistyring

Kasper Capell
Jannik Erting
Thomas Selsø
Copenhagen Business School

Indholdsfortegnelse

1. Resumé (abstract).....	3
2. Indledning.....	5
3. Dispositionsafsnit.....	6
3.1 Opgavens problemformulering.....	6
4. Afgrænsning.....	7
4.1 Regnskabsstandarder og årsregnskabsloven.....	7
4.2 Regnskabsklasser	7
4.3 Øvrige afgrænsninger.....	8
5. Metodevalg og empirisk analyse	9
5.1 Opbygning og struktur.....	9
5.2 Dataindsamling	11
5.3 Empirisk- og komparativ analyse	12
5.4 Kildekritik.....	12
6. Going Concern	14
6.1 Definition – Going concern	14
6.2 ISA 570.....	16
6.2.1 Indhold og omfang i ISA 570	16
6.2.2 Revisoransvar for efterfølgende begivenheder	19
6.3 Erklæringskrav ved usikkerhed	22
6.3.1 Definition af supplerende oplysning	24
6.3.2 Definition af forbehold	25
6.3.3 Supplerende oplysning versus forbehold	26
6.3.4 Anvendelse af ekspertvurdering som revisionsbevis.....	28
6.3.5 Oplysningskrav i ledelsesberetningen	33
6.4 Revisoransvar og ledelsesansvar.....	36
6.4.1 Revisoransvar	36
6.4.2 Ledelsesansvar	38
6.5 Introduktion til Little Smart Things ApS	40
6.5.1 Praktisk vurdering af going concern.....	41
6.5.2 Vurdering af erklæringens korrekthed	43
6.6 Delkonklusion	44
7. Udviklingsomkostninger.....	47
7.1 Indregning og måling.....	47

7.2	Måling af udviklingsprojekter.....	50
7.2.1	Gennemgang af revisorhandlinger	51
7.2.2	Nedskrivningstest	55
7.3	Delkonklusion	57
8.	Kvalitetskontrol af revisors going concern vurderinger	59
8.1	FSR og Revisortilsynet	59
8.2	Revisornævnssag 102 / 2014	60
8.3	Delkonklusion	63
9.	Hovedkonklusion	64
10.	Perspektivering	67
11.	Litteraturliste	68
11.1	Fagbøger:	68
11.2	Hjemmesider:.....	68
11.3	Kompendier og øvrige dokumenter:	68
11.4	FSR:.....	69
12.	Bilag.....	70

1. Resumé (abstract)

In this thesis we attempt to analyze on which the auditors can evaluate a company's going concern independently. An auditor will often have the board's expectations and hopes within their evaluation, which may affect the auditor report.

First part of the thesis consist of a theoretical exposition of ISA 570, which is the international standard, that describes the requirements for both the auditor and management regarding going concern. In the theoretical exposition, we also involve ISA 560 and ÅRL to outline the issues that auditors face when having to analyze later events. Second part of the section focuses on analyzing the company Little Smart Things where the company's going concern issues are analyzed to see if the auditor's work actions are appropriately formed and adequate.

The second part of the thesis deals with a theoretical report on development projects and costs by dealing with IAS 38. The Danish ÅRL does not give a specific description of the auditor's actions, which makes it necessary to use the international standards. In the second part of the section we will apply the theoretical analysis with a practical view, where we take the reader through the auditors actions on Little Smart Things.

The analyze of Little Smart Things' development projects, are essential for a valuation of the company's going concern. Even though the accounting records does not have a direct influence to the company's financial position, many investors could feel less willing to support the company if there is a modified report.

In the last part we will put the case with Little Smart Things into a perspective in relation to a former case where the auditor has been convicted a fine for having declared a company's report without any comments, despite for the going concern issues.

The thesis aims to answer, whether an auditor can assess a company's going concern issues alone. We have chosen this topic because it would be interesting to find an answer on whether the criticism of the auditors is because the auditor cannot evaluate the issues alone or if it is because it is justified by other courses.

The conclusion which can be drawn is that the auditors has to make the company board aware of the standards that are required of them to follow when they make their presentation of their financial statements. If the board are not able to make the correct evaluation on the recognition of the statement, they have to seek help from an expert. This way the company board are aware of their responsibilities and will then acknowledge the correct way to communicate with the auditor.

2. Indledning

I de senere år har finanskrisen indvirkning på den danske samfundsøkonomi, resulteret i utallige konkurser. På baggrund af de mange konkurser, har Folketinget skærpet kravene til revisorernes vurdering af going concern. Som den offentlige tillidsrepræsentant skal revisor tage forholdsregler for, at sikre det retvisende billede af årsrapporten. De største problemstillinger for revisor er, at sikre et tilstrækkeligt revisionsbevis for regnskabsmæssige skøn og vurderingen af virksomhedens fortsatte drift.

Vi finder det derfor interessant at analysere de krav og dertilhørende arbejdshandlinger som revisor skal foretage i forbindelse med sin vurdering, samtidig med at vi ønsker at gennemgå kravene til revisor omkring en specifik regnskabspost. Her har vi udvalgt udviklingsprojekter. Dette skyldes at udviklingsprojekter bliver mere relevante i forhold til at virksomheder er nødsaget til at udvikle sin forretning, for at stå imod de svære markeds- og konkurrencevilkår som er opstået efter finanskrisen. Revisors vurdering af udviklingsprojekter er yderst kompleks, da vurderingen består af forståelse og skønsmæssig ansættelse, i og med at der er ingen som kan sikre at udviklingsprojektet nogensinde bliver rentabelt. Hvis revisor ikke er enig med ledelsen i værdiansættelsen heraf, kan dette have fatale konsekvenser for virksomhedens muligheder for fremtidig finansiering.

Vi har i opgaven valgt at anvende den teoretiske gennemgang i en analyse for et praktisk eksempel. Her har vi valgt udviklingsvirksomheden "Little Smart Things" da virksomheden har usikkerheder omkring fremtidig finansiering, samtidig med at selskabets væsentligste regnskabspost udgøres af udviklingsomkostninger. I det praktiske eksempel kan revisor have svært ved at vurdere virksomhedens udviklingsprojekter, da der opereres på et kompleks marked, hvor revisor formentlig har en begrænset viden herom. Dermed kan revisor have svært ved at værdiansætte udviklingsomkostningerne, og efterfølgende foretage en selvstændig vurdering af selskabets evne til at fortsætte driften. Når revisor mangler den fornødne ekspertise, kan det antages at revisionsbeviset dannes på baggrund af ledelsens forventninger. Vi ønsker derfor at belyse, om revisor i så fald er i stand til at forholde sig kritisk til ledelsens forventninger og dermed foretage en selvstændig vurdering?

3. Dispositionsafsnit

Vi vil i opgaven redegøre for de gældende krav der er til revisor og ledelsen ved aflæggelsen af et regnskab med going concern problemer. Opgaven vil gå i dybden med ISA 570 som er et internationalt krav til revisor vedrørende going concern. Standarden er en indirekte del af lovgivningen, da revisor skal erklære sig på at have aflagt regnskabet efter ISA standarderne. Efterfølgende vil vi redegøre for reglerne omkring indregning og måling af komplekse regnskabsposter i en given virksomhed. Helt konkret vil vi redegøre for indregning og måling af udviklingsomkostninger i entreprenørskabsvirksomheden Little Smart Things ApS, som har arbejdet med udviklingen af ubemandede luftfartøjer.

Problemformuleringen ligger op til en undersøgelse af de problemstillinger der er ved revisors gennemgang af going concern. Efter en analyse af problemstillingerne, vil vi analysere om revisor reelt er i stand til at værdiansætte udviklingsomkostningerne i Little Smart Things ApS uden den faglige ekspertise inden for området. Her vil vi altså vurdere problemstillinger som er forbundet med revisors vurdering af going concern, i forhold til Little Smart Things. Afslutningsvis vil vi perspektivere opgaven i forhold til Little Smart Things konkurs, og herunder diskutere om revisor skulle have afgivet en supplerende oplysning eller taget forbehold, set i lyset af revisornævnets stillingtagen ved en lignende problemstilling.

Problemformuleringen er opbygget som en teoretisk problemstilling, hvor vi ønsker at redegøre og problematisere teorien omkring going concern og udviklingsomkostninger. Endeligt vil vi reflektere over problemstillingens praktiske relevans i forhold til Little Smart Things.

3.1 Opgavens problemformulering

Vi ønsker at undersøge problemstillinger forbundet med going concern, herunder de gældende regler for indregning og måling af udviklingsomkostninger, for på baggrund af denne viden, at analysere om revisor kan afgive en erklæring vedrørende going concern selvstændigt.

4. Afgrænsning

Opgaven har til formål at besvare den konkrete problemformulering, hvorfor vi foretager en afgrænsning så vi undgår, at inddrage områder som ligger uden for problemformuleringens felt. Dette gøres for at sikre at analysen udelukkende belyser de områder som er aktuelle for besvarelsen af problemformuleringen. De væsentligste afgrænsninger er nævnt som følger nedenfor.

4.1 Regnskabsstandarder og årsregnskabsloven

Opgaven tager udgangspunkt i regler og love som er gældende i Danmark. Der vil i opgaven, så vidt muligt, blive taget udgangspunkt i Årsregnskabsloven omkring indregning og måling, mens elementer fra IFRS kan blive inddraget, særligt omkring nedskrivningstest hvor Årsregnskabsloven henviser til de internationale regler. I opgaven vil vi analysere indregning og måling af udviklingsomkostninger i den danske virksomhed, Little Smart Things som aflægges efter Årsregnskabsloven. Derfor giver det mest relevans, at drøfte gældende regler og standarder inden for ÅRL fremfor IFRS.

I opgaven vil vi benytte de danske regnskabsvejledninger samt de internationale regnskabsstandarder, da det er disse som danner rammen om regnskabsaflæggelsen for et dansk selskab som har valgt eller er underlagt revision.

4.2 Regnskabsklasser

I afhandlingen gennemgår vi årsregnskabslovens regler for indregning og måling af udviklingsprojekter samt gældende krav og regler for going concern. Krav som vedrører store klasse C- og D virksomheder vil ikke blive gennemgået, da dette ikke har nogen relevans i forhold til vores praktiske del af opgaven, som omhandler Little Smart Things, hvis regnskab aflægges efter regnskabsklasse B med tilvalg fra klasse C. Det falder os derfor naturligt, at fokusere på disse regnskabsklasser.

4.3 Øvrige afgrænsninger

Opgavens praktiske vinkel tager udgangspunkt i drone forskningsvirksomheden Little Smart Things ApS som gik konkurs i november 2015. Virksomhedens konkurs havde ikke nogen væsentlig betydning for samfundet generelt, men virksomheden er udvalgt da den vurderes, at have opereret på et meget komplekst marked, hvor en revisor har svært ved at agere som en kyndig vurderingsmand. Vi har derfor vurderet at der kan stilles spørgsmålstejn ved revisors stillingtagen til værdiansættelsen af virksomhedens udviklingsomkostninger og den dertilhørende vurdering af selskabets fortsatte drift, eftersom at revisor kan have svært ved at opnå et afgørende indblik i brancheforholdene.

Problemformuleringen er opstillet på baggrund af vores egne personlige interesser. Under faserne omkring opstillingen af nævnte problemformulering, sker der naturligt fravalg af øvrige områder. Vores afhandling tager udgangspunkt i revisors vurdering af going concern, samt indregning af udviklingsprojekters betydning for vurderingen. Vi har således afgrænset os fra, at gå i dybden med andre former for immaterielle anlægsaktiver herunder goodwill, patenter, rettigheder mv. I afhandlingen vil vi ikke behandle de skattemæssige aspekter af udviklingsprojekter og nedskrivninger heraf ligesom, at problematikker omkring den udskudte skat i forbindelse med værdireguleringer ligeledes ikke vil blive behandlet. Denne afgrænsning foretages for, at undgå et for bredt omfang i opgaven, således at vi i stedet kan konkretisere problemstillinger omkring indregning og måling.

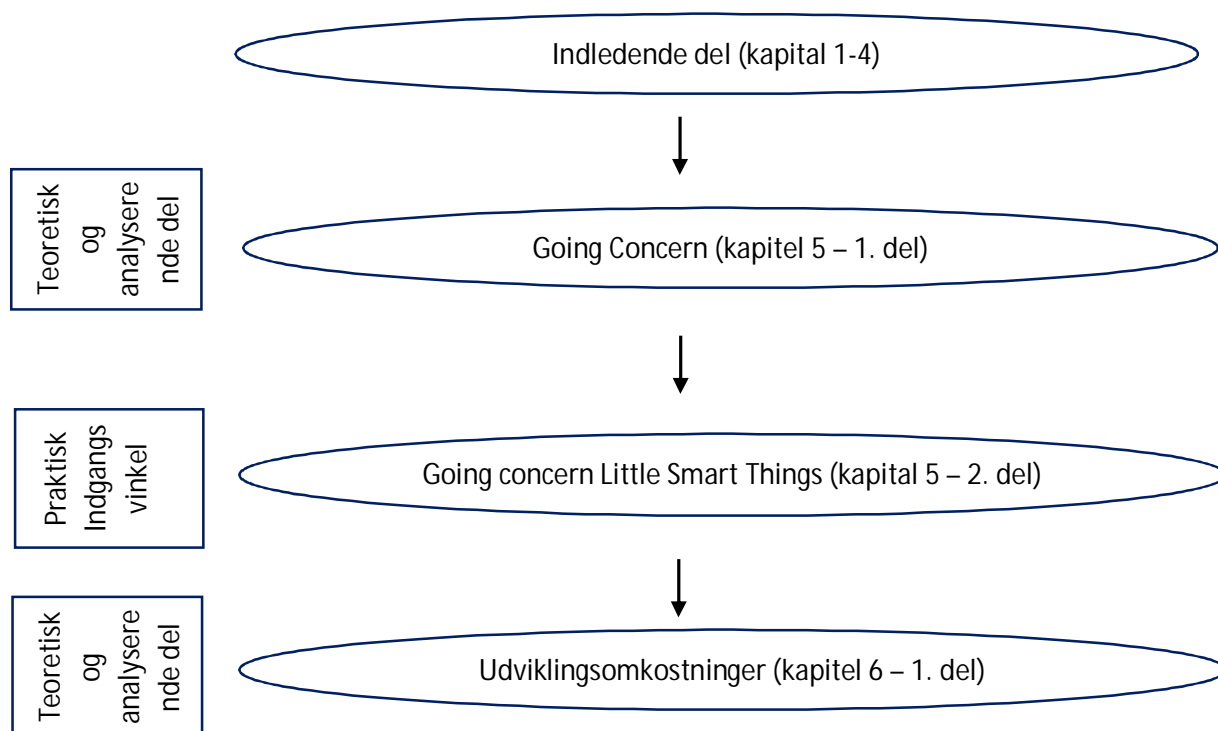
5. Metodevalg og empirisk analyse

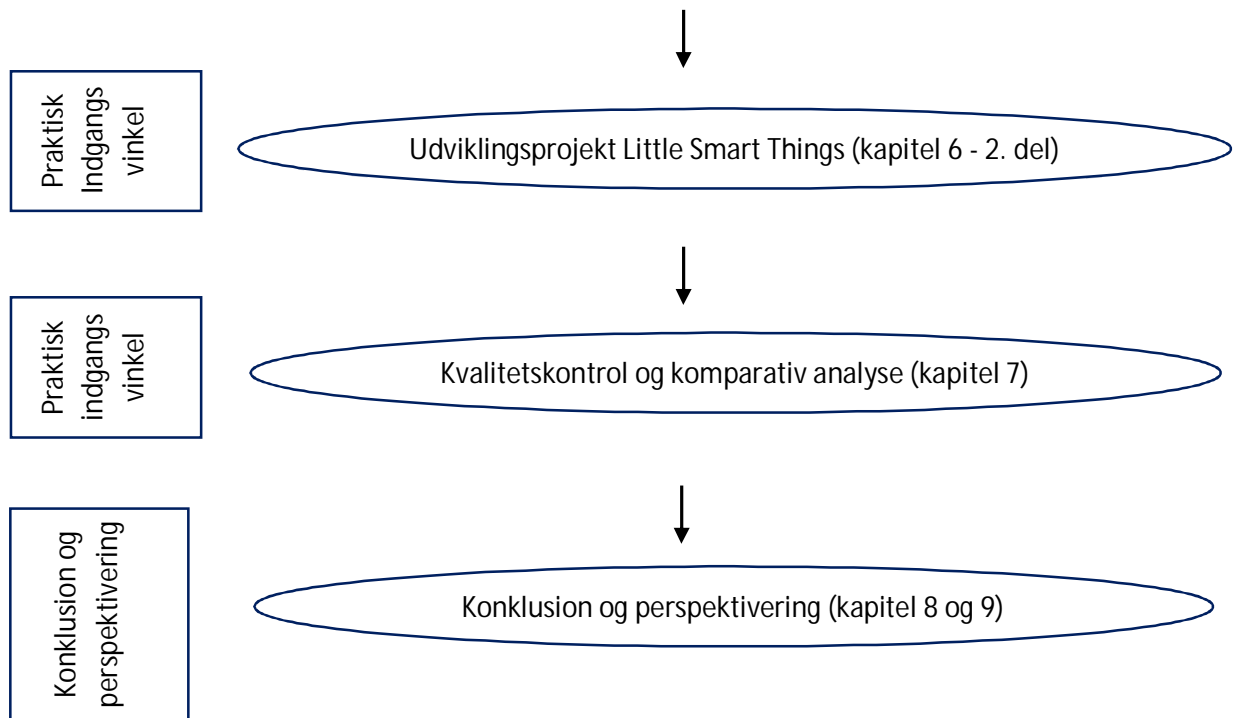
Følgende afsnit indeholder en beskrivelse af den valgte metode i opgaven, og skal bidrage til at give læseren et overblik over afhandlingens opbygning. Endvidere indeholder afsnittet en beskrivelse af den anvendte metode omkring dataindsamling og kildekritik i afhandlingen. Til brug i vores metodevalg, er fagbogen "Den Skinbarlige Virkelighed" anvendt.

5.1 Opbygning og struktur

Afhandlingen er opbygget således at der for hvert kapitel startes med en teoretisk gennemgang af afsnittets aktuelle område for derefter at bruge den teoretiske gennemgang i en praktisk analysedel. Til sidst i afsnittet, bruges den teoretiske og praktiske del til, at danne en vurderende delkonklusion som opsummerer det pågældende afsnit. Opgaven er således opbygget til, at den teoretiske del skal fastlægge de mest fundamentale områder inden for teorien og den aktuelle lovgivning, for at læseren dermed har en bedre forståelse inden det bruges i analysen af et praktisk eksempel. Til sidst i opgaven vil der ligge en vurderende del i form af en komparativ analyse, hvor gennemgangen af going concern vurderingen for Little Smart Things vil blive sammenlignet med en revisornævns sag for en lignende problemstilling.

Opbygningen af opgaven kan illustreres som følger:

Som det er illustreret i ovenstående figur, så skal kapitel 1-4 give læseren et indblik i emnet med et kendskab til afhandlingens omfang, herunder problemformuleringen og hvordan denne skal besvares senere i opgaven.

I kapitel 5 redegøres der for begrebet going concern hvor der udføres en reguleringsanalyse for, at komme ind på gældende regler og praksis for going concern. Konkret gennemgås der afsnit fra Årsregnskabsloven, erklæringsbekendtgørelsen, regnskabsvejledning og ISA standarderne. Herefter anvendes teorien og den oparbejdede viden fra reguleringsanalysen på et praktisk eksempel, hvor going concern vurderingen for Little Smart Things analyseres. Slutteligt i afsnittet vil den teoretiske- og praktiske del blive vurderet i en delkonklusion.

Kapitel 6 er struktureret på samme vis som kapitel 5. Først foretages der en gennemgang af teorien omkring indregning og måling af udviklingsomkostninger, samt nedskrivning heraf. Det vil primært være afsnit fra Årsregnskabsloven, regnskabsvejledningen og IFRS som anvendes i den teoretiske gennemgang.

Dernæst vil kapitlet anvende gennemgangen i en praksis analysedel, hvor vi vil analysere indregningen af udviklingsomkostningerne i Little Smart Things, herunder revisors konstatering af indikatorer på nedskrivning heraf. Efterfølgende vil vi gennemløbe en teoretisk nedskrivningstest i relation til det praktiske eksempel med virksomheden Little Smart Things. Til sidst i kapitlet vil vi vurdere analysen i en delkonklusion.

I kapitel 7 vil vi foretage en gennemgang af Revisortilsynets kontroller af revisorer, samt FSR's holdning til revisorerklæringer på going concern. Dernæst vil vi analysere en konkret revisornævns sag som vedrører en going concern vurdering, for at foretage en komparativ analyse i mellem denne analyse og vores analyse af going concern vurderingen for Little Smart Things. Til sidst vil vi vurdere sammenligningen af de 2 analyser i en delkonklusion.

I kapitel 8 vil vi konkludere på vores opgave med en opsummering af vores besvarelse på problemformuleringen. I kapitel 9 vil vi dernæst perspektivere på afhandlingens løsning af problemstillingen, hvor vi vil give alternativer på hvorledes problemformuleringen kunne have været besvaret.

5.2 Dataindsamling

I afhandlingen anvendes der primært kvalitative data i form af sekundære data. Dataerne vil primært omfatte litteratur i form af fagbøger, artikler, notater samt gældende lovsamlinger. De kvantitative data vil blive anvendt i et begrænset omfang, da kapitel 5 og 6 primært vil indeholde redegørelser af teoretiske emner, som efterfølgende anvendes i den praktiske del af afhandlingen. De kvalitative data vil fylde meget i den analyserende del af afhandlingen i form af lovsamlinger mv. mens der dog vil blive anvendt kvantitative data i form af årsrapporten for Little Smart Things ApS samt en konkret revisornævns sag mv. Revisornævns sagen er udvalgt fra Erhvervsstyrelsens hjemmeside med søgekriterierne: Going concern sager som er afsluttet i årene 2014-2015.

I afhandlingen vil de sekundære datakilder primært bestå af registerdata, herunder regnskaber fra Erhvervsstyrelsens register, lovsamlinger mv. Udover registerdata vil vi også benytte forskningsdata, hvor vi indhenter relevant materiale fra større revisionshuse, fx i form af EY's kompendium omkring Årsregnskabsloven.

I opgaven er der ikke indhentet nogen primære data. Vi har vurderet relevansen af, at foretage et semistruktureret interview af revisorer eller kyndige fagfolk fra FSR for, at få revisorbranchens syn på, om en revisor kan vurdere going concern selvstændigt. Derudover ville revisorerne kunne redegøre for deres generelle tilgang til revisoransvaret ved vurdering af going concern. Vi har undladt at udarbejde ovenstående interview, da vi forventer at denne type stimuli data vil medføre en meget ensrettet holdning, hvor FSR og de adspurgte revisorer vil argumentere for at de godt kan vurdere going concern selvstændigt. Dette skyldes at deres svar kan stille revisorbranchen i et dårligt lys hvis de vurderer, at en revisor ikke kan afgive en erklæring uden påvirkning fra ledelsen. Man vil således kunne stille spørgsmål ved revisors relevans i samfundet, såfremt ledelsen direkte er i stand til at påvirke revisors vurdering.

5.3 Empirisk- og komparativ analyse

Afhandlingens empiri består primært af 2 analyser i opgaven. Første analyse er vurderingen af going concern problematikken i Little Smart Things ApS, hvor vi analyserer forhold i selskabet, som er relevante i forhold til den samlede vurdering. Dernæst analyseres en konkret revisornævns sag, hvor der lægges vægt på revisors håndtering af den konkrete vurdering, herunder manglende revisionsbeviser. Efterfølgende vil vi foretage en komparativ analyse, hvor vi sammenligner de to førnævnte analyser med hinanden for at kunne konkludere på, om der er en generel sammenhæng i forbindelse med den manglende dokumentation for den afgivne erklæring. I den komparative analyse vil vi samtidig vurdere om der er tegn på, at revisor udarbejder sin erklæring uden, at opnå det nødvendige revisionsbevis.

5.4 Kildekritik

Den primært anvendte litteratur i afhandlingen består af gældende lovgivning og revisorstandarder samt artikler fra FSR, hvor det må antages at pålideligheden er meget høj. Konkret er dataene hentet fra Erhvervsstyrelsens register, lovsamlinger og kompendier fra større revisionshuse og FSR, hvor pålideligheden anses som værende høj. Udover lovsamlinger og revisorstandarder, så anvendes konkrete regnskaber og revisornævns sager. Revisornævns sagerne udarbejdes af revisornævnet og publiceres af Erhvervsstyrelsen hvorfor pålideligheden heraf ligeledes vurderes som værende høj.

Udover den ovenfor nævnte litteratur, så anvendes der desuden artikler som omhandler Little Smart Things, samt artikler omhandlende revisors generelle betydning og rolle i going concern vurderinger. I artikler omkring revisors betydning kan der forekomme subjektive holdninger, hvor FSR vil forsøge at stille revisorbranchen i det bedst mulige lys overfor omverdenen. Det vurderes dog at udgivelserne er udarbejdet af dygtige fagfolk fra FSR hvorfor pålideligheden betragtes som tilstrækkeligt i forhold til brugen i analysen. Artikler vedrørende Little Smart Things vurderes til at have en mindre pålidelighed. Dette skyldes at artiklerne er udarbejdet med det formål, at sælge aviser mm. Derfor skal der fremgå en oplysningsfaktor i artiklen, som samtidig er spændende eller interessant. Artiklernes betydning i afhandlingen er ikke betydelig, hvorfor vurderingen af pålideligheden ikke vurderes som værende afgørende.

6. Going Concern

Dette afsnit vil give en redegørelse af going concern begrebet og de gældende regler for vurderingen af going concern. Afsnittet vil primært struktureres omkring Årsregnskabsloven og ISA 570. Under vurderingen af going concern vil vi samtidig redegøre for revisors muligheder ved usikkerheder omkring den fortsatte drift, samt dertilhørende revisor- og ledelsesansvar. Efter den teoretiske gennemgang vil vi foretage en analyse af going concern problematikken i Little Smart Things for at relatere teorien til et praktisk eksempel. Slutteligt vil vi konkludere på going concern området i en delkonklusion.

6.1 Definition – Going concern

Begrebet going concern betyder "fortsat drift", hvis man oversætter det til dansk. Dette er et udtryk for, at virksomheden forventes at kunne fortsætte driften i mindst 12 måneder efter balancedatoen.

Going concern forudsætningen ved regnskabsaflæggelse er en grundlæggende forudsætning. Hvis et regnskab ikke indeholder andre oplysninger herom, er det en forudsætning af regnskabet er aflagt med forudsætning om going concern og at virksomheden med en høj grad af sikkerhed kan fortsætte driften i mindst 12 måneder efter balancedatoen.

Det er ledelsen i en virksomhed, som aflægger årsregnskabet jf. ÅRL § 8, stk. 1. hvorfor det er ledelsens ansvar, at årsregnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, finansielle stilling samt årets resultat. Det er en forudsætning for regnskabsbrugeren, at alle forhold som er relevante er oplyst herunder going concern¹.

Det er virksomhedens ledelsesorgan der skal aflægge årsregnskabet for virksomheden og dermed ledelsens ansvar, at årsregnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med gældende lovgivning og eventuelle yderligere krav, såsom vedtægtskrav og eventuelle andre regnskabsbestemmelser. Under udarbejdelsen af årsregnskabet skal ledelsen foretage en bedømmelse af virksomhedens evne til at fortsætte driften. Årsregnskabet skal udarbejdes efter regnskabsprincippet going concern, såfremt ledelsen vurderer at forudsætningen heraf er retvisende og at ledelsen ikke har til

---

¹ Indsigt i årsregnskabsloven - EY

hensigt, at lade virksomheden træde i likvidation, ophøre virksomhedens aktiviteter eller ikke har andre realistiske alternativer.

Ved bedømmelsen af virksomhedens fortsatte drift skal alle kendte forhold indgå i bedømmelsen. Ledelsens bedømmelse af virksomhedens evne kan let gennemføres i tilfælde hvor virksomheden har en lønsom drift og en fornuftig likviditet. I andre tilfælde skal ledelsens bedømmelse vedrøre en lang række forhold omkring virksomhedens nuværende og fremtidige lønsomhed, evne til at opfylde dens forpligtigelser samt opnåelse af den nødvendige likviditet, før ledelsen er i stand til at bedømme virksomhedens evne til at fortsætte driften².

Revisors ansvar er herefter at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for, at ledelsens forudsætning om fortsat drift ved det aflagte regnskab er passende. Revisor skal bl.a. kontrollere om det opnåede revisionsbevis kan danne grundlag for at kunne konkludere, at der ikke eksisterer væsentlige usikkerheder i forbindelse med begivenheder eller forhold, som kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.³

Ifølge den internationale revisionsstandard, ISA 570 defineres "going concern" således:

"Ved forudsætningen om fortsat drift anses en virksomhed for at kunne fortsætte driften i en overskuelig frem tid. Et regnskab med generelt formål udarbejdes på grundlag af en forudsætning om fortsat drift, medmindre den daglige ledelse har til hensigt at likvidere virksomheden eller indstille driften, eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette".

Der er således ikke en konkret tidsbegrænsning for hvor lang tid en "overskuelig fremtid" strækker sig over, hvorfor det er op til ledelsen, at vurdere hvor lang en periode der er relevant at forudsætte den fortsatte drift. Vælger ledelsen at vurdere forudsætningen for fortsat drift i en periode som strækker sig længere end 12 måneder er det et krav, at revisors vurdering skal omfatte samme periode, som ledelsens anvendte ved deres vurdering i henhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme⁴.

---

² Regnskabsvejledningen afsnit 3.3.1

³ FSR, 2009 ISA 570, afsnit 2-5

⁴ FSR 2009, ISA 570, afsnit 13

6.2 ISA 570

ISA 570 er en international standard for revision og omhandler revisionen af fortsat drift (going concern).

ISA 570 er udarbejdet af den internationale uafhængige standardudstedende organisation, International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). ISA 570 er trådt i kraft for reviderede regnskaber med en påbegyndt regnskabsperiode efter 15. december 2009.

ISA'erne har til formål at bidrage til en større tilnærmelse af internationale og nationale standarder og heraf medvirke til, at styrke kvaliteten og ensartetheden af revisionspraksis på verdensplan og dermed højne regnskabsbrugerens forståelse til den globale revision og erklæring. ISA'erne fungerer desuden som praksisnormer i de tilfælde hvor der ikke findes mere præcise retningslinjer.

"God revisorskik" er en retslig standard inden for Revisorloven og udtrykker, hvordan en erfaren og kyndig revisor ville have udført arbejdet. ISA'erne er udarbejdet af IAASB og udtrykker den internationale revisorbranches opfattelse af, hvad en revisor skal kunne. For at revisor jf. Revisorloven kan opfylde kravet om "god revisorskik" skal revisor derfor forinden kunne overholde ISA standarderne.⁵

6.2.1 Indhold og omfang i ISA 570

ISA 570 er opdelt i 4 afsnit:

- Indledning
- Mål
- Krav
- Vejledning

Indledning blev gennemgået under definitionen af going concern og omhandler hvorledes ansvaret er fordelt mellem ledelsen og revisor. De resterende afsnit vil blive behandlet i afsnittet nedenfor.

---

⁵ FSR, God revisorskik –Vejledninger og standarder om revisors opgaver

Revisors mål med ISA 570 er, at opnå tilstrækkelig revisionsbevis for, at ledelsens forudsætning om fortsat drift er passende og dermed være i stand til at konkludere, at der ikke er væsentlig usikkerhed for begivenheder eller forhold, der kan indikere betydelig tvivl for virksomhedens evne til at fortsætte driften og heraf fastslå sin afgivelse af erklæring.⁶

Afsnittet krav indeholder de oplysninger, som revisor skal medtage i sin vurdering af going concern, for at kunne opnå sine mål. Det fremgår ligeledes at revisor skal fastslå om ledelsen har taget stilling til virksomhedens fortsatte drift og herefter drøfte med ledelsen om denne er bekendt med forhold eller begivenheder, der kan skabe usikkerheder omkring virksomhedens fortsatte drift. Hvis ledelsen ikke har taget stilling til forudsætningen om fortsat drift, skal revisor i samarbejde med ledelsen vurdere grundlaget herfor samt drøfte forhold eller begivenheder med ledelsen der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens fortsatte drift. Bliver der konstateret forhold eller begivenheder skal det afklares hvorledes disse kan afhjælpes.

Endvidere skal revisor indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de konstaterede forhold eller begivenheder og fastslå, om der er væsentlig usikkerhed deraf, ved at foretage yderligere revisionshandlinger⁷.

Revisionshandlingerne kan inkludere følgende:

- Stillingstagen til ledelsens fremtidige planer for at forbedre situationen, heraf gennemførligheden af planerne.
- Såfremt virksomheden har udarbejdet et budget, kan dette analyseres og sammenholdes med ledelsens fremtidige planer.
- Der skal tages stilling til pålideligheden af de underliggende datakilder forud for budgettet samt om de forudsætninger, der ligger til grund for budget er fyldestgørende⁸.

Konkluderer revisor at forudsætningen for fortsat drift er passende, men at der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift skal revisor beskrive de væsentligste begivenheder

---

⁶ FSR 2009, ISA 570, afsnit 10

⁷ FSR 2009, ISA 570, afsnit 16

⁸ FSR 2009, ISA 570, afsnit 16 a-e

eller forhold, der skaber tvivl om virksomhedens fortsatte drift, samt hvordan ledelsen agter at håndtere disse begivenheder eller forhold. Hertil skal revisor oplyse, at der er begivenheder eller forhold som rejser betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften og at dette kan medføre en risiko for at den ikke vil være i stand til at realisere sine aktiver og indfri forpligtigelserne.

Afsnittet "vejledning" indeholder en række forhold og begivenheder, der kan skabe tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, samt vejledninger til revisors håndtering heraf.

Nedenfor er oplistet eksempler, der hver for sig eller tilsammen kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften.

Økonomiske forhold

- Negativ egenkapital.
- Lån med snarlig forfald uden realistisk udsigt til fornyelse eller indfrielse.
- Stor afhængighed af kortfristede lån til finansiering af anlægsaktiver.
- Tilbagekaldelse af finansiell støtte fra kreditorer.
- Negative pengestrømme fra driften ifølge historiske eller fremadrettede finansielle opgørelser.
- Væsentlige driftstab eller betydelig forringelse af værdien af aktiver, der generer pengestrømme.
- Restancer med eller ophør af udbyttebetalinger.
- Manglende evne til at betale kreditorer ved forfald.
- Manglende evne til at overholde betingelser i låneaftaler.
- Ændring fra kredit til betaling pr. efterkrav hos leverandører.
- Manglende evne til at opnå finansiering af afgørende ny produktudvikling eller andre vigtige investeringer.

Driftsforhold

- Den daglige ledelse påtænker at likvidere virksomheden eller at indstille driften.
- Tab af nøglepersoner i den daglige ledelse.

- Tab af et større marked, nøglekunder, franchise, licens eller hovedleverandører.
- Arbejdskonflikter.
- Mangler på vigtige leverandører.
- En ny yderst succesfuld konkurrent.

Andre forhold

- Manglende overholdelse af kapitalkrav eller andre lovpligtige krav.
- Verserede retssager eller reguleringsmæssige sager mod virksomheder, der, hvis de falder ud til modpartens fordel, kan resultere i krav, som virksomheden ikke kan honorere.
- Ændringer i lov, øvrig regulering eller regeringspolitik.
- Katastrofer, der, når de indtræffer, ikke er forsikrede eller er underforsikrede.⁹

Afsnittet indeholder som nævnt tidligere, vejledninger til revisors handlinger såfremt der konstateres begivenheder eller forhold af ovenstående karakter. Revisor er dermed i stand til at tilpasse sine revisionshandlinger efter vejledningen i ISA-standard. Vi har ikke gennemgået vejledningerne yderligere, da omfanget af revisionshandlingerne ikke har relevans i forhold til besvarelsen af problemstillingen. I afhandlingens kapitel 5.6 analyseres og vurderes going concern problematikken i et praktisk eksempel, hvorledes der inddrages revisorhandlinger fra afsnittet "vejledninger".

6.2.2 Revisoransvar for efterfølgende begivenheder

I følgende afsnit kigger vi nærmere på kravene til revisors stillingtagen til efterfølgende begivenheder som er omtalt i ISA 560. Dette tages op, da det er ligeså grundlæggende for revisor, at have undersøgt forhold og begivenheder i den efterfølgende regnskabsperiode, som i den indeværende.

Som tidligere nævnt vedrørende ISA 570 skal revisor forhøre ledelsen, om de er bekendte med begivenheder eller forhold, der kan skabe tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Nedenfor vil vi kigge nærmere på begivenheder, som kan finde sted efter balancedagen.

---

⁹ FSR 2009, ISA 570, afsnit A2

Når der tales om efterfølgende begivenheder, fordelagtige eller ufordelagtige, kan der overordnet defineres to forskellige typer af efterfølgende begivenheder. Begivenheder som indeholder informationer omkring forhold der eksisterer på balancedagen samt begivenheder der indtræder efter.

Det er revisors mål, at indhente tilstrækkeligt og hensigtsmæssigt revisionsbevis for begivenheder som finder sted imellem balancedagen og datoen hvorpå revisor underskriver revisorpåtegningen, som kræver omtale i årsregnskabet til brug for regnskabslæseren. Dertil skal revisor evne at håndtere hensigtsmæssige forhold, som revisor bliver bekendt med efter påtegningen og som heraf ville have ændret erklæringen, hvis revisor havde været bekendt med forholdene¹⁰.

Selve kravet til revisors revisionshandlinger er underdækket i revisors mål, da handlingerne har til opgave at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de forhold og begivenheder der finder sted imellem skæringsdatoen for årsregnskabet og underskriftstidspunktet af revisors revisionserklæring, som kræver regulering eller oplysning er blevet identificeret. Det er ikke et krav, at revisor udfører yderligere handlinger for områder, hvorpå der allerede er opnået tilfredsstillende konklusioner.

Revisor skal ud fra sin risikovurdering af regnskabsmæssige områder fastlægge arten og omfanget af revisionshandlinger, der afhængigt af de vurderede risikoområder omfatter procedurer, som indebærer gennemgang og efterprøvning af bogføring eller transaktioner imellem balancedatoen og revisors underskriftsdato. De revisionshandlinger revisor foretager gennemgang eller efterprøvning af, afhænger af det materiale der er tilgængeligt på tidspunktet. Det kan forekomme at bogføringen ikke er ajourført op til dato og at der heraf ikke er udarbejdet efterfølgende internt eller eksternt perioderegnskab. Ligeledes kan tilfældet være at der ikke foreligger notater eller referencer fra ledelsesmøder eller lignede. I sådanne tilfælde vil revisionshandlingerne udforme sig i, at indhente bankudtog mv. for at se efter iøjefaldende transaktioner. Såfremt det vurderes relevant, kan der indhentes senest tilgængelige budgetter, pengestrømpopgørelser og anden ledelsesrapportering for de efterfølgende perioder, samt udsende forespørgsler til virksomhedens advokat mv.¹¹

---

¹⁰ FSR 2009, ISA 560, afsnit 4

¹¹ FSR 2009, ISA 560, afsnit A6+A7

Det er et krav at revisor opnår forståelse for, de af ledelsens tilrettelagte forretningsgange for at sikre identificering af efterfølgende begivenheder. Ligeledes er det et krav at revisor forespørger ledelsen om de er bekendte med forhold eller begivenheder der er indtruffet i den efterfølgende periode, hvilke der i så fald skal reguleres i regnskabet eller oplyses på anden vis. Når revisor forespørger til ledelsens bekendtskab hertil er det igen afhængigt af de risikovurderede områder, men typiske forespørgsler til identificeringen kan være:

- Har virksomheden optaget nye forpligtigelser, lån eller garantier mv.
- Er der planlagt eller forekommet salg af aktiver samt kapitalforhøjelse eller udstedt gældsbreve.
- Har virksomheden væsentlige aktiver som er ødelagt af brand, oversvømmelse mv.
- Er der indtruffet forhold, som har betydning for aktivernes genindvindingsværdi¹².

Er revisor stødt på forhold eller begivenheder under sine revisionshandlinger, som kræver regulering eller anden oplysning i årsregnskabet, skal revisor med udgangspunkt i årsregnskabets begrebsramme vurdere om de fundne begivenheder er korrekt indføjet i årsregnskabet.

Opstår der begivenheder eller forhold imellem revisors underskriftstidspunkt og offentliggørelsen af årsregnskabet har revisor ikke pligt til at foretage revisionshandlinger. Hvis forholdet havde haft betydning for revisors afgivelse af erklæringen, skal revisor drøfte forholdet med virksomhedens ledelse og fastslå om regnskabet bør tilpasses.

I tilfælde hvor revisor har konstateret begivenheder eller forhold, der kræver en modificering af påtegningen er det relevant at kigge på erklæringskravene hertil. Dette vil blive gennemgået i nedenstående afsnit.

---

¹² FSR 2009, ISA 560, afsnit 7+A9

6.3 Erklæringskrav ved usikkerhed

Erklæringsbekendtgørelsen indeholder lovens bestemmelser, som har betydning for revisors erklæringsafgivelse. Den gældende bekendtgørelsen trådte i kraft pr. 1. juli 2008 og er udstedt med hjemmel i den nye revisorlov. I følgende afsnit vil der blive gennemgået kravene som stilles til revisor i forbindelse med afgivelsen af en revisionserklæring og dermed ikke andre typer af erklæringer med sikkerhed, da dette ikke ligger inden for afhandlingens område.

Der er i Revisorloven (RL) § 1, stk. 1 nævnt, at revisor er offentlighedens tillidsrepræsentant, når der afgives en revisionserklæring, eftersom at revisor skal varetage hensynet til virksomhedens omverden (interessenter) og ikke blot imødekomme virksomhedens interesser.

Erklæringsbekendtgørelsen gælder kun erklæringer, der ikke er bestemt til hvervgivers eget brug¹³.

Er en virksomhed underlagt revision, uanset om dette er et lovkrav eller frivilligt tilvalgt af virksomheden, udarbejder revisor en revisionserklæring til årsregnskabet. Minimumskravene til revisors erklæring er oplistet nedenfor jf. Erklæringsbekendtgørelsen § 5 stk. 1 og skal følge samme rækkefølge som vist.

1. Det reviderede regnskab skal kunne identificeres, samt hvilken regnskabsmæssig begrebsramme, der er benyttet under udarbejdelsen af regnskabet.
2. Regnskabet skal indeholde en omtale af revisors ansvar for revisionen samt en omtale af den udførte revision.
3. Forbehold eller oplysningen om, at erklæringen er uden forbehold.
4. En konklusion på det reviderede regnskab.
5. Eventuelle supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet eller andre konstaterede forhold.
6. Eventuel udtalelse om ledelsesberetning.
7. Datering og underskrift af revisor

---

¹³ Erklæringsbekendtgørelsen 2008, afsnit 4,1

Ad 1. Regnskabet identificeres ved at angive virksomhedens navn, regnskabsperiode og regnskabs art. Revisor skal henvise til den regnskabsmæssige begrebsramme, som der er blevet benyttet under udarbejdelse af regnskabet. Den regnskabsmæssige begrebsramme vil typisk indebære årsregnskabsloven suppleret med danske regnskabsvejledninger, regnskabsregler for finansielle virksomheder og/eller IFRS (International Financial Reporting Standards).

Ad 2. Revisors ansvar er at udtrykke en konklusion på det reviderede regnskab. Således adskiller revisors ansvar sig fra ledelsens, da det er ledelsens ansvar at aflægge regnskabet. Den udførte revision skal omtales ved at beskrive revisionens formål og karakter.

Ad 3. Afgiver revisor forbehold i sin erklæring skal dette fremvises klart og tydeligt. Hertil skal forbeholdet omtales ved at oplyse omfanget og betydningen heraf. Har revisionen ikke givet anledning til forbehold skal det ligeledes klart fremgå i erklæringen, således at regnskabsbrugeren ikke er i tvivl om konklusionen på det reviderede regnskab.

Ad 4. I konklusionen skal det oplyses om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med gældende lovgivning og eventuelt øvrige krav til regnskabsaflæggelsen. Det skal oplyses om revisor er enig i, at regnskabet giver et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, samt finansielle stilling og årets resultat. Revisors erklæring kan afgives uden forbehold, med forbehold, med en afkræftende konklusion eller med en manglende konklusion.

Ad 5. Hvis revisor under sin revision af regnskabet konstaterer forhold, der gavner regnskabsbrugeren forståelse af regnskabet kan revisor indføje en supplerende oplysning herom. Det kan også være tilfældet, at lovgivningen foreskriver at der skal indføres en supplerende oplysning i erklæringen vedrørende et konstateret forhold.

Ad 6. Er ledelsesberetningen ikke omfattet af revision skal revisor udtale sig om ledelsesberetningen. Udtalelsen skal udformes ved, at revisor gennemlæser ledelsesberetningen og sammenholder oplysninger heri med oplysninger i årsregnskabet. Sammenholdelsen skal indeholde den viden og de forhold som revisor er blevet bekendt med under sin revision, med den

viden revisor har til regnskabsregler og heraf tage stilling til, om ledelsesberetningen er behæftet med fejl eller mangler.

Ad 7. Revisionserklæringen skal dateres dagen hvorpå revisionen afsluttes. Det er den valgte revisor til udarbejdelse af revisionen, som underskriver erklæringen. Dette kan først ske, når regnskabet er godkendt og underskrevet af virksomhedens ledelse. Revisors navn, titel og revisionsfirma med tilhørende CVR nummer skal fremgå herpå.

Indeholder regnskabet en ledelsesberetning skal der jf. ovenstående indføjes en omtale herom i revisors erklæring. Dette gælder uanset om virksomheden har udarbejdet en ledelsesberetning frivilligt eller hvis lovbestemmelser foreskriver at der skal udarbejdes en.

Er det tilfældet, at ledelsesberetningen er underlagt revision som tilvalg skal der ikke indføjes en omtale herom i revisors erklæring, eftersom at ledelsesberetningen nu indgår i revisors erklæring, hvori det fremgår ledelsesberetningen også er blevet revideret.

6.3.1 Definition af supplerende oplysning

Revisor afgiver en supplerende oplysning i sin erklæring, hvis det ønskes eller påkræves, at oplyse regnskabsbrugeren omkring forhold i årsregnskabet. Der findes supplerende oplysninger om forhold vedrørende årsregnskabet og supplerende oplysninger vedrørende andre forhold. Revisor afgiver således en supplerende oplysning om forhold i årsregnskabet, hvis det vurderes at der skal oplyses omkring særlige informationer til regnskabslæser. Disse oplysninger skal tilføre regnskabsbrugeren en viden, som er relevant når årsregnskabet gennemgås og må ikke oplyse om et hidtil ukendt problem. Revisor skal ligeledes afgive en supplerende oplysning, hvis der i det reviderede årsregnskab er konstateret lovovertrædelser. Disse lovovertrædelser kan for eksempel være i form af en overtrædelse af bogføringsloven, momsloven mv.

Den supplerende oplysning skal oplyses under konklusionen i revisors revisionserklæring og er således en oplysning til regnskabslæseren, der bidrager til helhedsforståelsen af årsregnskabet. Den påvirker hermed ikke revisors samlede konklusion.

6.3.2 Definition af forbehold

Revisor skal afgive et forbehold i sin erklæring, hvis der er forhold i årsregnskabet som påvirker det retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver finansielle stilling samt resultat eller hvis der i årsregnskabet mangler væsentlige oplysninger. Revisor vil i så fald være uenig med ledelsen i forhold til det aflagte regnskab.

Tager revisor forbehold i sin erklæring skal det klart og tydeligt fremgå, at revisionen har givet anledning til forbehold, således at regnskabslæseren bliver bekendt med forholdet. Ligeledes skal det tydeligt fremgå, hvilken type forbehold det drejer sig om samt omfang heraf.

Beskrivelsen af forbeholdet skal vises i et særskilt afsnit med overskriften "Forbehold" efterfulgt af selve beskrivelsen.

Har revisionen ikke givet anledning til forbehold skal dette ligeledes fremgå klart og tydeligt af revisors erklæring. Det er ikke et krav at der i dette afsnit skal være en overskrift, men det skal beskrives med følgende konstatering: "Revisionen har ikke givet anledning til forbehold".

Overordnet kan revisor tage forbehold i to situationer:

- Hvis revisor på baggrund af det opnåede revisionsbevis konkluderer, at årsregnskabet indeholder væsentlige fejl og mangler. Denne type forbehold skal indføres i revisors erklæring, såfremt der er forhold, hvor revisor er uenig med ledelsen i den regnskabsmæssige behandling i årsregnskabet.
- Hvis revisor ikke er i stand til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at konkludere, at årsregnskabet er uden væsentlige fejl og mangler. Her er der tale om et forbehold, hvor revisor ikke kan opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis på grund af forhold, der ligger uden for virksomhedens kontrol eller at ledelsen tilbageholder information for revisor¹⁴.

I Erklæringsbekendtgørelsens §6, stk. 2 er der opstillet tilfælde, hvor revisor altid skal tage forbehold i sin erklæring. I forhold til de to ovenstående former for forbehold vedrører punkt 1-5 den første type, hvor revisor er uenighed med ledelsens udarbejdede årsregnskab, eftersom det

---

¹⁴ Erklæringsbekendtgørelsen 2008, afsnit 5.4.1

indeholder fejl og mangler. Punkt 6-7 vedrører forbehold hvor revisor ikke er til stand til at afgive en konklusion, eftersom det ikke har været muligt at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis.

1. Årsregnskabet opfylder ikke kravet om at give et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, samt finansielle stilling og årets resultat.
2. Årsregnskabet indeholder ikke alle påkrævede oplysninger. Såfremt betingelserne for undladelse er opfyldt eller oplysninger er uvæsentlige skal alle krævede oplysninger altid medtages.
3. Er der usikkerheder vedrørende opgørelsen af årsregnskabet eller usædvanlige forhold, som har påvirket dette og disse forhold ikke er tilstrækkeligt oplyst.
4. Årsregnskabet er aflagt efter princippet om going concern, men revisor er ikke enig i denne antagelse.
5. Betydelige forhold i årsregnskabet, som ikke er oplyst tilstrækkeligt for revisor.
6. Det har ikke været muligt for revisor af udtrykke en konklusion vedrørende dele af årsregnskabet.
7. Årsregnskabet er ikke aflagt i overensstemmelse med gældende lovgivning og øvrige krav til regnskabsaflæggelsen.¹⁵

6.3.3 Supplerende oplysning versus forbehold

Hvis ledelsen aflægger årsregnskabet ud fra forudsætning om fortsat drift og revisor er uenig i den regnskabsmæssige behandling heraf, skal revisor tage forbehold for at anvende det forkerte regnskabsprincip (going concern princippet).

Aflægger ledelsen årsregnskabet ud fra forudsætningen om fortsat drift, men med en betydelig usikkerhed, samt at ledelsen har foretaget en beskrivelse af denne usikkerhed, skal revisor ikke tage forbehold i sin erklæring såfremt han er enig herom, men i stedet henviser til usikkerheden i en supplerende oplysning.

Usikkerheden vil typisk relatere sig til indregning og måling af bestemte aktiver og/eller forpligtigelser eller konkrete tilfælde hvor der er tvivl om virksomhedens fortsatte drift.

---

¹⁵ Erklæringsbekendtgørelsen 2008, afsnit 5.4.2

I tabellen nedenfor gives et overblik over hvilken type af erklæring revisor skal afgive i givne situationer.

<i>Going concern valgt som regnskabsprincip</i>	<i>Relevant valg</i>	<i>Omtale af usikkerhed</i>	
		<i>Tilstrækkelig</i>	<i>Utilstrækkelig</i>
		Supplerende oplysning	Forbehold
	<i>Ikke relevant valg</i>	Afkræftende konklusion	
<i>Going concern ikke valgt som regnskabsprincip</i>	<i>Relevant valg</i>	Supplerende oplysning	
	<i>Ikke relevant valg</i>	Afkræftende konklusion	

Kilde: Erklæringsbekendtgørelsen side 22, afsnit 5.4.2.4

Revisor kan afgive tre typer af modifikationer i sin erklæring:

- En konklusion med forbehold.
- En afkræftende konklusion.
- En manglende konklusion.

Situationen med en konklusion der indeholder forbehold, er omtalt tidligere i afsnittet.

Den afkræftende konklusion skal afgives såfremt revisor er uenig i væsentlige og gennemgribende forhold i regnskabet, således at regnskabet fremtræder så mangelfuldt og misvisende, at et forbehold ikke er tilstrækkeligt.

Revisor er ikke i stand til at udarbejde en konklusion, når der er konstateret en mulig indvirkning, der er så væsentlig og gennemgribende at revisor hertil ikke har været i stand til, at kunne indhente tilstrækkeligt revisionsbevis der kunne danne grundlag for en konklusion.

Revisor skal ligeledes ikke udtrykke en konklusion, når der i ekstremt sjældne tilfælde er indhentet tilstrækkeligt revisionsbevis for alle områder, som involverer adskillige usikkerheder. Revisor

vurderer herefter, at der ikke kan udformes en konklusion på grund af den mulige interaktion mellem usikkerhederne og disses samlede påvirkning på regnskabet¹⁶.

6.3.4 Anvendelse af ekspertvurdering som revisionsbevis

Når revisor bliver valgt til at foretage revision af en virksomheds årsregnskab er det revisors mål, at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for sine revisionshandlinger. Revisor skal udforme og udføre revisionshandlinger, som er tilpasset omstændighederne for, at kunne opnå det tilstrækkelige og egnede revisionsbevis. Hvis den pågældende virksomhed opererer inden for en kompleks branche, hvor revisor har svært ved at agere kyndig vurderingsmand, kan der anvendes en ekstern ekspert.

Anvender revisor et revisionsbevis, som er udarbejdet af en ledelsesvalgt ekspert skal revisor, såfremt dette er væsentligt i forhold til ekspertens arbejde, vurdere pålideligheden af informationer som er tilvejebragt af virksomhedens ekspert. Revisor skal i tilfælde heraf forholde sig til nedenfor oplistede handlinger.

- Revisor skal vurdere ekspertens kompetence, færdigheder og objektivitet.
- Opnå forståelse for ekspertens arbejde.
- Vurdere den ledelsesvalgte eksperts udarbejdede informationer, for at sikre at de kan anvendes til at sikre revisionsbeviset for området.¹⁷

Det kan være nødvendigt for en virksomhed at benytte sig af ekspertise i forbindelse med virksomhedens udarbejdelse af regnskabet, eftersom at nogle områder kræver en specifik viden udover regnskabsmæssige og revisionsmæssige bestemmelser der er gældende ved regnskabsaflæggelsen. Dette kan være i form af værdiansættelse af et aktiv, aktuarmæssige beregninger mv.

---

¹⁶ FSR 2009, ISA 705, afsnit 10

¹⁷ FSR 2009 ISA 500, Afsnit 8

Virksomheden kan ansætte eller engagere eksperter inden for det pågældende område til, at forstå den nødvendige værdiansættelse af et aktiv for dermed, at udarbejde regnskabet på baggrund heraf.

Undlader virksomheden at benytte sig af eksperter på komplekse områder, hvor en eksperts vurdering havde været påkrævet for at sikre indregning og måling, vil dette øge risikoen for væsentlig fejl information i årsrapporten¹⁸.

Revisorudformning og udførelse af revisionshandlinger med hensyn til art, tidsmæssig placering og omfanget af handlinger kan være påvirket af følgende forhold:

- Arten og kompleksiteten af det givne område.
- Risici for væsentlig fejlinformation.
- Tilgængeligheden af alternative kilder som revisionsbevis.
- Arten og omfanget heraf samt målene for den ledelsesvalgte eksperts arbejde.
- Om den ledelsesvalgte ekspert er ansat i virksomheden eller engageret til at levere relevante ydelser for virksomheden.
- Omfanget, hvori ledelsen kan kontrollere eller have indflydelse på den ledelsesvalgte eksperts arbejde.
- Om den ledelsesvalgte ekspert er omfattet af faglige standarder for udførelsen eller andre faglige branchebestemmelser.
- Arten og omfanget af eventuelle kontroller i virksomheden med den ledelsesvalgte ekspert arbejde.
- Revisors viden og erfaring omkring den ledelsesvalgte eksperts arbejdsområde.
- Revisors tidligere erfaring med den pågældende eksperts arbejde.¹⁹

Når revisor skal tage stilling til den ledelsesvalgte eksperts kompetencer vedrører området den art og det niveau af ekspertise som eksperten besidder. Færdigheden vedrører ekspertens evne til at

---

¹⁸ FSR 2009, ISA 500, afsnit A35

¹⁹ FSR 2009, ISA 500, afsnit A36

udøve kompetencen i den givne situation, hvor forhold som geografisk placering og den tid og de ressourcer som der er til rådighed spiller ind. Objektiviteten vedrører forhold, som kan påvirke den ledelsesvalgte eksperts faglige eller forrentningsmæssige vurdering.

De tre ovenstående forhold samt eventuelle kontroller i virksomheden som vedrører ekspertens arbejde har stor betydning for den pålidelighed, som er forbundet med informationen som den ledelsesvalgte ekspert udarbejder til at sikre revisionsbeviset for området.

Der er nedenfor oplyst en række eksempler for hvordan revisor kan vurdere den ledelsesvalgte eksperts kompetence, færdigheder og objektivitet:

- Erfaring med pågældende eksperts tidligere arbejde.
- Korrespondance med eksperten.
- Drøftelser med andre, om har benyttet sig af eksperten.
- Viden om ekspertens kvaliteter, medlemskab af en fagligt organisation, licenskrævede arbejde eller anden ekstern anerkendelse.
- Artikler, bøger eller anden faglitteratur skrevet af eksperten.
- En eventuel revisorvalgt ekspert, som hjælper revisor med at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis med hensyn til den information, som er udarbejdet af den ledelsesvalgte ekspert²⁰.

Herudover er det relevant for revisor, at undersøge om den ledelsesvalgte ekspert er underlagt arbejdsstandarder eller andre former for branchekrav til udførelsen af sit arbejde. I så fald ville dette styrke den ledelsesvalgte eksperts pålidelighed.

Med hensyn til revisors vurdering af ekspertens objektivitet kan sikkerhedsforanstaltninger styrke pålideligheden til ekspertens arbejde. Er eksperten underlagt arbejdsstrukturer og procedurer kan dette mindske risici vedrørende egeninteresse, familiaritet og intimidering.

Sikkerhedsforanstaltninger kan mindske mange former for risici til den ledelsesvalgte eksperts pålidelighed i tilfælde, hvor eksperten har ansættelsesforhold i virksomheden.

---

²⁰ FSR 2009, ISA 500, Afsnit A38

Sikkerhedsforanstaltninger er ligeledes vigtige i tilfælde, hvor eksperten er engageret af virksomheden, ofte er det dog ikke de samme risici mod ekspertens objektivitet der gør sig gældende i sådanne situationer. Det er for eksempler ikke ofte, at intimideringstrusler har betydning for en ekspert, som er engageret af virksomheden.

Når den ledelsesvalgte ekspert er engageret i virksomheden kan objektiviteten vurderes ved, at der sker drøftelser med ledelsen omkring fællesinteresser og relationer mellem virksomheden og eksperten. Dette kan give en grundlæggende indikation om objektivitets forhold.

Hertil kan det drøftes med virksomhedens ledelse hvilke sikkerhedsforanstaltninger der foreligger, herunder branchekrav mv. og derefter vurderer om der foreligger sikkerhedsforanstaltninger, som vurderes passende for virksomheden.

De fælles interesser og relationer, som kan true ekspertens objektivitet kan omfatte:

- Økonomiske interesser.
- Forretningsmæssige og personlige relationer.
- Levering af andre ydelser.²¹

En del af revisors vurdering af pålideligheden for de informationer, som ligger til grundlag for revisionsbeviset, der er udarbejdet af en ledelsesvalgt ekspert er, at revisor skal opnå forståelse for ekspertens udførte arbejde. Forståelsen som revisor skal opnå omfatter en overordnet forståelse af det relevante ekspertiseområde. Dette kan opnås i forbindelse med revisors afgørelse af, om revisor selv er i stand til at kunne vurdere den ledelsesudvalgte eksperts arbejde eller om revisor er nødsaget til at indhente en revisorvalgt ekspert til at vurdere den ledelsesvalgte eksperts arbejde, som ligger til grundlag for revisionsbeviset på området.

---

²¹ FSR 2099, ISA 500, afsnit A43

En forståelse af det relevante ekspertiseområde som revisor skal have, kan omfatte aspekter fra følgende:

- Omfatter den ledelsesvalgte eksperts speciale en relevans i forhold til revisionsområdet.
- Er eventuelle arbejdsstandarder eller andre lovpligtige regler benyttet under ekspertens arbejde.
- Hvilke forudsætninger og metoder har eksperten benyttet og finder de anvendte forudsætninger og metoder anvendelse fra andre anerkendte eksperter på området.
- Arten af interne og eksterne informationer, som eksperten har anvendt²².

Handlingerne som revisor skal foretage for at opnå den nødvendige forståelse af ekspertiseområdet afhænger af, om eksperten er medarbejder i virksomheden eller engageret af virksomheden.

I tilfældet hvor eksperten er engageret af virksomheden vil der sædvanligvis foreligge en skriftlig aftale omkring arbejdsforholdet mellem eksperten og virksomheden.

Af dette aftalebrev vedrørende arbejdsforholdet kan revisor ofte udlede relevansen af nedenstående:

- Arten, omfanget og målet med den ekspertens arbejde.
- Virksomhedens ledelse og ekspertens rollefordeling og ansvarsområder.
- Arten, den tidmæssige placering og omfanget af kommunikation mellem virksomhedens ledelse og eksperten²³.

Hertil udarbejder den ledelsesvalgte ekspert ofte en rapport over det udførte arbejde, som der gives til virksomhedens ledelse. Her har revisor ligeledes mulighed for at opnå forståelse af ekspertiseområdet.

---

²² FSR 2009, ISA 500, afsnit A45

²³ FSR 2009, ISA 500, afsnit A46

Er det derimod tilfældet af den ledelsesvalgte ekspert er ansat i virksomheden er det sjældent tilfældet, at der foreligger en skriftlig aftale omkring arbejdsforholdet. Det er derfor lettest at opnå den nødvendige forståelse af ovenstående tre punkter ved, at drøfte forholdene med virksomhedens ledelse og eksperten.

Til sidst i revisors vurdering af pålideligheden af informationerne som er udarbejdet af den ledelsesvalgte ekspert og som danner grundlag som revisionsbeviset, skal revisor vurdere brugbarheden af informationerne. Revisor bør hertil overveje følgende:

- Relevansen og rimeligheden for resultatet af ekspertens arbejde, hertil konsistensen til andet revisionsbevis samt om disse er optaget korrekt i regnskabet.
- Relevansen og rimeligheden af metodevalg som eksperten har benyttet under sit arbejde.
- Relevansen, fuldstændigheden og nøjagtigheden og de kilder eksperten eventuelt har benyttet under sit arbejde²⁴.

6.3.5 Oplysningskrav i ledelsesberetningen

FSR udsendte i 2009 et notat der omhandler oplysningskravene i ÅRL §99 vedrørende usikkerhed om going concern, usikkerhed ved indregning og måling, usædvanlige forhold samt efterfølgende begivenheder. Det er er FSR's opfattelse, at årsregnskabet skal indeholde en beskrivelse af usikkerheder omkring going concern, usikkerhed ved indregning og måling, usædvanlige forhold og efterfølgende begivenheder, såfremt dette er relevant for regnskabsbrugerens forståelse for det retvisende billede af årsregnskabet. Hertil er det foreningens opfattelse, at denne beskrivelse er mest hensigtsmæssigt, at placere i en af de første noter i årsregnskabet.

Det er foreningens opfattelse, at oplysninger vedrørende usikkerheder i henhold til ÅRL § 99, skal oplyses i ledelsesberetningen for, at denne kan opfylde kravet om en retvisende redegørelse fra ledelsen.²⁵

---

²⁴ FSR 2009, ISA 500, afsnit A48

²⁵ FSR 2009 – "Oplysning om usikkerhed om going concern, usikkerhed ved indregning om måling, usædvanlige forhold og efterfølgende begivenheder"

Det er foreningens opfattelse, at beskrivelsen skal medtages både i ledelsesberetningen og i noterne. Det er dog tilstrækkeligt at der i ledelsesberetningen fremgår en henvisning til noterne eller omvendt, hvor forholdet er beskrevet fyldestgørende, således at beskrivelsen af forholdet fremgår af årsregnskabet og at årsregnskabet heraf giver et retvisende billede ligesom ledelsesberetningen giver en retvisende redegørelse. Det er dog foreningens foretrukne fremgangsmåde at behandle forhold med en fyldestgørende beskrivelse i noterne og en henvisning hertil i ledelsesberetningen.

Samtidig er det foreningens opfattelse, at såfremt der er beskrevet et forhold i årsregnskabet med en henvisning fra ledelsesberetningen vil dette medføre, at beskrivelsen i ledelsesberetningen er omfattet af revision, uanset om ledelsesberetningen som helhed er underlagt revision.

I tilfælde hvor revisor afgiver en udtalelse om ledelsesberetningen og ikke foretager revision heraf, vil revisors eventuelle bemærkninger hertil alene skulle anføres i udtalelsen. Eventuelle supplerende oplysninger eller forbehold relatere sig udelukkende til årsregnskabet og ikke ledelsesberetningen.

Ledelsesberetningen skal indeholde en retvisende redegørelse af de områder som beretningen består af, mens årsregnskabet skal opfylde kravet om et retvisende billede af virksomhedens aktiver, passiver, finansielle situation og årets resultat. Dette vil sige at oplysningerne i ledelsesberetningen skal være i overensstemmelse med den resterende del af det aflagte årsregnskab og at beskrivelser af bl.a. usikkerhed ved indregning og måling ligeledes skal være retvisende.

Ledelsesberetningen bør som minimum indeholde følgende:

1. Virksomhedens væsentligste aktiviteter.
2. Væsentlige ændringer i virksomhedens aktiviteter og økonomiske forhold.
3. Usikkerhed ved indregning og måling, herunder going concern.
4. Usædvanlige forhold, der kan påvirke indregning og måling.
5. Andre væsentlige forhold af betydning.²⁶

---

²⁶ FSR Regnskabsvejledning 2009, afsnit 6.2.1

Der er i ovennævnte punkter taget udgangspunkt i en ledelsesberetning for en klasse B virksomhed, eftersom denne indeholder de elementer som ledelsen skal omtale i forbindelse med going concern og ledelsesansvaret. Ledelsesberetningen for en virksomhed i klasse C er langt mere omfattende. Det eneste krav fra klasse C som er relevant for områderne i afhandlingen er, at der i ledelsesberetningen er et krav til at omtale udviklings- og forskningsaktiviteter, såfremt virksomheden beskæftiger sig med dette. Det er underordnet om disse aktiviteter er indregnet i resultatopgørelsen som en omkostning eller i balancen som et aktiv, da der fortsat skal tilføjes en beskrivelse af aktiviteterne i ledelsesberetningen.

Ledelsesberetningen skal indeholde en beskrivelse af virksomhedens væsentligste aktiviteter, således at regnskabsbrugeren har mulighed for at opnå en forståelse af virksomhedens aktiviteter. I tilfælde af usikkerhed om going concern skal dette beskrives i afsnittet, som omhandler virksomhedens ændringer i aktiviteter og økonomiske forhold, hvor fx ændringer af økonomiske forhold kan indeholde en beskrivelse af virksomhedens fremadrettede finansieringsmuligheder. Overordnet skal alle væsentlige oplysninger om usikkerhed ved indregning og måling oplyses i ledelsesberetningen. Er usikkerheden ved indregning og måling betydelig for det retvisende billede af virksomheden, fx ved going concern problematik, skal usikkerheden ligeledes fremgå i noterne i årsregnskabet, som tidligere beskrevet jf. FSR's notat fra 2009. En væsentligt usikkerhed betyder at forholdet kan afvige væsentligt fra det skønnede og at forholdet har væsentlig betydning for virksomhedens aktiver og passiver samt finansielle stilling og årets resultat. Typiske usikkerheder ved indregning og måling af virksomhedens aktiver og forpligtigelser forekommer i form af opgørelser af de igangværende arbejder og manglende mulighed for indhentelse af nødvendige oplysninger og usikkerhed for fremtidig udvikling.

Er der konstateret forhold som skaber usikkerhed omkring virksomhedens evne til at fortsætte driften skal der i ledelsesberetningen ligeledes redegøres herfor. Der skal ligeledes redegøres for de foranstaltninger der findes eller planlægges udført, samt oplyse om virksomhedens nødvendige forudsætninger for at denne kan fortsætte driften. Der skal hertil gives en samlet vurdering af usikkerheder og risici til virksomhedens muligheder for at fortsætte driften.

Den væsentlige usikkerhed skal fremgå af efterfølgende ledelsesberetninger indtil forholdet er afklaret og virksomheden ikke længere har usikkerheder omkring going concern.

Vedrører usikkerheden et usædvanligt forhold, som kan have påvirket indregning og måling i årsrapporten, skal regnskabsbrugeren gøres opmærksom på forholdet med en omtale i ledelsesberetningen og i noterne. Således har regnskabsbrugeren mulighed for at vurdere påvirkningen af sammenligningstallene med tidligere eller efterfølgende år.

Usædvanlige forhold indebærer både positive og negative påvirkninger i form af engangsindtægter og -omkostninger eller den manglende påvirkning heraf. Derudover indebærer forholdende til- og afgang af større anlægsaktiver samt afvikling af aktivitetsområder. Hertil skal ændringer i regnskabspraksis eller i regnskabsmæssige skøn omtales, såfremt dette gavner regnskabsbrugeren forståelse af årsrapporten. I tilfælde af usædvanlige forhold fremmer en fastsat beløbstørrelse regnskabsbrugeren forståelse af årsrapporten.

Slutteligt skal der i ledelsesberetningen omtales andre væsentlige forhold som styrker regnskabsbrugeren forståelse af årsrapporten i form af bl.a. væsentlige tab, skiftende bestyrelse, væsentlige tab mv.²⁷

6.4 Revisoransvar og ledelsesansvar

Når man taler om going concern er det yderst relevant, at være i stand til at adskille ledelsens og revisorens ansvar for således, at kunne fordele arbejdsopgaverne og dermed kunne skelne mellem det opdelte ansvar.

6.4.1 Revisoransvar

En revisors primære opgave er at agere som offentlighedens tillidsrepræsentant. Dette udfører revisor ved at sørge for at en virksomheds regnskab, aflægges i overensstemmelse med gældende lovgivning. Revisors handlinger udføres altså for at sikre et korrekt og retvisende regnskab.

Lovgivningen omtaler som før nævnt revisor som værende offentlighedens tillidsrepræsentant, hvilket betyder at regnskabslæseren skal kunne forstå et regnskab uden egenhændigt at foretage en konkret undersøgelse, da dette er revisorens opgave jf. revisorlovens § 1, stk. 2. En revisionspåtegning omfatter, at revisor i overensstemmelse med den gældende standard og god

---

²⁷ FSR – Regnskabsvejledning afsnit 6.2.2-6.2.6

revisorskik, foretager de nødvendige undersøgelser, med det formål at opnå en så høj grad af sikkerhed som muligt. Det er sjældent muligt for revisor at opnå fuld sikkerhed, da revisors arbejdshandlinger ofte vil omfatte sandsynliggørelser og antagelser. Erklæringsbekendtgørelsens § 3-8 foreskriver kravene til revisor ved afgivelsen af en revisionspåtegning, og danner dermed den overordnede ramme for kravet til revisor ved afgivelse af en sådan erklæring.

Revisor har som udgangspunkt ansvaret for at regnskabet er retvisende, men hvis ledelsen i et selskab bevidst har tilbageholdt oplysninger, så kan dette ikke bebrejdes revisor. Det er naturligvis et krav at revisor ikke har været bekendt med ledelsens culpøse handlinger, da revisor i så fald vil være medansvarlig såfremt der ikke er foretaget de nødvendige indberetninger i henhold til revisorlovens § 22 omhandlende rapporteringskrav til revisor.

Revisors ansvar hører ligesom de fleste andre liberale erhverv ind under betegnelsen "professionsansvar". Dette er en betegnelse for det ansvar man bærer, når der foretages handlinger og beslutninger forbundet med ens branchekundskaber. Ansvarer bygger på, at man som en kyndig person inden for et bestemt område, skal bedømmes efter den norm, der gælder på området. I modsætning til den klassiske culpadeinition, vurderes professionsansvaret altså ikke på baggrund af hvad den fornuftige borger ville have gjort, men derimod i forhold til de gældende regler inden for branchen²⁸. En revisors professionsansvar vil derfor primært udgøres af reglerne om "god revisorskik".

Revisorlovens § 16 foreskriver som tidligere omtalt, at revisor skal udføre sit hverv som offentlighedens tillidsrepræsentant og skal dermed opfylde kravet om god revisorskik. Det vil sige at der skal udvises den nøjagtighed og hurtighed som opgaven tillader. Revisor skal desuden udvise integritet, objektivitet, fortrolighed og professionel adfærd samt kompetence og fornøden omhu ved udførelsen af opgaven²⁹.

Revisorloven udtrykker dermed klart at revisor skal kunne afgive sin erklæring med en objektiv holdning. Dette betyder at revisor skal kunne erklære sig om going concern, uafhængigt af subjektive forhold. God revisorskik ligger sig dermed op af kravet til revisor om uafhængighed, i og

---

²⁸ Bo von Eyben og Helle Isager: Lærebog i erstatningsret (6. udgave 2007), s. 88

²⁹ <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=117632>

med at revisor jf. revisorlovens § 24 skal være uafhængig af den virksomhed som opgaven vedrører³⁰. Dette er desuden oplyst i revisorlovens § 16, stk. 3, hvor det anføres at manglende uafhængighed skal oplyses i erklæringen.

God revisorskik er et af de essentielle krav som en revisor skal opfylde for at kunne afgive en erklæring på et regnskab. Hvis revisor ikke udviser den nødvendige omhu og professionelle kompetence, kan dette have konsekvenser når der afgives en erklæring uden oplysning herom. Hvis revisor ikke foretager en vurdering af eller indhenter dokumentation for going concern i forbindelse med revisionen af et årsregnskab, så vil der være tale om en overtrædelse af dokumentationskravet jf. revisorlovens § 23, stk. 1. Revisor vil dermed have handlet i strid med kravet om god revisorskik³¹.

6.4.2 Ledelsesansvar

I et selskab er både bestyrelsen og direktionen pålagt en række opgaver, som skal varetages på tilfredsstillende vis. Den indbyrdes arbejdsfordeling mellem henholdsvis bestyrelsen og direktionen reguleres i henhold til selskabslovens § 115 og 117. Direktionens ansvarsområder er beskrevet jf. § 117 hvor der foreskrives at "*direktionens overordnede ansvar er, at varetage den daglige ledelse af selskabet. Direktionen skal følge de retningslinjer og anvisninger, som bestyrelsen har givet. Den daglige ledelse omfatter ikke dispositioner, der efter kapitalselskabets forhold er af usædvanlig art eller stor betydning. Sådanne dispositioner kan direktionen kun foretage efter særlig bemyndigelse fra bestyrelsen, medmindre bestyrelsens beslutning ikke kan afventes uden væsentlig ulempe for kapitalselskabets virksomhed. Bestyrelsen skal i så fald snarest muligt underrettes om den truffne disposition*"³².

Det er ikke positivt angivet i loven, hvad der falder ind under begrebet daglig ledelse, hvorfor der må tages hensyn til virksomhedens art, størrelse og branchesædvane. Eftersom at det er direktionens ansvar at varetage den daglige ledelse, så falder det naturligt at det er direktionens ansvar at sikre en tilfredsstillende bogføring og regnskabsaflæggelse jf. selskabslovens § 118.

---

³⁰ <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=117632>

³¹

http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Kvalitetssikring/Revisornaevnet/Praksis%20i%20Revisornaevnet_til_sidesat%20revisorskik_030215

³² <http://www.jurition.dk/selskabsloven/paragraf.asp?Nr=117>

Bestyrelsens ansvar er beskrevet jf. § 115 og består kort fortalt i, at varetage den overordnede og strategiske ledelse, samt at sikre en forsvarlig organisation af selskabets virksomhed. Dette medfører at bestyrelsens ansvar er overordnet, mens direktionen i højere grad skal stå inde for den daglige drift.

Det kan i praksis være svært at gøre en ledelse ansvarlig hvis den på baggrund af et veloplyst grundlag har truffet en forretningsmæssig beslutning, som senere viser sig at have været forkert. En virksomhedsledelse træffer mange beslutninger, og det er i praksis ikke muligt at foretage alle valg korrekt, også selvom de er velovervejede og truffet på en fornuftig baggrund.

Når en virksomhed går konkurs, og ledelsen har haft et kendskab der medfører, at de skulle have lukket den på et tidligere tidspunkt, drøfter man begrebet "håbløshedstidspunktet". Dette er tidspunktet hvor virksomheden skulle have været lukket, i stedet for at være blevet drevet videre på et kunstigt grundlag. Tidspunktet hvor det kan være straf- og erstatningspådragende for ledelsen af fortsætte driften, kan ikke entydigt defineres, men må afgøres i det konkrete tilfælde³³.

Erstatningsreglerne i selskabsloven er bygget op omkring den almene culperegulering. Det er derfor nødvendigt at foretage en konkret vurdering, om hvorvidt et ledelsesmedlem har handlet culpøst, når et erstatningsansvar skal fastslås. Bestyrelsesmedlemmer er ikke underlagt et decideret professionsansvar, men kan dog underkastes en strengere ansvarsbedømmelse, hvis medlemmet har en særlig forståelse inden for virksomhedens forretningsmæssige områder³⁴.

Det er ofte besværligt at pålægge ansvaret for en fejlinformation, da en fejlinformation i regnskabet kan bero på en fejlvurdering fra ledelsens side, hvor revisor burde have konstateret forholdet som følge af professionsansvaret. Derimod kan en bevidst fejlinformation i henhold til culpa, ikke pålægges revisoren da ledelsen i dette tilfælde bevist har forsøgt at skjule forhold for revisoren.

---

³³ <http://www.ret-raad.dk/blog/bestyrelsesansvaret-er-ikke-en-by-i-rusland>

³⁴ "Erstatningsansvar for bestyrelsesmedlemmer" Notat af advokat Jakob Kornerup

6.5 Introduktion til Little Smart Things ApS

Little Smart Things ApS blev stiftet d. 6. februar 2013 af Esben Nielsen, med det formål at udvikle og sælge droner, ubemandede fly og helikoptere samt at anvende de færdigudviklede luftfartøjer til at levere billedmateriale til tv-, film- og reklameindustrien.

Virksomhedens potentiale kunne hurtigt ses, fx da selskabets stifter og direktør, Esben Nielsen, allerede året efter grundlæggelsen, modtog titlerne "Årets iværksætter" og "Årets iværksætter i Hovedstadsregionen" fra Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter. Formanden fra dommerkomiteen udtalte at "Iværksætteren beskrives som viljestærk og med en særlig evne til at sammensætte det rigtige hold af medarbejdere. Samtidig har virksomheden betydning for lokal beskæftigelse og har medført at medarbejdere med særlige spidskompetencer er flyttet til Bornholm"³⁵. Økonomien så også ud til at være på plads da selskabet aflagde sit første regnskab pr. 31. december 2013. I ledelsesberetningen blev der redegjort for en optimisme som følge af 2 færdigudviklede droner, samtidig med at der i 2014 var foretaget kapitelforhøjelser for at sikre likviditeten. Danmarks største kommercielle operatør var blevet kunde hos Little Smart Things, hvilket styrkede troen på, at selskabets færdigudviklede droner kunne finansiere virksomhedens fortsatte drift³⁶. I 2014 blev et større underskud end forventet, omtalt i ledelsesberetningen. Her blev det årsagsforklaret med, at selskabets vej ind på markedet var foregået besværligere end forventet men, at selskabet til gengæld oplevede stigende salg og ordretilgange i 1. kvartal 2015. Derudover er det beskrevet at der efter regnskabsårets afslutning blev tilført yderligere kapital. Det kunne altså klart tydes af ledelsesberetningen i 2014, at selskabets udvikling var stagneret i 2014 men, at ledelsen følte fremgangen vokse i starten af 2015. Derfor var det som udgangspunkt naturligt at revisor afgav en supplerende oplysning omkring væsentlig usikkerhed omkring virksomhedens fremtidige finansiering. I den supplerende oplysning er det omtalt, at virksomhedens investorer var nødsaget til at stille likviditet til rådighed for, at selskabet kunne afsætte sine færdigudviklede produkter. Det var samtidig ledelsens vurdering at der var den nødvendige opbakning, hvorfor regnskabet blev aflagt under forudsætning af fortsat drift.³⁷

---

³⁵ <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/bornholm/droneproducent-fra-bornholm-er-kaaret-som-aarets-ivaerksaetter>

³⁶ Årsrapport 2013, Little Smart Things ApS

³⁷ Årsrapport 2014, Little Smart Things ApS

Trods selskabets fine omtale af deres udvikling og ikke mindst ledelsens og investorernes engagement i projektet³⁸, blev der afsagt konkursdekret d. 30. oktober 2015. Virksomheden var på tidspunktet for konkursen, anerkendt som én af de dygtigste inden for sit område. Selskabets ledelse blev i slutningen af oktober 2015 klar over, at selskabets færdigudviklede droner ikke var omsættelige i det omfang som forventet, hvilket medførte at den nødvendige finansiering for at kunne fortsætte driften ikke kunne sikres.³⁹

6.5.1 Praktisk vurdering af going concern

Dette afsnit vil bestå af en gennemgang af revisors going concern vurdering for Little Smart Things. I afsnittet vil vi anvende de forrige afsnit set i forhold til den konkrete regnskabsaflæggelse for den konkrete virksomhed. Hermed vil vi anvende den belyste teori i forhold til et praktisk eksempel og på denne måde analysere going concern vurdering for selskabet og dermed følge op på, om virksomhedens revisor har gjort sig de nødvendige overvejelser omkring virksomhedens going concern problematikkerne for selskabet. I analysen af den konkrete problematik, har vi ikke haft mulighed for et indblik i konkrete overvejelser, hvor der i så fald vil optræde antagelser. Dette gøres for at fremme forståelsen af handlingsforløbet som revisor skal igennem.

Little Smart Things' årsrapport for 2014 er aflagt under forudsætning om virksomhedens fortsatte drift. På trods af selskabets negative driftsresultater i 2013 og 2014, så forventer selskabets ledelse at de fremtidige budgetteringer kan opnås gennem stigende ordretilgange, og på denne måde sikre den fortsatte drift gennem en positiv indtjening.

---

³⁸ <http://bornholm.biz/outside/dronevirksomhed-faar-luft-under-vingerne.aspx>

³⁹ <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/bornholm/little-smart-things-droner-er-landet-i-en-konkurs>

Ved at læse selskabets årsrapport for 2014 skaber det et klart indtryk af, at selskabets økonomiske forhold kan skabe tvivl om selskabets evne til at fortsætte driften. En række indikatorer herfor fra selskabets årsrapport er oplistet nedenfor:

- Afhængighed af kortfristede lån til finansiering af anlægsaktiver.
- Tilbagekaldelse af finansiel støtte fra långivere.
- Negative pengestrømme fra driften ifølge historiske eller fremadrettede finansielle opgørelser.
- Væsentlige driftstab eller betydelig forringelse af værdien af aktiver, som genererer pengestrømme.
- Manglende evne til at opnå finansiering af afgørende produktudvikling eller andre vigtige investeringer.

Little Smart Things har i sine 2 opstarts år haft et samlet driftstab på ca. tkr. 3.920⁴⁰, hvilket naturligt vil have medført negative pengestrømme fra den historiske drift. Der fremgår ikke noget konkret vedrørende ledelsens forventninger til driftsresultatet i 2015, men det antages på baggrund af det nedlagte projekt omkring Little Smart Wing samt en skuffende salgstrate i 2014, at der forventes et underskud i 2015.

Selskabets havde på balancedatoen en likviditetsgrad på ca. 89 %, hvilket indikerer at selskabet kan have problemer med, at overholde sine kortfristede gældsforpligtelser. Samtidig med deres kortfristede likviditetsproblemer, så begrænser dette ligeledes selskabets evne til at foretage køb af nye materielle anlægsaktiver eller afholdelse af fortsatte udviklingsomkostninger til produktudviklingen, hvilket svækker selskabets fremtidige indtjeningsevne. Selskabet er hermed afhængige af den finansielle støtte fra sine långivere for, at kunne fortsætte driften.

Når revisor har konstateret usikkerheder omkring selskabets evne til at fortsætte driften, er det nødvendigt at gennemgå ledelsens handlingsplaner for at sikre den fortsatte drift. Dette kan fx foregå ved at revisor gennemgår selskabets budget for efterfølgende regnskabsperiode og sammenholder med de realiserede resultater efter status. Budgettet kan ligeledes sammenholdes

---

⁴⁰ Little Smart Things årsrapport 2014 – bilag 1

med ledelsens generelle forventninger for således, at sandsynliggøre forudsætningerne. På denne måde vurderer revisor pålideligheden af de underliggende datakilder som ligger til grund for budgettet.

Ledelsen i Little Smart Things er overvejende positive med hensyn til fremtiden jf. deres ledelsesberetning. Her årsagsforklares det negative resultat i 2014 med, at virksomhedens salgskanaler på markedet ikke var ligeså hurtige og effektive som forventet. En række positive forudsætninger som omtales vedrører udgangen af 2014, hvor en stigende interesse for virksomhedens produkter omtales, ligesom at en positiv ordretilgang i begyndelsen af 2015 nævnes. Ledelsen redegør ydermere for en række fravalg som er foretaget i løbet af året, da virksomhedens ønsker at fokusere på udvikling og salg af droner fremfor, at inddrage flere sideaktiviteter.

Selskabets ledelsesberetning redegøre for en række af dets udfordringer i regnskabsåret, ligesom at der er omtalt en generel positivitet i forhold til fremtidigt salg. Beskrivelsen er ikke dybdegående og konkret i forhold til virksomhedens handlingsplaner, hvilket medfører at regnskabslæseren ikke modtager de påkrævede oplysninger til at danne forståelse for selskabets evne til at fortsætte driften.

Under betydningsfulde hændelser som er indtruffet efter statusdagen skal revisor tage stilling til eventuelle begivenheder som finder sted efter status og frem til underskriftstidspunktet. I årsrapporten for Little Smart Things er det oplyst at der er tilført ny kapital. Der omtales dog ikke det nødvendige kapitalindskud til overholdelse af budgettet for 2015, eller om der er indskudt tilstrækkelige midler til at finansiere den budgetterede drift.

6.5.2 Vurdering af erklæringens korrekthed

I nedenstående afsnit er oplysninger i Little Smart Things årsrapport for 2014 anvendt.

Årsrapporten er vedlagt som bilag 1.

I Little Smart Things årsrapport for 2014 har revisor afgivet en supplerende oplysning vedrørende andre forhold i regnskabet. Forholdet vedrører væsentlig usikkerhed, der kan rejse tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. I revisors supplerende oplysning henvises der

endvidere til note 1 i regnskabet, hvoraf det fremgår at den fortsatte drift er betinget af, at selskabets investorer fortsat finansierer udviklingsprojekter, der forventes færdiggjort i begyndelsen af 2015. Det er ledelsens vurdering at finansiering er sikret, hvorfor årsregnskabet aflægges under forudsætning af virksomhedens fortsatte drift. I regnskabets note 1 er det bemærket, at selskabet foruden den påkrævede finansiering, skal opnå den budgetterede omsætning for at sikre den fortsatte drift. Ledelsen er af den overbevisning, at ordrebeholdningen ved regnskabsaflæggelsestidspunktet, er et tegn på at budgetterede omsætning er realistisk.

I forhold til ovenstående omtale af selskabets usikkerhed ved fortsat drift, må det antages at revisor har gennemgået ledelsens budget for 2015, ordrebeholdningen ved regnskabsaflæggelsen samt modtaget bindende tilsagn fra selskabets investorer. Når revisor på denne måde har opnået et tilstrækkeligt revisionsbevis for selskabets fortsatte drift, må det forventes at revisor er enig i ledelsens beskrivelse af usikkerheden, hvorfor der ikke skal tages forbehold for utilstrækkelig omtale. Revisor må derfor forventes, at være enig i at det relevante valg er, at aflægge årsregnskabet efter going concern princippet, og der skal derfor afgives en supplerende oplysning vedrørende usikkerhederne.

Havde revisor ikke været i stand til at indhente et bindende tilsagn om investorernes finansielle støtte, så ville der skulle udarbejdes en afkræftende konklusion, eftersom at revisor ikke kan forholde sig til ledelsens handlingsplaner for virksomhedens fortsatte drift. Der kan dermed ikke opnås enighed om, at aflægge årsregnskabet efter going concern som regnskabsprincip. I dette tilfælde vil revisor være uenig i et så gennemgribende forhold i regnskabet, at regnskabet vurderes som værende mangelfuldt og misvisende.

6.6 Delkonklusion

På baggrund af ovenstående gennemgang af de gældende krav og bestemmelser til revisor og ledelsen ved going concern usikkerheder, kan det konkluderes at det er ledelsen, som skal aflægge regnskabet og herunder tage stilling til forudsætningen om fortsat drift i 12 måneder efter balancedatoen. Ledelsen skal tage stilling til alle kendte begivenheder og forhold i regnskabsåret og den efterfølgende periode, som kunne tænkes at påvirke billedet af virksomhedens aktiver og passiver, samt finansielle stilling og årets resultat.

Det er revisors ansvar at revidere det ledelsesaflagte regnskab, som indebærer at revisor skal indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for alle væsentlige områder, således at revisor kan angive en passende konklusion i revisionserklæringen.

Revisor skal for at afdække going concern usikkerheder følge vejledningen i den internationale revisionsstandard ISA 570, som omhandler hvorledes revisor skal håndtere going concern usikkerheder.

Revisor skal tage alle oplyste forhold i betragtning i sin going concern vurdering. Dette vedrører både begivenheder og forhold i det reviderede regnskabsår og perioden indtil revisors underskriftsdato i revisionserklæringen. Det er vigtig at revisor opnår forståelse af virksomheden for at kunne bruge viden herfra til at forespørge ledelsen om der er forekommet efterfølgende begivenheder inden for risikofyldte områder.

I forbindelse med revisors afgivelse af revisionserklæring skal revisor udarbejde sin erklæring efter erklæringsbekendtgørelsen § 5 stk. 1, som indeholder minimumskravene til revisor.

Såfremt der under revisionen er konstateret usikkerheder vedrørende going concern skal revisor afgive en supplerende oplysning vedrørende usikkerhed om fortsat drift, hvis revisor er enig i ledelsens redegørelse for afhjælpning af forholdet. Revisor skal afgive et forbehold, såfremt der opstår uenigheder med ledelsen i den regnskabsmæssige behandling og en afkræftende konklusion i tilfælde, hvor revisor er uenig i så væsentlige og gennemgribende forhold, at regnskabet er misvisende.

Når revisor skal revidere et regnskab for en virksomhed, der beskæftiger sig i en branche, som kræver ekspertise viden er det afgørende for revisor, at der indhentes en revisorvalgt ekspert til at kontrollere korrektheden af aktivet i regnskabet, såfremt revisor ikke selv besidder den nødvendige viden til at foretage vurderingen. Såfremt ledelsen konstaterer, at de ikke er i stand at foretage en pålidelig opgørelse af aktivet, kan de engagere en sagkyndig til formålet. Det er vigtig at revisor vurderer pålideligheden af det revisionsbevis, som ligger til grundlag for revisionsområdet, når dette er udarbejdet af en ledelsesvalgt ekspert.

Ved anvendelse af den gennemgået teori kan det vurderes, at der i Little Smart Things er indikationer på usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift. Ledelsens har i deres ledelsesberetning og noteoplysninger redegjort for, hvorledes usikkerheden om fortsat drift skal afhjælpes. Der er i Little Smart Things seneste aflagte årsrapport anført en supplerende oplysning i revisionserklæringen, hvor det forventes at revisor har været enig i forudsætningen om virksomhedens fortsatte drift og ledelsens redegørelse for afhjælpning af disse usikkerheder.

7. Udviklingsomkostninger

Når man taler om problemstillinger forbundet med going concern, spiller indregningen af et selskabs aktiver en væsentlig rolle. Hvis et selskab ikke er i stand til at fortsætte driften gennem egenfinansiering, så er det nødvendigt at søge finansiering blandt aktionærer eller pengeinstitutter. Disse långiver vil ofte kræve en sikkerhed for deres lån, i form af pantsætning i driftsmateriel, varelager eller fast ejendom mm. Problemet med denne løsning er, at udviklings- og forskningsvirksomheder sjældent har anlægsaktiver som långiver kan pantsætte, da virksomhederne sjældent har høje anlægsværdier, såfremt deres udvikling endnu ikke er færdiggjort. I stedet skal ledelsen overbevise långiver om virksomhedens potentiale, og dermed redegøre for, at virksomheden en dag vil være i stand til at betale långiveren tilbage. Når ledelsen skal overbevise långiver er det essentielt, at virksomhedens udgifter til henholdsvis forskning og udvikling bliver klassificeret korrekt. Hvis det ikke er realistisk, at virksomhedens udvikling vil føre frem til en økonomisk fordel, så skal alle omkostningerne udgiftsføres, hvilket kan være med til at forskrække långiverne. Dette vil derfor medføre going concern problemer for virksomheden, da de vil få svært ved at finansiere den fortsatte drift.

7.1 Indregning og måling

Immaterielle anlægsaktiver skal ved første indregning måles til kostpris, hvilket som minimum for en virksomhed i regnskabsklasse B omfatter direkte medgåede omkostninger. Derudover kan indirekte omkostninger tages med i indregningen såfremt de vedrører udviklingsprojektet. For at kunne indregne udviklingsomkostninger som et aktiv, skal udviklingsprojektet opfylde årsregnskabslovens krav for indregning af immaterielle aktiver. Det skal være uden fysisk substans og derudover være:

- Identificerbart
- Ikke-monetært aktiv såsom deposita og
- Under virksomhedens kontrol samt forventes at tilflyde virksomheden fremtidige økonomiske fordele

Når man taler om udviklingsomkostninger er det vigtigt at definere omkostningerne, da der kan være tale om henholdsvis forsknings- og udviklingsomkostninger. Forskningsomkostninger skal omkostningsføres mens udviklingsomkostninger kan aktiveres som et immaterielt aktiv, såfremt specifikke indregningskriterier er opfyldt.

Ved forskningsomkostninger forstås grundlæggende aktiviteter som har til formål, at opnå ny viden. Dette kan fx være søgning efter nye produkter, markeder eller processer som skal hjælpe virksomheden til at opnå ny viden.

Udviklingsomkostninger er derimod omkostninger som knytter sig til processen hvor virksomheden udnytter sine forskningsresultater til at udvikle eller producere nye eller forbedrede produkter, systemer, services mv. Hvis virksomheden ønsker at aktivere omkostninger, som knytter sig til et internt udviklingsprojekt, er der en række krav hertil som skal opfyldes:

- Tekniske muligheder for at færdiggøre det immaterielle aktiv, så det er til rådighed for virksomheden.
- Hensigt at færdiggøre aktivet med henblik på at anvende eller sælge det.
- Evnen til at anvende eller sælge aktivet.
- Påvise at aktiviteten vil skabe fremtidige økonomiske fordele, hvilket blandt andet indbefatter at der findes et marked for produktet mv.
- Tilstrækkelige ressourcer til at gennemføre projektet og efterfølgende kunne skabe økonomiske fordele heraf.
- Evnen til pålideligt at måle de henfør bare omkostninger til udviklingsprojektet.

Årsregnskabsloven indeholder ikke detaljerede regler for indregning af udviklingsprojekter, men uddyber blot at indregningen skal ske systematisk og konsekvent. I lovbemærkningerne henvises der til IAS 38 som er den internationale regnskabsstandard for indregning og måling af immaterielle aktiver.

For virksomheder der aflægger regnskab efter klasse B og mellemstor C er det ikke et krav at aktivere udviklingsomkostninger, med mindre den manglende indregning medfører, at årsregnskabet ikke giver et retvisende billede. Virksomheder i regnskabsklasse C (stor) og D skal

derimod indregne udviklingsomkostningerne som et aktiv, såfremt de opfylder de generelle indregningskriterier som nævnt tidligere⁴¹.

Når det færdigudviklede aktiv er klar til at blive taget i brug, vil afskrivningen heraf påbegyndes og foretages systematisk over brugstiden. Afskrivningerne skal beregnes under hensynstagen til aktivets restværdi efter endt brugstid. Da et immaterielt aktiv sjældent oppebærer en betydelig restværdi vil værdien ofte fastsættes til nul. I henhold til årsregnskabsloven må aktivets brugstid maksimalt fastsættes til 20 år. Hvis selskabet fastsætter aktivets brugstid til mere end 5 år, skal dette begrundes i anvendt regnskabspraksis jf. § 53, stk. 2, pkt. 1b. Teoretisk set kan en virksomhed afskrive over mere end 20 år, såfremt dette gøres for at opfylde kravet om det retvisende billede. Dette kan udelukkende ske med henvisning til § 11, stk. 3.

Immaterielle aktiver er omfattet af de generelle krav om nedskrivning, hvor selskabet skal nedskrive sit udviklingsprojekt såfremt genindvindingsværdien er lavere end regnskabsværdien. Det er ikke tilladt opskrive på udviklingsprojekter, hvorfor muligheden for indregning til dagsværdi er udelukket⁴².

Folketinget har senest vedtaget en årsregnskabslov, som træder i kraft for regnskabsår der begynder d. 1. januar 2016⁴³. Denne opdaterede årsregnskabslov vil berøre mange virksomheder med løbende udviklingsomkostninger, da det bl.a. medfører at alle virksomheder som aflægger regnskab efter regnskabsklasse C (stor) for fremtiden ikke kan aktivere udviklingsomkostninger så de ikke påvirker de frie reserver. I stedet skal omkostningerne indregnes som en bunden egenkapitalsreserve i posten "Reserve for udviklingsomkostninger". Den bundne reserve kan ikke benyttes til udlodning af udbytte eller dækning af underskud.

Når selskabet frasælger aktiviteten eller den på anden måde udgår af virksomhedens kontrol, vil reserven blive opløst. Desuden vil den blive opløst i takt med at der af- eller nedskrives på udviklingsomkostningerne⁴⁴.

---

⁴¹ EY – "Indsigt i årsregnskabsloven 2015/16"

⁴² EY – "Indsigt i årsregnskabsloven 2015/16"

⁴³ KPMG kompendium "Overblik over den nye årsregnskabslov"

⁴⁴ <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/audit/Ny-AARL-5-juni-2015.pdf>

De nye indregningskrav til aktivering af udviklingsomkostninger gælder som sagt kun for virksomheder der aflægger regnskab efter regnskabsklasse C (stor) eller D. Dog kan virksomheder i regnskabsklasse B til vælge lovkravet og derved oplyse omkring metode til opgørelse og indregning i anvendt regnskabspraksis⁴⁵.

7.2 Måling af udviklingsprojekter

Til brug i nedenstående analyse af Little Smart Things ApS' udviklingsomkostninger, er selskabets årsrapport for 2014 vedlagt som bilag 1.

Der blev som nævnt tidligere i opgaven, indsendt en konkursbegæring for Little Smart Things ApS d. 30. oktober 2015, hvorfor det senest aflagte årsregnskab dækker perioden 1/1 – 31/12 2014. Pr. 31. december 2014 havde Little Smart Things en positiv egenkapital på 2.679.782 kr. Dette skal dog ses i lyset af aktiverede udviklingsomkostninger på 3.757.158 kr. Eftersom at regnskabet aflægges efter regnskabsklasse B, kunne ledelsen vælge at udgiftsføre alle omkostninger forbundet med droneudviklingen. Det er omtalt i anvendt regnskabspraksis at der er sket tilvalg fra regnskabsklasse C, hvilket må antages at vedrøre aktiveringen af udviklingsprojektet. Den logiske forklaring på ledelsens valg af aktivering er, at selskabets ledelse har vurderet at aktiveringen afspejler det mest retvisende billede af årsregnskabet. Hvis ledelsen havde indregnet udviklingsprojektet efter principperne i regnskabsklasse B og undladt at medtage tilvalget fra klasse C, så ville regnskabets billede blot udtrykke selskabets negative drift. I stedet understøtter udviklingsprojektet teorien om, at selskabet udvikler et fremtidigt produkt, hvorfor det er naturligt at driften er irentabel.

Ledelsens valg af indregningsmetode er ikke i overensstemmelse med FSR's regnskabsvejledning da denne anbefaler, at klasse B-virksomheder indregner udviklingsprojekter som en omkostning i resultatopgørelsen ved afholdelsestidspunktet. FSR's anbefaling omkring indregning af udviklingsprojekter har antageligt ikke noget konkret med det retvisende billede at gøre, da det selv sagt blot er en anbefaling til regnskabsaflæggeren⁴⁶ i en gennemsnitlig situation. Derimod formoder vi, at det skyldes den administrative byrde da der stilles høje krav til en virksomheds

---

⁴⁵ Aspiri – Ekstern regnskab kompendium, side 93-96

⁴⁶ FSR regnskabsvejledning marts 2016 – afsnit 12.2.4

forretningsgange og registreringsrutiner for, at kunne demonstrere sammenhængen mellem de afholdte omkostninger og den forventede fremtidige indtjening⁴⁷.

Regnskabsvejledningen anbefaler, at en klasse B-virksomhed følger Årsregnskabslovens notekrav for en klasse C-virksomhed, hvor alle immaterielle anlægsaktiver skal specificeres i en anlægsnote. Dette har ledelsen i Little Smart Things fravalgt, hvilket selvsagt ikke er en fejl, men dette kan give en dårligere gennemsigtighed for regnskabslæseren, i og med at selskabet har 3 forskellige slags immaterielle anlægsaktiver som dermed ikke specificeres⁴⁸.

7.2.1 Gennemgang af revisorhandlinger

Little Smart Things nåede i sin korte levetid ikke, at tjene penge på de færdigudviklede droner. Eftersom at selskabet ikke havde nogen rentable produkter ved statutidspunkter for 2014, så havde deres udvikling af fremtidige produkter en yderst afgørende betydning for deres evne til at fortsætte drift. Dette var sammen med regnskabspostens beløbsstørrelse med til at betyde, at udviklingsomkostningerne var den væsentligste regnskabspost for regnskabsåret 2014. Derfor er værdiansættelsen af udviklingsomkostningerne yderst afgørende for regnskabslæserens indtryk af virksomhedens finansielle stilling.

Når revisor skal vurdere indregning og måling af Little Smart Things udviklingsomkostninger er der en række arbejdshandlinger de bør udføre.

Nedenstående eksempler på revisors arbejdshandlinger er af generel karakter, men særligt punkt 4 og 5 er afgørende for Little Smart Things:

1. Gennemgang af anlægskartotek, herunder årets registreringer af aktiverede udviklingsomkostninger
2. Stikprøvevis vurdering af de enkelte registreringer for at sikre, at der ikke er tale om forskningsudgifter
3. Kontroller at indregning og afskrivninger foretages i overensstemmelse med anvendt regnskabspraksis

---

⁴⁷ FSR regnskabsvejledning marts 2016 – afsnit 12.2.6

⁴⁸ FSR regnskabsvejledning marts 2016 – afsnit 12.6.2

4. Vurder eller foretag regnskabsanalytiske beregninger, der sandsynliggør, at aktiver (-erne) eksisterer og repræsenterer en nytteværdi. Foretag eventuelt nedskrivningstest.
5. Gennemgå ledelsens forudsætninger og udfør eventuelt selvstændige vurderinger ud fra alternative synsvinkler.

Ovenstående instruks 1-3 er arbejdshandlinger som en revisor ikke skal bruge en udbredt viden til at kunne udføre. Alle revisorer forventes at være i stand til at indhente et anlægskartotek og efterregne dette. Hertil kan det dog være svært at vurdere konkrete registreringer, men så længe selskabets forretningsgange er fornuftige, så vil flere medarbejdere være inde over godkendelsesproceduren omkring afregning af udgifter til et udviklingsprojekt. Derudover vil der som oftest ske tidsregistreringer på det pågældende projekt, hvilket vil simplificere de første 3 arbejdshandlinger for revisor. Hvis ledelsen i Little Smart Things ikke har været i stand til, at kunne dokumentere lønninger og øvrige udgifters tilknytning til et bestemt projekt, så vil revisor ikke kunne dokumentere at udgifterne er afholdt til et konkret udviklingsprojekt, hvorfor de i så fald skal udgiftsføres. En af faldgrupperne for revisors arbejde under instruks 1-3 er hvis virksomheden ikke har registreret udgifterne på hvert af projekterne. For en virksomhed som Little Smart Things som i 2013 og 2014 må antages at have brugt størstedelen af medarbejderstaben til droneudvikling, kan have svært ved at fastlægge den konkrete procedure omkring tidsregistreringen, således at afholdte timer specificeres for hvert enkelt projekt. For den regnskabsmæssige behandling af udgifterne er det dog en nødvendighed, at alle medarbejder specificerer hvilken konkret drone de har arbejdet med udviklingen af, så revisor er i stand til, at vurdere ibrugtagningstidspunktet for hvert projekt.

Et konkret eksempel på ovenfor nævnte faldgruppe er, at revisor i 2014 har vurderet at virksomheden er i slutfasen af hele udviklingen, hvorfor der stadig ikke afskrives på udviklingsprojektet. I ledelsesberetningen angiver ledelsen at dronerne "Cumulus One" og "Nimbo One" er færdigudviklet i løbet af 2014, hvilket medfører, at der skal fastsættes en brugstid på det færdigudviklede projekt. Fra dette tidspunkt af skal virksomheden påbegynde den lineære afskrivning over projektets brugstid/levetid i henhold til den anvendte regnskabspraksis⁴⁹.

---

⁴⁹ Årsrapport Little Smart Things ApS og FSR's regnskabsvejledning

Det fremgår ikke af Little Smart Things ApS' regnskab, om nogle af udviklingsprojekterne er taget i brug udover oplysningen i ledelsesberetningen. Derfor er vi ikke i stand til, at vurdere revisors kontrol af denne behandling.

Når revisor har dokumenteret sit udførte arbejde vedrørende de første 3 arbejdshandlinger, er revisionsmålene blevet afdækket som følger:

- Risici ved tilstedeværelsen er blevet afdækket i form af kontrolleret anlægskartotek og registreringer
- Fuldstændigheden er kontrolleret ved afstemning mellem finans og anlægskartoteket samt kontrol af de foretagne afskrivninger.
- Når revisor skal vurdere værdiansættelsen af udviklingsprojekterne, så kan værdien sandsynliggøres ved hjælp af nedskrivningstest samt vurderingen af nytteværdien, såfremt der er indikationer på et behov for at nedskrive. Vurderingen af ledelsens forventninger understøtter i høj grad værdiansættelsen, da forventningerne understøtter budgetter mv. som ligger til grundlag for indregningen.

Revisor er som tidligere anført, pålagt at foretage en nedskrivningstest på de færdigudviklede projekter, såfremt der er indikationer på værdiforringelse i forhold til den regnskabsmæssige værdi jf. IAS §36⁵⁰ (Årsregnskabsloven behandler ikke specifikt nedskrivninger af udviklingsprojekter, hvorfor der tages udgangspunkt i de internationale regler herom⁵¹).

---

⁵⁰ Deloitte – IFRS 'Introduktion til de internationale regnskabsstandarder' – side 245-250

⁵¹ EY – "Indsigt i Årsregnskabsloven 2015/16"

Nedenstående opstilling viser eksempler som Little Smart Things revisor skulle være opmærksom på ved revisionen:

Indikatorer baseret på eksterne kilder:

- Konstatning af væsentlige ændringer vedrørende teknologi, marked eller økonomi.
- Væsentlige ændringer af renteniveauet eftersom at et stigende renteniveau kan påvirke diskonteringsraten, der skal anvendes ved beregningen af aktiveres kapitalværdi.

Indikatorer baseret på interne kilder:

- Synlige tegn på forældelse.
- Væsentlige ændringer i aktivets anvendelse eller forventede anvendelse med en negativ indvirkning på virksomheden.
- Dokumentation fra den interne rapportering, som indikerer, at aktivets økonomiske afkast vil blive lavere end forventet.

Hvis ledelsen i Little Smart Things har kunnet relatere til en eller flere af ovenstående indikatorer for virksomhedens udviklingsprojekter, så skal de foretage en nedskrivningstest. Uden at være i besiddelse af en række oplysninger, som kan give os det samme kendskab som revisoren har haft, så antager vi, at der ud fra ledelsesberetningens oplysninger i 2014 har været indikatorer på værdiforringelse. Ifølge Erhvervsstyrelsens oplysninger var en af virksomhedens væsentligste aktiviteter, at levere høj-kvalitets billedmateriale til TV-, film- og reklameindustrien⁵². Dette blev fravalgt i løbet af 2014 ifølge ledelsesberetningen, som angiver at virksomheden fra 2014 og frem udelukkende fokuserer på salg og udvikling af droner. Fravalget skyldes, at de to forskellige forretningsområder krævede forskellige bemandinger og planlægning.

Når virksomheden fravælger en af grenene i deres aktivitet, så vil indtjeningspotentialt af de færdigudviklede droner kun bestå af salget⁵³. Dermed vil det økonomiske afkast af udviklingsprojektet blive indskrænket, hvilket ifølge IAS §36 er en indikator baseret på en intern kilde. Revisor er dermed pålagt, at skulle udføre en nedskrivningstest af selskabets

---

⁵² CVR udskrift hentet den 21. april 2016

⁵³ Årsrapport 2014, Little Smart Things ApS

udviklingsomkostninger. Vi vil i det nedenstående afsnit gennemgå en nedskrivningstest af Little Smart Things udviklingsprojekt.

7.2.2 Nedskrivningstest

Når Little Smart Things' revisor har kunnet konstatere indikatorer på værdiforringelse, så skal der udføres en nedskrivningstest for at sikre, at den bogførte værdi ikke er højere end genindvindingsværdien. Hvis den bogførte værdi er højere end genindvindingsværdien, så er revisor pålagt at nedskrive udviklingsprojektet til genindvindingsværdien, som udgøres af den højeste værdi af enten kapitalværdien eller salgsværdien⁵⁴. Hovedprincipperne i forbindelse med vurderingen af behovet for nedskrivning, er illustreret nedenfor⁵⁵:

Kapitalværdi:

For at vurdere nedskrivningsbehovet, skal kapitalværdien beregnes. Værdien opgøres som den tilbagediskonterede værdi af de fremtidige nettoindbetalinger, som aktivet (på balancedagen) forventes, at kunne indbringe. Såfremt dette ikke er muligt, kan man i stedet fastsætte et skøn over de fremtidige pengestrømme til og fra virksomheden, som hidrører fra aktivets fortsatte brug

⁵⁴ ÅRS § 42 - retsinformation

⁵⁵ <http://e-books.pwc.dk/PricewaterhouseCoopers/Publikationer/Regnskabshaandbogen2012/?Page=194>

og endelige afhændelse. Kapitalværdien skal altid fastsættes konkret og så vidt muligt ud fra aktivets bidrag til de fremtidige pengestrømme.

Salgsværdi:

Salgsværdien opgøres som den værdi, aktivet forventes at kunne indbringe ved et salg på balancedagen, med fradrag af forventede salgsomkostninger.

I det konkrete tilfælde med Little Smart Things vil det være svært, at beregne den eksakte kapitalværdi og salgsværdi af udviklingsprojekterne. I januar 2016 opkøbte virksomheden Sky-Watch A/S den resterende del af det konkursbegærede selskab, hvor salgsværdien dermed blev fastlagt⁵⁶. Værdien som Sky-Watch A/S har betalt for aktiviteterne i Little Smart Things, må antages at bestå af realisationsværdien for udviklingsprojekterne. Revisor kunne ved regnskabsaflæggelsen for 2014 have indhentet en ekspert vurdering for, at beregne en salgsværdi. Dette skulle i så fald foretages i helhold til kravene som er oplyst tidligere i opgaven.

Når revisor skal beregne kapitalværdien for det pågældende udviklingsprojekt, skal der fastsættes en diskonteringsrate. Satsen vil blive skønnet ud fra de aktuelle markedstransaktioner med tilsvarende aktiver, hvilket kan være svært på et så nyt marked som inden for dronebranchen.

Revisor ville formentlig i stedet, fastsætte satsen efter det afkastkrav, som en investor ville kræve ved en investering i det pågældende projekt. Hvis revisors beregnede kapitalværdi og skønnet salgsværdi blev beregnet til en lavere værdi, end den regnskabsmæssige værdi, så burde der være foretaget nedskrivninger af udviklingsprojektet.

---

⁵⁶ <http://sky-watch.dk/sky-watch-as-little-smart-things-merge/>

7.3 Delkonklusion

På baggrund af ovenstående gennemgang af kravene til indregning og måling af udviklingsprojekter, kan det konkluderes at skilningen mellem forsknings- og udviklingsomkostninger er afgørende. Jf. IAS 38 må en virksomhed udelukkende aktivere omkostninger, som kan henføres til udviklingen af et produkt mv. hvorfor forskningsomkostninger skal udgiftsføres ved afholdelsen. I IAS 38 findes de dybdegående definitioner til behandlingen heraf, eftersom at Årsregnskabsloven ikke uddyber indregningskriterierne.

Når en virksomhed skal opgøre udviklingsomkostninger, skal disse specificeres særskilt på hvert projekt. Dette stiller høje krav til revisors vurdering, da det forventes at revisor har et stort kendskab til virksomhedens produkter og interne procedurer, for at kunne vurdere om hvert udviklingsprojekt overholder indregningskriterierne. De 5 indregningskriterier kræver, at virksomheden har procedurer, forretningsgange og brugbare registreringsystemer som gør det muligt for virksomheden at opgøre de aktiveringsberettigede omkostninger.

Når revisor skal vurdere værdiansættelsen af aktiverede udviklingsprojekter, kigges der på indikatorer fra henholdsvis eksterne og interne kilder for at vurdere nedskrivningsbehovet. Dette udføres for, at sikre at der ikke er indikatorer som peger på at udviklingsprojektet er mindre værd end den regnskabsmæssige værdi. Hvis revisor bliver gjort opmærksom på en eller flere indikatorer, skal der jf. Årsregnskabslovens § 42 foretages en nedskrivningstest. Denne udføres for at sikre, at den bogførte værdi ikke overstiger genindvindingsværdien.

I kapitel 6.2.1 viste vores analyse, at Little Smart Things indregnede sine udviklingsomkostninger som en del af balancesummen. Dette understøttede teorien om, at selskabets anvendte sine midler til at udvikle et fremtidigt produkt som skulle sikre en rentabel drift. Virksomhedens valg af indregningsmetode er ikke understøttet af FSR's regnskabsvejledning, som anbefaler alle klasse-b virksomheder at udgiftsføre udviklingsomkostninger. Virksomhedens valg, medfører at det må antages at selskabet har de nødvendige procedurer og registreringsystemer til at kunne opgøre og måle udviklingsprojekterne retvisende. På trods af selskabets valg af indregning, er det konstateret at regnskabsvejledningens noteanbefaling ikke er efterfulgt af virksomheden. Dette

giver regnskabsbrugeren en ringere gennemsigtbarhed, da de forskellige typer af immaterielle anlægsaktiver ikke specificeres. Slutteligt viste analysen, at der på regnskabsafslæggelsestidspunktet var indikatorer, som medførte at virksomhedens revisor var nødsaget til at foretage en nedskrivningstest af enkelte eller flere udviklingsprojekter. Dette skyldtes den nedlagte aktivitet omkring brug af droner.

Hvis en revisor vælger at nedskrive på et udviklingsprojekt, i så fald at genindvindingsværdien vurderes lavere end den bogførte værdi, så har dette en betydning for going concern vurderingen. Dette skyldes, at en virksomhed som Little Smart Things, er afhængig af investorer og kreditorers villighed til at stille den nødvendige likviditet. Hvis revisor bemærker i regnskabet, at der er tvivl omkring Little Smart Things fremtidige indtjeningsmulighed af deres udviklingsprojekter, så vil investorer og kreditorer miste tilliden til virksomhedens samlede projekt. Nedskrivningen af projekterne vil dermed have en direkte tilknytning til vurderingen af going concern.

8. Kvalitetskontrol af revisors going concern vurderinger

Over det seneste årti har der været omfattende kritik af revisors arbejde, særligt i forbindelse med going concern vurderinger. Vi ønsker derfor, at analysere et konkret eksempel, hvor revisor har misligholdt sine pligter i forbindelse med afgivelsen af sin påtegning for, at kunne vurdere hvilke områder revisor misligholder. Dette vil vi dels gøre ved, at gennemgå FSR's rapport fra 2014, samt ved at gennemgå en konkret revisornævnsafgørelse omkring going concern.

Siden finanskrisens start i Danmark i 2008⁵⁷, har revisorerne været i søgelyset ved store konkurser. Årsagen skyldes gentagne gange, at et selskab bliver erklæret konkurs, med en blank påtegning i det senest aflagte regnskab. Derfor bliver revisor sat i offentlighedens søgelys eftersom, at revisors primære opgave er, at udføre sit hverv som offentlighedens tillidsrepræsentant. Når revisor aflægger en påtegning uden et forbehold omkring going concern, og virksomheden få måneder efter regnskabsaflæggelsen bliver begæret konkurs, så opstår der et mistillidsforhold til revisorbranchen i almindelighed, da samfundet har en generel holdning om, at revisor burde have oplyst om usikkerheden i årsrapporten.

8.1 FSR og Revisortilsynet

I 2014 udførte FSR en analyse i samarbejde med revisionsfirmaet Beierholm for, at belyse forskellige forhold omkring revisors opgave og handlinger herunder. Her viste det bl.a., at 79 % af alle konkurser i 2011 skete mere end et år efter balancedatoen – dvs. efter den periode, hvor revisor forventes, at kunne vurdere going concern. Af de 21 % som gik konkurs inden for perioden på 12 måneder, havde 60 % et forbehold eller en supplerende oplysning i regnskabet.

Hvis man ser på analysen med en kritisk tilgang til revisors udførte arbejde, så mangler der oplysninger i regnskabet for hele 40 % af alle de konkurser som revisor burde have konstateret som udgangspunkt. Som nævnt tidligere i afhandlingen, er der en markant forskel på, at afgive en supplerende oplysning og en afkræftende konklusion ved going concern problematik, hvorfor det

---

57

http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/Samfunds%C3%B8konomiske_forhold/Finanskrisen

kan diskuteres om revisor reelt har udført sit arbejde tilfredsstillende i de tilfælde hvor der blot er afgivet en supplerende oplysning.

Ser man med mere nuancerede briller på undersøgelsens oplysninger, så kan der efter regnskabsudarbejdelsen opstå forhold der får betydning for virksomhedens virksomhedens fortsatte drift, som hverken revisor eller ledelsen kunne have forudset. I et sådant tilfælde kan det ikke forventes, at revisor har oplyst om usikkerheden ved den fortsatte drift i regnskabet selvom, at virksomheden går konkurs inden for en periode på 12 måneder efter regnskabsafslæggelsen⁵⁸.

Ovenfor er det altså konstateret, at selvom revisorerne i et bredt omfang oplyser omkring usikkerheder ved going concern, så sker der fortsat fejl fra revisors side. Det er Revisortilsynets opgave, at foretage kvalitetskontrol af godkendte revisorer og revisionsvirksomheder for, at forhindre at der sker fejl⁵⁹. Revisortilsynets redegørelse for 2014 viser, at der i året blev foretaget i alt 253 kontroller, hvoraf hele 54 fik en påtale. Dette svarer til, at ca. 25 % fik en påtale ovenpå kontrolbesøget, hvilket er en forværring af 2013 hvor det blot var ca. 18 % som fik en påtale. Det skal dog tilføjes, at der i 2014 blev foretaget 96 flere kontrolbesøg end året før⁶⁰.

I 2014 blev i alt 28 virksomheder og 91 enkeltstående revisorer indbragt for revisornævnet. Heraf udgjorde 18 af revisorsagerne forhold vedrørende going concern. Udover de 18 forhold, så udgør utilstrækkelig dokumentation og forkert eller mangelfuld erklæring henholdsvis 58 og 69 forhold. Efter gennemgang af revisortilsynets redegørelse for 2014 kan det altså konkluderes, at de danske revisorer laver fejl vedrørende going concern⁶¹. Nedenfor vil vi gennemgå en konkret revisornævns sag, for at analysere hvilke konkrete forhold den udførende revisor ikke har behandlet tilstrækkeligt.

8.2 Revisornævns sag 102 / 2014

Vi har udvalgt revisornævns sag 102 / 2014, da sagen primært vedrører going concern, hvor revisor har haft en relativt ukritisk tilgang til ledelsens oplysninger, hvorledes revisor ikke har udført de nødvendige revisions handlinger i forhold til going concern problematikken. I den konkrete sag

---

⁵⁸ FSR "Revision og årsregnskaber 2014"

⁵⁹ <https://erhvervsstyrelsen.dk/revisortilsynet>

⁶⁰ Revisortilsynets redegørelse 2014

⁶¹ Revisortilsynets redegørelse 2014

optræder der forhold som ikke vedrører going concern, hvilke ikke er analyseret og omtalt da de ikke har nogen relevans for afhandlingens problemløsning. Et givent eksempel er, at revisor i sit forsvar har anført, at vedkommende føler sig udvalgt bevidst grundet en tidligere klage over indberetning til nævnet. Dette forhold er ikke analyseret da dette ikke vedrører nævnets afgørelse omkring revisors erklæring.

Gennemgang af Revisornævns sag 102 / 2014⁶²:

I ovenstående revisornævns sag blev revisor indbragt for revisornævnet som følge af, at der var afgivet en erklæring på C ApS' regnskab, med en mangelfuld dokumentation for revisionen af going concern samt overtrædelse af revisorloven og god revisorskik.

Selskabet som i afgørelsen bliver omtalt C ApS, var et udviklingselskab, som havde eksisteret i 2 år. Selskabet havde i alle sine leveår haft betydelige underskud, hvor underskudene var blevet dækket af kapitalindskud eller lån fra ejere. Revisors erklæring blev afgivet d. 30. april 2013 for regnskabsåret 1. januar 2012 til 31. december 2012. Der blev afsagt konkursdekret over selskabet den 29. oktober 2013.

Selskabets revisor havde udarbejdet en supplerende oplysning vedrørende forhold i regnskabet, hvor der blev gjort opmærksom på, at selskabets finansiering af den fortsatte udvikling, var afhængig af tilstrækkelige finansieringskilder. Det er oplyst, at ledelsen er af den holdning, at deres finansieringskilder er tilstrækkelige, hvilket revisor er enig i. Derfor aflægges regnskabet efter principperne om fortsat drift.

Revisortilsynet er af den overbevisning, at den afgivne erklæring efterlader et indtryk af, at der er sikret likviditet til drift og udvikling i 2013. Der ses imidlertid ikke at være revisionsmæssig dokumentation for udtalelsen om tilstrækkelige finansieringskilder, da revisor ikke har indhentet bindende tilsagn om, at hovedaktionærerne vil finansiere driften for 2013. Da den nødvendige finansiering til dækning af budgetteret underskud i 2013, ikke er sikret og dermed kan være forbundet med usikkerhed er kontrollanten af den overbevisning, at der burde have været taget forbehold i revisionspåtegningen for den manglende beskrivelse af usikkerheder i regnskabet og evt. også forbehold for going concern. Revisor har efterfølgende oplyst, at C ApS gik konkurs, da investorerne ikke kunne blive enige om en ny kapitaltilførsel til selskabet. Derfor ligger

---

⁶² Revisornævns sag 102 / 2014 – vedlagt som bilag 2

kontrollanten yderligere vægt på, at revisor ikke havde indhentet bindende udsagn om de fremtidige kapitaltilførsler. Dette burde derfor som minimum være afspejlet i revisionspåtegningen. Det er ikke tilstrækkeligt, at ledelsen/aktionærerne skriver under på regnskabet, hvor tilsagnet om kapitaltilføjelse er omtalt.

Revisors forsvar var, at der var blevet indhentet budgetter og udarbejdet en fyldestgørende konklusion på gennemgangen heraf, samtidig med at selskabets bestyrelse og ledelse ved bestyrelsesmødet i november 2012 havde godkendt budgettet for 2013 og besluttet sig for, at foretage de nødvendige kapitalforhøjelser i 2013. Da konkursen udelukkende skyldtes uenighed blandt investorerne, mener revisor ikke, at han kunne have forudset dette ved erklæringsafgivelsen i april 2013.

Slutteligt konkluderer revisor i sit forsvar, at der i henhold til erklæringsbekendtgørelsen ikke kan tages forbehold. Ydermere er det revisors vurdering, at han har overholdt kravet om god revisorskik.

Revisornævnet konkluderer ligesom tilsynet, at der ikke forelå bindende tilsagn om kapitalforhøjelser, hvorfor nævnet ikke finder det foreliggende revisionsbevis som værende tilstrækkeligt for, at revisor kunne vurdere C ApS' evne til fortsat drift. Der afgøres derfor, at revisor havde overtrådt revisorlovens §23 og dermed tilsidesat kravet om god revisorskik jf. revisorlovens § 16. Revisor blev pålagt en bøde fastsat til 10.000 kr.

8.3 Delkonklusion

I analysen af revisornævns sag 102 / 2014 i sidste afsnit blev det konkluderet, at revisor havde afgivet en erklæring med en supplerende oplysning, i stedet for et forbehold vedrørende going concern som kontrollanten vurderede. Der blev af revisornævnets afgørelse lagt op til, at revisor havde konkluderet forkert på regnskabet, som følge af en for stor tiltro til ledelsen og bestyrelsens tilsagn omkring fremtidige kapitalforhøjelser. Her er det essentielt at bemærke, hvordan revisor har lænet sig op af ledelsens holdning til fremtiden, i stedet for at have indhentet et bindende udsagn, eller kontrolleret om aktionærerne reelt havde midlerne til, at sikre finansieringen i selskabet over det næste år. I sagen ligger revisoren stor vægt på, at der var tale om forhold han ikke kunne forudse i den respektive situation, men som henholdsvis tilsynet og revisornævnet uddyber, så var dokumentationen af going concern vurderingen alligevel mangelfuld. Det skal dog tilføjes, at revisorer i dag generelt har store problemer med revisionen af fremtidige begivenheder, da ingen er i stand til at forudse fremtiden. I stedet skal revisor sikre den nødvendige dokumentation ved underskriftstidspunktet, og eventuel gøre regnskabslæseren opmærksomme på tvivlsomme forhold ved revisionen af fremtidige begivenheder.

9. Hovedkonklusion

Formålet med afhandlingen har været, at foretage en analyse af om revisor er i stand til at vurdere going concern selvstændigt for en virksomhed, som beskæftiger sig i en branche der kræver ekspertiseviden.

Til at besvare ovenstående er der udarbejdet en konkret problemformulering, samt et dispositionsafsnit med underliggende spørgsmål som samlet udgør problemstillingerne som vi i opgaven, har ønsket at besvare.

Going concern er en grundlæggende forudsætning ved regnskabsaflæggelsen og er et udtryk for, at en virksomhed som aflægger sit regnskab med en høj grad af sikkerhed, kan fortsætte driften i mindst 12 måneder efter balancedatoen.

Det er ledelsens ansvar at aflægge regnskabet jf. ÅRL § 8, stk. 1, som foreskriver at det ledelsesaflagte regnskab skal give et retvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, samt finansielle stilling og årets resultat. Det er her underlagt, at ledelsen har taget stilling til forudsætningen om going concern. Revisors ansvar er, at revidere regnskabet og dermed kontrollere at regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med gældende krav og lovgivning. Revisionsstandarden ISA 570 omhandler revisors krav i forbindelse med going concern. Hertil omtales revisors indirekte ansvar i øvrige revisionsstandarder.

Hvis der i det ledelsesaflagte regnskab konstateres begivenheder eller forhold, som rejser betydelig tvivl om virksomhedens fortsatte drift, er det påkrævet at ledelsen skal anføre en beskrivelse af, hvorledes virksomheden afhjælper disse usikkerheder. Denne beskrivelse skal fremgå i ledelsesberetningen og noteoplyses jf. regnskabsvejledningen. Redegørelsen skal indeholde de foranstaltninger der findes eller påtænkes udført, samt hvad virksomhedens nødvendige forudsætninger er, for at kunne fortsatte driften. Revisor skal hertil indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis og på baggrund heraf udtrykke sig enig eller uenighed i ledelsens redegørelse for, hvorledes usikkerheder om going concern kan afhjælpes.

Det kan ofte være problematisk at værdiansætte et aktiv hvorfor der ofte kan opstå usikkerheder ved indregning og måling heraf. Usikkerhederne kan særskilt eller sammen med andre forhold

rejse en betydelig tvivl om virksomhedens fortsatte drift, hvorfor vi i opgaven har valgt at belyse indregning og måling af udviklingsprojekter.

Når der tales om udviklingsprojekter, er det essentielt at skelne mellem udviklingsomkostninger og forsikringsomkostninger, da den regnskabsmæssige behandling heraf er vidt forskellige.

Udviklingsomkostninger er omkostninger, som relaterer sig til udvikling af produkter, services, systemer, mv. på baggrund af de opnåede forsikringsresultater. Det er ligeledes vigtigt at definere omkostningerne, således at det udelukkende er omkostninger, som kan henføres til de udviklingsprojekt som aktiveres.

Indregning og måling af udviklingsomkostninger kan opgøres jf. den internationale regnskabsstandard IAS 38. Indregningen af udviklingsomkostninger kan føres i balancen eller resultatopgørelsen, såfremt virksomheden følger reglerne for en klasse-c virksomhed hvor regnskabspraksis tillader, at udviklingsprojekter kan indregnes som en del af balancen. Det er dog et krav at de føres i balancen, såfremt den manglende indregning giver regnskabet et misvisende billede af virksomhedens aktiver og passiver, samt finansielle stilling og årets resultat.

Når udviklingsprojektet er taget i brug skal aktivet afskrives systematisk over dets forventede brugstid jf. årsregnskabsloven. Ledelsen er dermed pålagt, at skulle opgøre udviklingsprojekternes samlede levetid, for dermed at afskrive værdien over denne periode.

Det kræver ofte en specifik viden, udover den gængse regnskabsviden for, at kunne vurdere et aktivs værdi. Det er yderst relevant når der tales om usikre regnskabsposter, hvor der ofte er usikkerheder ved indregning og måling af et aktiv, som er baseret på regnskabsmæssige skøn. Udviklingsomkostninger skal indregnes til kostpris og måles heraf med mindre genindvindingsværdien er lavere, hvilket i så fald vil medføre nedskrivning hertil. Eftersom der er tale om et kompleks område med regnskabsmæssige skøn er det afgørende at aktivet er værdiansat af en ekspert inden for området. Er værdiansættelsen foretaget af en ekspert fra den reviderede virksomhed er revisor nødt til at forholde sig kritisk til vurderingen for således, at kunne opnå et tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis jf. ISA 705, som omhandler hvad revisors arbejdshandlinger skal indebære.

Når revisor skal vurdere going concern for en konkret virksomhed, kan stillingstagen til efterfølgende begivenheder give udfordringer. Dette skyldes at ingen er i stand til at se ud i fremtiden, hvorfor der vil være usikkerheder forbundet med vurderingen. Når ledelsen udarbejder budgetter og øvrige forudsætninger til at redegøre for virksomhedens fortsatte drift, så vil der være tale om fastsætninger der er forbundet med visse skøn. Selvom disse skøn er dannet på baggrund af en vis viden og tidligere erfaringer, så kan interne såvel som eksterne faktorer påvirke disse skøn markant. På denne måde vil revisor aldrig kunne vurdere going concern uden en vis form for sikkerhed.

Det samme gør sig gældende når vi taler om udviklingsprojekter. Selvom at revisor udfører sine arbejdshandlinger som gældende standarder foreskriver, så vil der være en usikkerhed omkring værdiansættelsen, som medfører at revisor har svært ved at erklære sig på going concern og udviklingsprojekter med en høj grad af sikkerhed.

I kapitel 8 har vi gennemgået en revisornævnsafgørelse, for at analysere et konkret eksempel på de problemstillinger revisor står over for i forbindelse med going concern vurderingen. Her viste det sig, at revisor havde udarbejdet sin erklæring, da han havde vurderet at revisionsbeviset var tilstrækkeligt. Revisornævnet afgjorde dog, at det mundtlige tilsagn som ledelsen havde afgivet ikke var nok, og at der i stedet skulle være indhentet skriftligt dokumentation for at sikre et tilstrækkeligt revisionsbevis.

På baggrund af de problemstillinger som vi har belyst i afhandlingen, vedrørende indregning og måling af udviklingsprojekt og going concern vurderingen, samt de krav som stilles til revisor til afdækning af usikkerheder, vurderer vi at revisor ikke kan erklære sig om going concern selvstændigt. Dette skyldes at ledelsens forventninger til fremtiden og ledelsens specifikke viden er en så stor del af revisors arbejdshandlinger, at revisor ikke er i stand til at vurdere going concern alene. Hvis revisor selv opnår den nødvendige viden omkring virksomhedens branche, ved fx at benytte sig af en ekspertvurdering, ville revisors usikkerheder ved værdiansættelsen af et aktiv mindskes. Problematikken er dog stadig, at ledelsens forventninger til fremtiden er en integreret del af revisors going concern vurdering, hvorfor revisor ikke kan erklære sig selvstændigt.

10. Perspektivering

I opgaven har vi valgt at besvare problemformuleringen ved først at redegøre for de teoretiske områder vedrørende going concern og udviklingsomkostninger, for dernæst at anvende teorien i en analyse for et konkret eksempel. Denne metode har medført at vi har kunnet analysere revisors arbejdshandlinger når han/hun skal foretage sine arbejdshandlinger, samtidig med at vi har været i stand til at analysere faldgrupperne for revisor med hensyn til hans manglende selvstændighed. Afslutningsvis i opgaven, valgte vi at foretage en analyse af en revisornævnsafgørelse vedrørende going concern problematikker for en udviklingsvirksomhed, for dermed at kunne analysere de generelle fejl som revisor laver, i forbindelse med going concern vurderingen. Denne vurderingen har vi valgt at tage med i opgaven, da det er relevant at konkludere om revisor reelt udfører sine påkrævede arbejdshandlinger tilstrækkeligt, inden man kan besvare vores problemstilling angående selvstændigheden.

I stedet for at udvælge et praktisk eksempel som vi har gjort ved at analysere udviklingsprojekter og going concern for Little Smart Things ApS, så kunne vi i stedet have valgt en mere spørgende analyse. Her kunne vi som alternativ have udarbejdet et semi-struktureret interview og henvendt os til fagkyndige medarbejdere hos FSR, samt en eller flere revisorer. Hvis vi havde anvendt denne indgangsvinkel til opgaven, ville vi have været i stand til, at vurdere revisorbranchens syn på going concern vurderingen og problemstillingerne for en revisor, når komplekse regnskabsposter som er betinget af skøn, skal revideres. Ydermere ville vi kunne udspørge respondenterne omkring deres synsvinkel på revisors evne til at vurdere going concern selvstændigt. Som eksempel kunne vi opstille et spørgeskema, hvor vi stiller flere revisorer spørgsmål omkring deres arbejdshandlinger, således for at danne et billede af revisorbranchens mere praktiske tilgang til emnet.

Som alternativ til analysen af problemstillinger forbundet med udviklingsomkostninger, kunne vi have redegjort for indregning og måling af igangværende arbejder eller øvrige regnskabsposter forbundet med skøn. Vores vurdering efter færdiggørelsen af analysen er, at disse regnskabsposter kunne have haft den samme indflydelse på vores opgave, hvilket kunne have været spændende at undersøge.

11. Litteraturliste

Afhandlingen er skrevet ved hjælp af en række datakilder. De anvendte datakilder i afgangsprøvet er anført nedenfor under hver type af data:

11.1 Fagbøger:

- Ib Andersen – Den Skinbarlige Virkelighed – Samfundslitteratur – 5. udgave 2013
- Bo Von Eyben og Helle Isager – Lærebog i erstatningsret – 6. udgave 2007
- Aspiri – Kompendium i eksternt regnskab

11.2 Hjemmesider:

- <https://www.retsinformation.dk/forms/r0710.aspx?id=117632>
  - o Årsregnskabslovens § 42 – www.Retsinformation.dk
- http://www.fsr.dk/Faglige_informationer/Om_revisor/Kvalitetssikring/Revisornaevnet/Praksis%20i%20Revisornaevnet_tilsidesat%20revisorskik_030215
- <http://www.jurition.dk/selskabsloven/paragraf.asp?Nr=117>
- <http://www.ret-raad.dk/blog/bestyrelsesansvaret-er-ikke-en-by-i-rusland>
- <http://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/dk/Documents/audit/Ny-AARL-5-juni-2015.pdf>
- <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/bornholm/droneproducent-fra-bornholm-er-kaaret-som-aarets-ivaerksaetter>
- <http://bornholm.biz/outside/dronevirksomhed-faar-luft-under-vingerne.aspx>
- <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/bornholm/little-smart-things-droner-er-landet-i-en-konkurs>
- <http://e-books.pwc.dk/PricewaterhouseCoopers/Publikationer/Regnskabshaandbogen2012/?Page=194>
- <http://sky-watch.dk/sky-watch-as-little-smart-things-merge/>
- http://denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/Samfunds%C3%B8konomiske_forhold/Finanskrisen
- <https://erhvervsstyrelsen.dk/revisortilsynet>

11.3 Kompendier og øvrige dokumenter:

- EY – indsigt i årsregnskabsloven 2. udgave 2015/2016

- KPMG kompendium – Overblik over den nye årsregnskabslov – 2015/16
- Erklæringsbekendtgørelsen 2008
- Jacob Kornerup – Notat om erstatningsansvar for bestyrelsesmedlemmer – Horten Corporate Newsletter nr. 03/2008
- Little Smart Things ApS – offentliggjorte regnskab for 2013
- Deloitte – IFRS, Introduktion til de internationale regnskabsstandarder – 4. udgave 2013
- CVR udskrift – Little Smart Things ApS – hentet den. 21. april 2016
- Revisortilsynet – Redegørelse om Revisortilsynets kvalitetskontrol 2014 – udgivet d. 30. marts 2016

11.4 FSR:

- FSR regnskabsvejledning for klasse B- og C-virksomheder 2016
- FSR regnskabsvejledning marts 2016
- FSR – ISA 570 – 2009
- FSR – ISA 560 – 2009
- FSR – ISA 705 – 2009
- FSR – ISA 500 – 2009
- Oplysning om usikkerhed ved going concern, usikkerhed ved indregning og måling, usædvanlige forhold og efterfølgende begivenheder - 2009
- God revisorskik, vejledninger og standarder om revisors opgaver – bilag 1
- FSR – Revision og årsregnskaber - 2014

svaneke revision

Bilag 1

**Little Smart Things ApS
Gl. Rønnevej 17 A
3730 Nexø**

CVR-nr.: 35 03 80 00

**ÅRSRAPPORT
1. januar 2014 til 31. december 2014**

(2. regnskabsår)

Godkendt på selskabets generalforsamling, den ___/___ 2015

Bo Hansen
Dirigent

MEMBER OF
DANSKE REVISORER
FSR*

INDHOLDSFORTEGNELSE

Påtegninger

Ledelsens påtegning	3
Den uafhængige revisors erklæringer	4

Ledelsesberetning mv.

Selskabsoplysninger	6
Ledelsesberetning	7

Årsregnskab 1. januar - 31. december 2014

Anvendt regnskabspraksis	8
Resultatopgørelse	12
Balance.....	13
Noter.....	15

LEDELSENS PÅTEGNING

Bestyrelsen og direktionen har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for perioden 1. januar - 31. december 2014 for Little Smart Things ApS.

Årsrapporten aflægges i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2014 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for perioden 1. januar - 31. december 2014.

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for de forhold, beretningen omhandler.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse.

Nexø, den   /   2015

Direktion

Esben Nedergaard Nielsen

Bestyrelse

Peter Vesløv
Formand

Anders Fisker

Jan Yoshiyuki Tanaka

Hans Bech

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRINGER

Til kapitalejerne af Little Smart Things ApS Revisionspåtegning på årsregnskabet

Vi har revideret årsregnskabet for Little Smart Things ApS for perioden 1. januar - 31. december 2014, der omfatter anvendt regnskabspraksis, resultatopgørelse, balance og noter. Årsregnskabet udarbejdes efter årsregnskabsloven.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Selskabets ledelse har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Revisors ansvar

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført revisionen i overensstemmelse med internationale standarder om revision og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning. Dette kræver, at vi overholder etiske krav samt planlægger og udfører revisionen for at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter udførelse af revisionshandlinger for at opnå revisionsbevis for beløb og oplysninger i årsregnskabet. De valgte revisionshandlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurdering af risici for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor intern kontrol, der er relevant for selskabets udarbejdelse af et årsregnskab, der giver et retvisende billede. Formålet hermed er at udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke at udtrykke en konklusion om effektiviteten af selskabets interne kontrol. En revision omfatter endvidere vurdering af, om ledelsens valg af regnskabspraksis er passende, om ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige samt den samlede præsentation af årsregnskabet.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vor konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2014 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for perioden 1. januar - 31. december 2014 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet

Uden at modificere vores konklusion, gør vi opmærksom på at der er væsentlig usikkerhed, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens mulighed for at fortsætte driften. Vi henviser til note 1 i regnskabet, hvoraf det fremgår, at selskabets evne til at fortsætte driften er betinget af at selskabets investorer stiller likviditet til rådighed indtil selskabets udviklingsprojekter der er færdiggjort primo 2015 kan afsættes i det omfang der er budgetteret. Det er ledelsens vurdering at dette forhold vil blive opnået, hvorfor årsregnskabet i overensstemmelse hermed er udarbejdet under forudsætning af virksomhedens fortsatte drift.

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS ERKLÆRINGER

Udtalelse om ledelsesberetningen

Vi har i henhold til årsregnskabsloven gennemlæst ledelsesberetningen. Vi har ikke foretaget yderligere handlinger i tillæg til den udførte revision af årsregnskabet. Det er på denne baggrund vores opfattelse, at oplysningerne i ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet.

Svaneke, den   /   2015

Svaneke Revision

Michael Kuhre
Registreret revisor
Medlem af FSR - danske revisorer

SELSKABSOPLYSNINGER

Selskabet	Little Smart Things ApS Gl. Rønnevej 17 A 3730 Nexø
	Telefon: 26 82 93 09 Hjemmeside: www.littlesmartthings.com E-mail: esben@littlesmartthings.com
	CVR-nr.: 35 03 80 00 Stiftet: 6. februar 2013 Hjemsted: Bornholms Regionskommune Regnskabsår: 1. januar - 31. december
Bestyrelse	Peter Vesløv, formand Anders Fisker Jan Yoshiyuki Tanaka Hans Bech
Direktion	Esben Nedergaard Nielsen
Pengeinstitut	Sydbank A/S Kgs. Nytorv 30 1050 København K
Revisor	Svaneke Revision Borgergade 3 3740 Svaneke

LEDELSESBERETNING

Selskabets væsentligste aktiviteter

Selskabets hovedaktiviteter består af produktion, salg og udvikling af ubemandede luftfartøjer - droner.

Usædvanlige forhold

Selskabet investorer har i året lavet kapitalforhøjelse af to omgange, således at selskabets kapital pr. 31/12 2014 udgør kr. 1.320.000.

Der har herudover ikke været usædvanlige forhold, der har påvirket resultatet eller udviklingen i egenkapitalen.

Usikkerhed ved indregning og måling

Der har ikke været usikkerhed ved indregning og måling.

Udviklingen i selskabets aktiviteter og økonomiske forhold

2014 var kendetegnet ved færdigudvikling af Cumulus One og Nimbo One fartøjerne. Salget af Cumulus One begyndte i fjerde kvartal og gav virksomheden de første egentlige erfaringer med at håndterer support og salg.

Virksomhedens strategi blev fokuseret i begyndelsen af 2014 ved fravælgelsen af aktiviteter inden for operatør-opgaver med droner. Virksomheden udfører ikke længere opgaver på bestilling, men fokuserer nu udelukkende på salg og udvikling af droner. Den primære grund til dette er at de to forretningsområder kræver ganske forskellige bemanning og planlægning. Den potentielle konkurrence situation med vores kunder på drone-systemerne spiller også en rolle. Således er "Little Smart Wings", som var den operationelle gren af Little Smart Things, indtil videre, lagt i dybfryseren.

Virksomhedens samarbejde med eksterne videns-institutioner er blevet styrket væsentligt i 2014. Der er blevet knyttet tætte bånd til flere store universiteter, hvilket efterfølgende har resulteret i en række fælles udviklingsprojekter. Mest bemærkelsesværdig er samarbejde med DTU-Space og Aalborg Universitet, som sigter mod en maritim tilpasning af Cumulus One. Projektet er støttet af Innovationsfonden og har et budget på 8,5 mio. kr.

Virksomhedens salgs og marketing kompetencer er blevet styrket kraftigt i 2014, og bliver nu ledet af Michael Hansen som tiltrådte stillingen som salgs og marketingchef i begyndelsen af året. Ved årets afslutning blev den første distributør etableret i Sverige og dette arbejde er accelereret kraftigt i første kvartal 2015.

Selskabet forventede i 2014 en hurtigere vej til markedet, og det har betydet større underskud end forventet og efterfølgende behov for tilførsel af kapital.

Selskabet oplevede ved udgangen af året en stigning i interessen for virksomhedens droner, hvilket har kunne ses på et stærkt stigende salgstal i første kvartal 2015.

Betydningsfulde hændelser indtruffet efter statusdag

Der er efter regnskabsårets afslutning tilført ny kapital til selskabet. Herudover er der ikke indtruffet begivenheder, som har væsentlig indflydelse på bedømmelse af årsrapporten.

Resultatfordeling

Forslag til fordeling af årets resultat fremgår af resultatopgørelsen.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

GENERELT

Årsregnskabet for Little Smart Things ApS for 2014 er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabslovens bestemmelser for selskaber i regnskabsklasse B med tilvalg af enkelte regler for klasse C-selskaber.

Årsregnskabet aflægges i danske kroner.

Generelt om indregning og måling

Indtægter indregnes i resultatopgørelsen i takt med at de indtjenes. Herudover indregnes værdireguleringer af finansielle aktiver og forpligtelser, der måles til dagsværdi eller amortiseret kostpris. Endvidere indregnes i resultatopgørelsen alle omkostninger, der er afholdt for at opnå årets indtjening, herunder afskrivninger, nedskrivninger og hensatte forpligtelser samt tilbageførsler som følge af ændrede regnskabsmæssige skøn af beløb, der tidligere har været indregnet i resultatopgørelsen.

Aktiver indregnes i balancen, når det er sandsynligt at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde selskabet, og aktivets værdi kan måles pålideligt.

Forpligtelser indregnes i balancen, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil fragå selskabet, og forpligtelsens værdi kan måles pålideligt.

Ved første indregning måles aktiver og forpligtelser til kostpris. Efterfølgende måles aktiver og forpligtelser som beskrevet for hver enkelt.

Visse finansielle aktiver og forpligtelser måles til amortiseret kostpris, hvorved der indregnes en konstant effektiv rente over løbetiden. Amortiseret kostpris opgøres som oprindelig kostpris med fradrag af afdrag og tillæg/fradrag af den akkumulerede amortisering af forskellen mellem kostprisen og det nominelle beløb.

Ved indregning og måling tages hensyn til forudsigelige tab og risici, der fremkommer, inden årsregnskabet aflægges, og som be- eller afkræfter forhold, der eksisterer på balancedagen.

Som målevaluta benyttes danske kroner. Alle andre valutaer anses som fremmed valuta.

Omregning af fremmed valuta

Transaktioner i fremmed valuta omregnes til transaktionsdagens kurs. Gevinster og tab, der opstår mellem transaktionsdagens kurs og kursen på betalingsdagen, indregnes i resultatopgørelsen som en finansiell post.

RESULTATOPGØRELSEN

Generelt

Med henvisning til årsregnskabslovens § 32 er visse indtægter og omkostninger sammendraget i regnskabsposten bruttofortjeneste.

Bruttofortjeneste

Bruttofortjenesten består af sammentrækning af regnskabsposterne "nettoomsætning, ændring i lagre af færdigvarer, varer under fremstilling og handelsvarer, andre driftsindtægter, omkostninger til råvarer og hjælpematerialer samt andre eksterne omkostninger".

Nettoomsætning

Nettoomsætningen indregnes i resultatopgørelsen, såfremt levering og risikoovergang til køber har fundet sted inden årets udgang. Nettoomsætningen indregnes ekskl. moms og med fradrag af rabatter i forbindelse med salget.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Andre eksterne omkostninger

Andre eksterne omkostninger omfatter omkostninger til salg, reklame, administration, lokaler, tab på debitorer mv.

Personaleomkostninger

Personaleomkostninger omfatter lønninger og øvrige lønrelaterede omkostninger, herunder sygedagpenge til virksomhedens ansatte med fradrag af lønrefusioner fra det offentlige.

Finansielle indtægter og omkostninger

Finansielle indtægter og omkostninger indregnes i resultatopgørelsen med de beløb, der vedrører regnskabsåret. Finansielle poster omfatter renteindtægter og -omkostninger, realiserede og urealiserede kursgevinster og -tab vedrørende transaktioner i fremmed valuta samt tillæg og godtgørelser under acontoskatteordningen mv.

Skat af årets resultat

Årets skat, som består af årets aktuelle skat og forskydning i udskudt skat, indregnes i resultatopgørelsen med den del, der kan henføres til årets resultat, og direkte på egenkapitalen med den del, der kan henføres til posteringer direkte på egenkapitalen.

BALANCEN

Immaterielle anlægsaktiver

Udviklingsprojekter

Udviklingsomkostninger omfatter omkostninger, herunder lønninger og gager, der direkte og indirekte kan henføres til virksomhedens udviklingsaktiviteter og som opfylder kriterierne for indregning.

Aktiverede udviklingsomkostninger måles til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger eller til genindvindingsværdi, såfremt denne er lavere.

Aktiverede udviklingsomkostninger afskrives lineært efter færdiggørelsen af udviklingsarbejdet over den vurderede økonomiske brugstid.

Patenter og licenser

Licenser måles til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger eller til genindvindingsværdien, hvor denne er lavere. Licenser afskrives over 3 år.

Goodwill

Erhvervet goodwill måles til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger. Goodwill afskrives lineært over den vurderede økonomiske brugstid, der er vurderet til 7 år.

Materielle anlægsaktiver

Materielle anlægsaktiver måles til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger.

Afskrivningsgrundlaget er kostpris med fradrag af forventet restværdi efter afsluttet brugstid.

Kostprisen omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Der foretages lineære afskrivninger baseret på følgende vurdering af aktivernes forventede brugstider og restværdier:

	<u>Brugstid</u>	<u>Restværdi</u>
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	5 år	0 %

Aktiver med en kostpris på under kr. 12.600 pr. enhed indregnes som omkostninger i resultatopgørelsen i anskaffelsesåret.

Nedskrivning af anlægsaktiver

Den regnskabsmæssige værdi af immaterielle og materielle anlægsaktiver gennemgås årligt for at afgøre, om der er indikation af værdiforringelse ud over det, som udtrykkes ved afskrivning. Er dette tilfældet, gennemføres en nedskrivningstest til afgørelse af, om genindvindingsværdien er lavere end den regnskabsmæssige værdi, og der nedskrives til denne lavere genindvindingsværdi. Denne nedskrivningstest gennemføres årligt på igangværende udviklingsprojekter, uanset om der er indikationer for værdifald.

Goodwill og andre aktiver, hvor det ikke er muligt at opgøre nogen selvstændig kapitalværdi, da aktivet i sig selv ikke genererer fremtidige pengestrømme, vurderes for nedskrivningsbehov sammen med den gruppe af aktiver, hvortil de kan henføres.

Varebeholdninger

Varebeholdninger måles til kostpris efter FIFO-metoden. I tilfælde, hvor nettorealisationsevnen er lavere end kostprisen, nedskrives til denne lavere værdi.

Kostpris for handelsvarer samt råvarer og hjælpematerialer opgøres som anskaffelsespris med tillæg af hjemtagelsesomkostninger.

Tilgodehavender

Tilgodehavender måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi. Værdien reduceres med nedskrivning til imødegåelse af forventede tab.

Nedskrivninger til tab opgøres på grundlag af en individuel vurdering af de enkelte tilgodehavender.

Periodeafgrænsningsposter

Periodeafgrænsningsposter indregnet under aktiver omfatter afholdte omkostninger vedrørende efterfølgende regnskabsår.

Selskabsskat og udskudt skat

Aktuelle skatteforpligtelser og tilgodehavende aktuel skat indregnes i balancen som beregnet skat af årets skattepligtige indkomst reguleret for skat af tidligere års skattepligtige indkomster samt for betalte acontoskatter.

Udskudt skat måles efter den balanceorienterede gælds metode af midlertidige forskelle mellem regnskabsmæssig og skattemæssig værdi af aktiver og forpligtelser.

Udskudte skatteaktiver, herunder skatteværdien af fremførselsberettiget skattemæssigt underskud, måles til den værdi, hvortil aktivet forventes at kunne realiseres, enten ved udligning i skat af fremtidig indtjening eller ved modregning i udskudte skatteforpligtelser inden for samme juridiske skatteenhed. Eventuelle udskudte nettoskatteaktiver måles til nettorealisationsevnen.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Udskudt skat måles på grundlag af de skatteregler og skattesatser, der med balancedagens lovgivning vil være gældende, når den udskudte skat forventes udløst som aktuel skat. Ændring i udskudt skat som følge af ændringer i skattesatser indregnes i resultatopgørelsen.

Selskabsskatteprocenten nedsættes gradvist fra 25% til 22% i indkomstårene 2014 – 2016. Udskudt skat måles på grundlag af de skatteregler og skattesatser, der med balancedagens lovgivning vil være gældende, når den udskudte skat forventes udløst som aktuel skat. Effekten af ændringen af dette regnskabsmæssige skøn er indregnet.

Gældsforpligtelser

Andre gældsforpligtelser, som omfatter gæld til leverandører, tilknyttede og associerede virksomheder samt anden gæld, måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi.

Periodeafgrænsningsposter

Under periodeafgrænsningsposter indregnes modtagne betalinger vedrørende indtægter i de efterfølgende år.

RESULTATOPGØRELSE
1. JANUAR - 31. DECEMBER 2014

	<i>2014</i>	<i>2013</i>
BRUTTOFORTJENESTE	-587.217	-422.069
2 Personalemkostninger.....	-2.860.984	-1.159.661
Af- og nedskrivninger af materielle og immaterielle anlægsaktiver	-371.806	-355.251
DRIFTSRESULTAT	-3.820.007	-1.936.981
Andre finansielle indtægter.....	474	452
Andre finansielle omkostninger	-169.443	-17.049
RESULTAT FØR EKSTRAORDINÆRE POSTER.....	-3.988.976	-1.953.578
Ekstraordinære poster	0	784.446
RESULTAT FØR SKAT	-3.988.976	-1.169.132
3 Skat af årets resultat.....	323.483	-12.511
4 Andre skatter	606.230	320.688
ÅRETS RESULTAT	-3.059.263	-860.955
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Overført resultat.....	-3.059.263	-860.955
DISPONERET IALT	-3.059.263	-860.955

BALANCE PR. 31. DECEMBER 2014
AKTIVER

	2014	2013
Licenser	15.666	31.333
Goodwill	160.714	192.857
Udviklingsprojekter under udførelse.....	3.757.158	1.282.750
Immaterielle anlægsaktiver	3.933.538	1.506.940
Produktionsanlæg og maskiner.....	277.240	369.653
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar	233.064	305.185
Indretning af lejede lokaler	49.345	64.953
Materielle anlægsaktiver	559.649	739.791
Udskudt skatteaktiv	192.431	0
Deposita	43.986	17.210
Finansielle anlægsaktiver	236.417	17.210
ANLÆGSAKTIVER.....	4.729.604	2.263.941
Fremstillede færdigvarer og handelsvarer.....	201.058	18.806
Varebeholdninger	201.058	18.806
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser	149.344	77.397
Andre tilgodehavender	617.876	353.130
Periodeafgrænsningsposter	0	1.485
Tilgodehavender	767.220	432.012
Likvide beholdninger	72.831	239.913
OMSÆTNINGSAKTIVER	1.041.109	690.731
AKTIVER	5.770.713	2.954.672

BALANCE PR. 31. DECEMBER 2014
PASSIVER

	2014	2013
Virksomhedskapital	1.320.000	420.000
Overført resultat.....	1.359.782	819.045
5 EGENKAPITAL.....	2.679.782	1.239.045
Hensættelse til udskudt skat	0	131.052
HENSATTE FORPLIGTELSER.....	0	131.052
Ansvarlig lånekapital.....	0	850.000
Kreditinstitutter.....	1.923.010	300.000
6 Langfristede gældsforpligtelser	1.923.010	1.150.000
Anden gæld	1.000.481	434.575
Periodeafgrænsningsposter	167.440	0
Kortfristede gældsforpligtelser.....	1.167.921	434.575
GÆLDSFORPLIGTELSER.....	3.090.931	1.584.575
PASSIVER	5.770.713	2.954.672
7 Eventualposter mv.		
8 Pantsætninger og sikkerhedsstillelser		

NOTER

	2014	2013			
1 Usikkerhed om fortsat drift					
Der er væsentlig usikkerhed om virksomhedens fortsatte drift idet selskabets fortsatte drift er betinget af likviditetsindskud fra selskabets investorer. Herudover er det en forudsætning for fortsat drift at selskabet kan opnå den budgetterede omsætning i henhold til budgetterne. Selskabets investorer har tilkendegivet at de vil stille den fornødne kapital til rådighed i foråret 2015 og det er ledelsens vurdering at den nuværende ordrebeholdning er et tegn på at budgettet er mere end realistisk at opnår, hvorfor årsregnskabet er udarbejdet under forudsætning om virksomhedens fortsatte drift.					
2 Personaleomkostninger					
Lønninger	2.418.820	983.925			
Pensioner	373.021	143.383			
Andre omkostninger til social sikring	69.143	32.353			
Personaleomkostninger ialt	2.860.984	1.159.661			
3 Skat af årets resultat					
Regulering af udskudt skat	-323.483	12.511			
Skat af årets resultat ialt	-323.483	12.511			
4 Andre skatter					
Skat af udviklingsomkostninger	-606.230	-320.688			
Andre skatter ialt	-606.230	-320.688			
5 Egenkapital					
	<i>Primo</i>	<i>Overførsel</i>	<i>Kapital- regulering</i>	<i>Forslag til resultatdisponering</i>	<i>Ultimo</i>
Virksomhedskapital.....	420.000	0	900.000	0	1.320.000
Overkurs ved emission.....	0	-3.600.000	3.600.000	0	0
Overført resultat	819.045	3.600.000	0	-3.059.263	1.359.782
	1.239.045	0	4.500.000	-3.059.263	2.679.782

NOTER

	<i>Gæld i alt primo</i>	<i>Gæld i alt ultimo</i>	<i>Restgæld efter 5 år</i>
6 Langfristede gældsforpligtelser			
Ansvarlig lånekapital.....	850.000	0	0
Kreditinstitutter.....	300.000	1.923.010	167.500
	<u>1.150.000</u>	<u>1.923.010</u>	<u>167.500</u>

7 Eventualposter mv.

Selskabet har ikke påtaget sig garantier, kautioner eller lignende forpligtelser, udover hvad der allerede fremgår af regnskabet.

8 Pantsætninger og sikkerhedsstillelser

Til sikkerhed for engagement med Bornholms Erhvervsfond og Sydbank A/S er der afgivet følgende sikkerheder:

Skadesløsbrev - virksomhedspant, Bornholms Erhvervsfond, hovedstol udgør 500.000	kr.	
Skadesløsbrev - virksomhedspant, Sydbank A/S, hovedstol udgør	kr.	1.000.000

Virksomhedspantene omfatter følgende aktiver som på balancetidspunktet har følgende regnskabsmæssige værdier.

Driftsinventar, driftsmateriel og biler, kr.	559.649
Lagre af råvarer, halvfabrikata og færdigvarer, kr.	201.058
Goodwill, kr.	160.714
Simple fordringer hidrørende fra salg af varer og tjenesteydelser kr.	149.344

Herudover omfatter virksomhedspantet:

Domænenavne og rettigheder i henhold til patentloven, varemærkeloven, designloven, brugsmodelloven, mønsterloven, ophavsretsloven og lov om beskyttelse af halvlederprodukters udformning (topografi)
Motorkøretøjer der ikke er eller tidligere har været registreret

Bilag 2

Den 14. september 2015 blev der i

sag nr. 102/2014

Revisortilsynet

mod

Statsautoriseret revisor Michael Bo Andersen

afsagt følgende

K e n d e l s e:

Ved skrivelse af 13. november 2014 har Revisortilsynet klaget over statsautoriseret revisor Michael Bo Andersen.

Erhvervsstyrelsen har oplyst, at indklagede har været godkendt som statsautoriseret revisor fra den 21. januar 2004. Indklagede har i Revireg været tilknyttet B, CVR-nummer xxxxxxxx, siden den 16. november 2010.

Klagen

Revisortilsynet har klaget over, at indklagede har overtrådt revisorloven, herunder god revisorskik, idet der er mangelfuld dokumentation for revision af årsrapporten 2012 for C ApS for så vidt angår going concern.

Sagsfremstilling

Revisortilsynet udtog i 2013 B, CVR-nummer xxxxxxxx, til kvalitetskontrol.

Kontrollantens erklæring af 11. december 2013 indeholder følgende forbehold og konklusion:

"...
Forbehold

I 1 af de 4 gennemgåede sager er påtegningen efter min opfattelse ikke afgivet i overensstemmelse med erklæringsbekendtgørelsen, idet der ikke foreligger tilstrækkelig dokumentation for den afgivne revisionspåtegning og der burde efter min opfattelse have været taget forbehold for manglende beskrivelse af usikkerheder eller som minimum en supplerende oplysning om going concern usikkerhed, hvis usikkerheden var blevet beskrevet.

Konklusion

[..]

Som følge af det anførte forbehold er det vores opfattelse, at det udførte arbejde på 1 af de 4 erklæringsopgaverne ikke lever op til kravene i lovgivning, standarder eller god skik, idet der i denne sag bl.a. ikke foreligger tilstrækkelig dokumentation for den afgivne revisionspåtegning, jf. ovenfor.

... "

Indklagede afgav den 30. april 2013 følgende revisionspåtegning på C ApS' årsrapport for 2012:

" ...

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af selskabets aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2012 samt af resultatet af selskabets aktiviteter for regnskabsåret 1. januar 2012 - 31. december 2012 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Supplerende oplysninger vedrørende forhold i regnskabet

Uden at det har påvirket vor konklusion, gør vi opmærksom på oplysningerne i ledelsesberetningen og note 1, hvori ledelsen redegør for forventningerne til den fremtidige indtjening, der er forudsætningen for værdien af det i balancen indregnede skatteaktiv på kr. 3.156.895.

Selskabet er et udviklingselskab og dets fortsatte drift er derfor afhængig af, at have tilstrækkelig finansieringskilder til at finansiere den fortsatte udvikling. Det er ledelsens vurdering at selskabet har tilstrækkelige finansieringskilder til at dække de kommende 12 mdr. drift og udvikling. Vi er enige med selskabets ledelse heri og i valg af regnskabspraksis.

... "

Af ledelsesberetningen fremgår følgende:

" ...

Selskabets hovedaktivitet er udvikling og salg af electronic document interchange (EDI) service og andre relaterede aktiviteter.

[..]

Selskabet har stadig tabt mere end halvdelen af sin kapital, hvorfor ledelsen har iværksat tiltag til reetablering af denne.

Selskabet er stadig i en etableringsfase og forventer en betydelig vækst i 2013. Der er dog forventninger om underskud for det kommende år.

Det er ledelsens vurdering at selskabet har tilstrækkelige finansieringskilder til at kunne finansiere det planlagte underskud for 2013. Der er i den forbindelse allerede inden regnskabsårets start opnået betydelige investeringstilsagn.

Selskabets ledelse forventer betydelige overskud når selskabet er færdig etableret på markedet. Det er ledelsens vurdering at der i de kommende år vil kunne realiseres skattemæssige overskud som svarer til værdien af skatteaktivet, hvorfor dette ikke er nedskrevet.

..."

Årets resultat efter skat udgjorde -5.025.881 kr., balancesummen udgjorde 6.885.273 kr., heraf udskudte skatteaktiver med 3.156.895 kr. og likvide beholdninger med 2.710.608 kr. Egenkapitalen udgjorde -382.107 kr. Kortfristede gældsforpligtelser udgjorde 2.517.381 kr.

Der blev afsagt konkursdekret over selskabet den 29. oktober 2013.

Indklagedes arbejds papirer

Af referat af bestyrelsesmøde i C ApS af 15. november 2012 fremgår blandt andet:

” ...

5. Financial Report

[..]

- First part of the new funding round and investment from D on DKK 4m has been finalized. The second part on DKK 3 - 6M has a closure 31.12.2012. Most likely the expected investment will be DKK 7M.

- The third part is expected to be carried out in 2013, when cash is needed.

[..]

Document value

- The board was pleased to see new all-time high on approx. 2,4 bn. DKK in transaction value in October alone.

... ”

E har den 30. april 2013 i en erklæring med overskriften ”Væsentlige begivenheder siden regnskabsårets afslutning” oplyst følgende:

” ...

[..]

- Budget for 2013 udviser et underskud på kr 5.587.000. Budgettet blev vedtaget på selskabets bestyrelsesmøde den 23. april 2013, i forlængelse af information om at der var blevet opnået enighed om yderligere kapitaltilskud jf. næste punkt. Referat er under udarbejdelse.*

- *Selskabets investorer er nået til enighed om og der er truffet beslutning om yderligere indskud af kr. 3.300.000 i selskabskapital. Beløbet vil med det reviderede budget sikre at selskabet kan finansiere den samlede yderligere investering frem til lønsomhed ved indgangen til 2014. Indskudsaf tale er under udarbejdelse.*

... ”

Af planlægningsnotat af samme dato fremgår, at der er svaret ja til, at der består særlige (aktualiserede) risici, der kan true virksomhedens indtjening eller eksistens. Risiciene og virksomhedens handleplaner er beskrevet som følger:

” ...

Selskabet er stadig i etableringsfasen og har planer om at øge sine aktiviteter før end det forventer at fokusere på rentabilitet. Dette kræver at der er tilstrækkelige finansieringskilder til at finansiere planerne.

Der foreligger en investeringsplan som løbende er blevet opdateret af selskabets investorer. Investeringsplanen er hidtidigt blevet fuldt og viser plan om yderligere kapitalindskud fra de eksisterende ejere i det kommende år.

Under revisionen skal vi kritisk gennemgå planen som tilhørende budgetter.

Vi skal sikre os at eventuelle usikkerheder om fortsat drift udførligt beskrives i regnskabet.

... ”

Af det konkluderende revisionsnotat fremgår:

” ...

Forhold, der skal omtales i revisionsprotokollat:

[..]

Selskabet er stadig i sin etableringsfase og trods vækst forventer ledelsen et betydeligt underskud i det kommende år. Vi er informeret om et budgetteret EBITDA for 2013 på kr. -5.347.302. Underskuddet forventes finansieret dels ved egen finansiering og yderligere finansiering og kapitalforhøjesler fra de eksisterende ejere.

Det er ledelsens vurdering at selskabet har tilstrækkelige finansieringskilder til at kunne finansiere det planlagte underskud for 2013. Der er i den forbindelse allerede inden regnskabsårets start opnået betydelige investeringstilsagn.

Den modtagne dokumentation er fundet passende som grundlag for at selskabet er i fortsat drift.

[..]

Going concern:

*Har revisionen givet anledning til betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften? – **Ja***

[..]

Indeholder årsregnskabet tilstrækkelige oplysninger om forhold, der skaber tvivl om virksomhedens fortsatte drift, og om ledelsens planer for håndtering af disse forhold?
– **Ja**

DER SKAL TAGES EN SUPPLERENDE OPLYSNING HEROM I REVISIONSPÅTEGNINGEN

Øvrige forhold

Begivenheder efter status:

Ingen betydelige, udover finansieringstilsagn fra de nuværende ejere - som er repræsenteret i bestyrelsen

[..]

Kommentarer til evt. budget:

Budget udviser 2 forskellige muligheder, afhængig af, om ejerne ønsker at booste omsætningen eller gå med mod mere selvfinansiering på den korte bane.

Ledelsen har indtil videre haft en strategi mod øget aktivitet og mindre fokus på rentabilitet.

... ”

Af arbejdspapiret Immaterielle anlægsaktiver fremgår endvidere:

” ...

Selskabets investorer har i strategiplan tilkendegivet at ville fortsætte de oprindeligt planlagte kapitalindskud i 2013.

... ”

Kontrollantens arbejdspapirer

Af kontrollantens arbejdspapirer, Bilag 4, Arbejdsprogram til gennemgang af en konkret revisionsopgave, vedrørende C ApS, fremgår følgende:

” ...

Overordnet konklusion

Der er tale om et udviklingsselskab, som har eksisteret i 2 år. Der har været betydelige underskud i både 1. og 2. regnskabsår, ligesom der forventes betydelige underskud i 2013. Underskuddene i de første 2 år har været dækket af kapitalindskud eller lån fra selskabets ejere.

Opgaven er efter min opfattelse fejlbehæftet vedrørende udformningen af revisionspåtegningen / manglende revisionsbevis for påtegningens indhold.

[..]

Påtegningen indledes med en konstatering af, at selskabet er afhængig af tilstrækkelige finansieringskilder til finansiering af den fortsatte udvikling. Herefter suppleres med, at revisor er enig med ledelsen i, at der er tilstrækkelige finansieringskilder til dækning af de kommende 12 måneders drift og udvikling. Dette indtryk efterlades også

i ledelsesberetningen, idet det nævnes, at der inden regnskabsårets start er opnået betydelige investeringstilsagn. Den supplerende oplysning i revisionspåtegningen henviser ikke til beskrivelse af usikkerheder i noter eller beretningen, herunder væsentlige usikkerheder, der kan rejse betydelige tvivl om selskabets mulighed for at fortsætte driften. Tværtimod afkræfter formuleringen under supplerende oplysninger i påtegningen og omtalen i beretningen sådanne eventuelle usikkerheder og efterlader et indtryk af, at der er sikret likviditet til drift og udvikling i 2013.

Der ses imidlertid ikke at være revisionsmæssig dokumentation for udtalelsen i revisionspåtegningen om, at selskabet har tilstrækkelige finansieringskilder, som selskabet er afhængig af jf. omtalen i revisionspåtegningen og jf. det foreliggende budget for 2013, idet der ikke foreligger bindende tilsagn om den nødvendige finansiering af selskabets drift og udvikling i 2013 (udover det som selskabet har som likvide beholdninger ved årets begyndelse). De i beretningen omtalte betydelige investeringstilsagn til dækning af det planlagte underskud i 2013 på 5,6 mio. kr. ses ligeledes ikke dokumenteret. Da den nødvendige likviditet til drift og udvikling i 2013 ikke er sikret ved bindende tilsagn, og dermed kan være forbundet med usikkerhed, burde der efter min opfattelse have været taget forbehold i revisionspåtegningen for den manglende beskrivelse af usikkerheder i regnskabet og evt. også for forbehold for going concern alternativt en supplerende oplysning i påtegningen om going concern usikkerhed, hvor sidstnævnte ville forudsætte, at usikkerheden var blevet beskrevet i noterne og beretningen.

Selskabet går konkurs i oktober 2013 som følge af, at investorerne ifølge det oplyste af Micahel Bo Andersen ikke kunne blive enige om kapitaltilførsel til selskabet. Revisor burde som nævnt have sikret sig bevis for ledelsens udsagn i beretningen og konstateringen under den supplerende oplysning i revisionspåtegningen, f.eks. i form af skriftlige tilsagn fra selskabets ejere, eller alternativt have ladet revisionspåtegningen afspejle usikkerheden, jf. omtalen ovenfor. At repræsentanter fra selskabets aktionærer i form af bestyrelsesmedlemmer skriver under på regnskabet (hvori betydelige investeringstilsagn er omtalt i beretningen) er ikke bindende tilsagn om at tilføre kapital, som revisor kan basere sin erklæringsafgivelse på. At kapitaltilførsel evt. også drøftes på et bestyrelsesmøde er ligeledes ikke et bindende tilsagn, som revisor kan basere sin erklæringsafgivelse på. Selskabet har primo 2013 2,7 mio. kr. i likviditet, men budgetterer med et underskud på 5,6 mio. kr. i 2013. Såfremt selskabet ønsker at fortsætte udviklingen af det pågældende faktureringsystem, som formentlig også er en forudsætning for værdien af det indregnede skatteaktiv på godt 3 mio. kr., mangler der ca. 3 mio. kr. i likviditetstilførsel i 2013, som der i henhold til revisors arbejdsrapporter ikke foreligger bindende tilsagn om ved regnskabsafslæggelsen for 2012 (generalforsamling 31/5 2013).

..."

Under pkt. G, going concern, har kontrollanten på spørgsmål 1 og 6 anført følgende:

"...

1. Det er et krav, at revisor som led i revisionsplanlægningen, overvejer, om der er betingelser eller forhold, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at

fortsætte driften. Har revisor ved planlægningen af revisionsopgaven dokumenteret denne overvejelse?

[..]

Bemærkning: Ikke omtalt konkret - bør omtales mere konkret. Revisor har ikke anset going concern usikkerhed for et relevant forhold, idet investorerne hidtil har tilført nødvendig likviditet og antages også at ville dette fremadrettet, idet der er tale om et udviklingselskab.

[..]

6. Har revisor konkluderet, om der efter revisors vurdering er en væsentlig usikkerhed i relation til begivenheder eller forhold, der hver for sig eller sammen kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften?

[..]

Bemærkning: Revisor udtaler i revisionspåtegningen (under supplerende oplysninger), at han er enig med ledelsen i, at der tilstrækkelige finansieringskilder til dækning af de kommende 12 måneders drift og udvikling. Dette indtryk efterlades også i ledelsesberetningen. Dette viste sig dog ikke at være tilfældet. Revisor burde have sikret sig et stærkere bevis for ledelsens udsagn, f.eks. i form af skriftlige tilsagn fra selskabets ejere, eller alternativt have udtryk en væsentlig usikkerhed om going concern i påtegningen. At selskabets aktionærer skriver under på regnskabet er ikke et bindende tilsagn om at tilføre kapital.

..."

I forbindelse med kontrollen fremkom indklagede den 19. november 2013 med følgende bemærkninger:

”...

Jeg er ikke enig i kvalitetskontrollantens konklusion.

Selskabet er et nyetableret udviklingselskab og 2012 er selskabets 2. regnskabsår. I perioden fra selskabets stiftelse og frem til regnskabsafslutningstidspunktet er der gennemført 4 kapitalforhøjelser den 19/11-12, 24/05-11, 10/02-11, 02/08-10. Kapitalforhøjelserne er sket planmæssigt efter den businessplan som selskabets bestyrelse har besluttet. Bestyrelsen har på bestyrelsesmøde nr. #23, den 18/9-2012 opdateret "fundingplanerne" og på bestyrelsesmøde #25 den 18/11-12 godkendes businessplan og budget, som udviser en yderligere kapitalforhøjelse medio 2013. Selskabets ledelse arbejder med 2 forskellige businessplaner afhængig af cashburn ratio. Den model viser at selskabet ved at reducere sin cashburn ratio, kan blive selvfinansierende ganske hurtigt. Bestyrelsen hr godkendt et uændret cashburn og derfor et budgetteret underskud for 2013 på t.kr. 5,347 og der af tilhørende plan og kapitalforhøjelse medio 2013. Ledelsen som repræsenterer hele investorkredsen underskriver årsrapporten for 2012, indeholdende følgende

[..]

Under revisionen er businessplan og budget gennemgået og det revisionens vurdering at det er overvejende sandsynligt at selskabet har tilstrækkelige finansieringsmuligheder til at fortsætte den planlagte drift og udvikling i en periode på mindst 12 mdr. efter regnskabsafslutningstidspunkt. Det er endvidere revisionens vurdering at forholdet og den usikkerhed der måtte være omkring finansieringen er tilstrækkeligt omtalt i årsrapporten. Baseret herpå er der i revisionspåtegningen givet følgende supplerende op-

lysninger:

[..]

Det er revisionens vurdering at ovennævnte supplerende oplysninger, i tilstrækkelig grad beskriver usikkerheden i selskabets fortsatte drift og forudsætningerne for den anvendte regnskabspraksis.

Det er revisionens vurdering at kravene i Erklæringsbekendtgørelsen §7 samt i RE-VUSøs udtalelser om supplerende oplysninger i den uafhængige revisors erklæring, til fulde er overholdt.

Der hersker tydeligvis nogen usikkerhed i revisorstanden, hvorledes at revisor skal erklære sig i sådanne udviklingsselskaber. Kontrollantens holdning om, at der skal være givet bindende finansieringstilsagn for at revisor kan erklære sig om virksomhedens fortsatte drift, tilsluttes ikke. Uden at kende de specifikke data i følgende aflagte regnskaber, som er revideret af [F, G, K, M, Q og andre revisionselskaber] med følgende CVR-nr. [..], ses det tydeligt er der ikke er 2 ledelser eller revisorer som takler usikkerheden ens.

Ovennævnte regnskaber og de fejl der eventuel måtte være i disse, skal alene illustrere forskelligheden i hvorledes ledelse og revisor omtaler usikkerheden i et udviklingsselskabs drift og fortsatte udvikling, når der ikke er en bindende finansiering for de kommende 12 mdr.

..."

Høring

Ved brev af 28. maj 2014 hørte Revisortilsynet indklagede over det rejste klagepunkt. Revisortilsynet oplyste endvidere, at man agtede at meddele indklagede en påtale for det samme forhold.

Indklagede besvarede høringen ved brev af 15. september 2015 (formentlig fejlskrift for 2014) som følger:

"...

Den gennemførte revision for fortsat drift er foretaget efter ISA 570 og kan kort beskrives som følger:

Selskabet arbejder med 2 budgetter. Første budget viser et uændret cashburn, hvor investorerne indskyder yderligere midler, indtil selskabet har nået en betydelig volumen. Andet budget viser at cashburn reduceres og selskabet bliver selvfinansierende og der indskydes ikke yderligere midler.

Begge budgetter viser, at selskabet har tilstrækkelig midler til sin fortsatte drift.

Begge budgetter indgår i revisionsdokumentationen. Der foreligger et arbejdspapir som udviser konklusionen på gennemgangen.

Selskabets investorer har i en businessplan planlagt at første budget følges og at der indskydes yderligere midler i selskabet. Businessplanen er godkendt af bestyrelsen,

som omfatter alle investorer. Businessplan og bestyrelsesreferat indgår i revisionsdokumentationen.

Selskabet har ved regnskabsårets udgang betydelige likvide midler og det er alene beslutninger foretaget efter regnskabs aflæggelse, herunder fortsat investering i produktudvikling som medfører forhold som kan anfægte den fortsatte drift.

Såvel revisionsplanlægningsnotat som revisionskonklusions notat omhandler revisionen af usikkerheden om fortsat drift.

Revisionsprotokollen indeholder konklusionen på revisionen af usikkerheden om den fortsatte drift.

Revisionen af den fortsatte drift er gennemført efter ISA 570 og der er opnået tilstrækkeligt revisionsbevis til at konkludere at der er forudsætning for fortsat drift.

Selskabets ledelse har omtalt usikkerheden om driften for det kommende år i ledelsesberetningen, herunder forventninger til underskud, produktudvikling, samt at investorerne har givet tilsagn om yderligere investering i selskabet. Selskabets ledelse som omfatter alle investorer har underskrevet regnskabet.

Baseret på den forlagte revisionsdokumentation er det revisionens konklusion at usikkerheden er tilstrækkeligt beskrevet i regnskabet og den anvendte regnskabspraksis er korrekt.

I henhold til erklæringsbekendtgørelsen kan der derfor ikke tages et forbehold i revisionspåtegningen. Hvis revisor anser forholdet som betydeligt eller hvis der er særlige betydelige usikkerheder, skal revisor nævne disse i en supplerende oplysning.

Der er derfor jf. ISA 570 stk. 19 afgivet en revisionspåtegning med en supplerende oplysning, hvor forudsætningen for den fortsatte drift er beskrevet.

Baseret herpå, er det min vurdering at den gennemførte revision er veldokumenteret og revisionens konklusioner er tilstrækkeligt beskrevet i den afgivne revisionspåtegning.

*Det er endvidere min vurdering at god revisionsskik er overholdt.
... "*

Den 6. november 2014 traf Revisortilsynet herefter afgørelse om at indbringe indklagede for Revisornævnet som anført i klagen. Tilsynet meddelte endvidere indklagede den anførte påtale.

Sagens behandling i nævnet.

Parterne har givet møde for nævnet.

Indklagede oplyste indledningsvist, at hans bemærkninger, jf. nedenfor, om kontrollen og kontrollanten ikke skal forstås som et anbringende om, at kontrollen har været behæftet med sådanne mangler, at den har været ugyldig.

Indklagede forklarede blandt andet, at C ApS var et nystiftet udviklingselskab, som havde et succesfuldt produkt. Produktet var færdigudviklet, men ledelsen ville først tage penge for det, når det var markedsført. Investorerne var alle repræsenteret i bestyrelsen, og de havde alle givet tilsagn om finansiering, således som det fremgår af strategiplanen. De har også underskrevet regnskabet, hvoraf det fremgår, at der er opnået investeringstilsagn. Dette tilsagn samt den likvide beholdning mere end dækkede det ”hul”, der var i budgettet. At selskabet gik konkurs skyldtes udelukkende, at investorerne blev uenige. Det kunne han ikke forudse. Selskabet havde også en plan B for selvfinansiering. Han har overholdt reglerne om dokumentation af fortsat drift.

Revisortilsynet oplyste til indklagedes bemærkninger om kontrollen, at indklagedes virksomhed har været udtaget til kontrol 2 gange, og forløbet alene beror på det system, man arbejder efter. Det er således en tilfældighed, at de to kontroller ligger relativ tæt på hinanden. Tilsynet fastholdt klagen, der er begrundet i, at der ikke foreligger et bindende tilsagn om finansiering.

Parternes bemærkninger

Revisortilsynet har anført, at indklagede ikke har opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at fastslå, hvorvidt aflæggelse af årsrapporten efter going concern princippet er relevant og til at afkræfte, at der ikke foreligger usikkerhed om virksomhedens evne til at fortsætte driften de kommende 12 måneder.

Der foreligger i den konkrete sag begivenheder, der kan rejse betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. Dette er begrundet i selskabets økonomiske udvikling samt forholdet mellem gældsforpligtelser og omsætningsaktiver (eksklusiv udskudt skat, som ikke kan konverteres direkte til likvide midler) på balancetidspunktet.

Indklagede har udtalt sig i revisionspåtegningen, under supplerende oplysninger, at han er enig med ledelsen i, at der er tilstrækkelige finansieringskilder til dækning af de kommende 12 måneders drift og udvikling. Indklagede har ikke dokumenteret, at selskabet har tilstrækkelige finansieringskilder, eller om der foreligger bindende tilsagn om den nødvendige investering i og finansiering af selskabet. Den fortsatte drift afhænger af, hvorvidt selskabet er sikret en tilstrækkelig tilførsel af likvide midler.

Det af indklagede i høringssvaret anførte om, at selskabets investorer i en businessplan har planlagt, at der indskydes yderligere midler i selskabet, samt at bestyrelsesmedlemmer har godkendt businessplanen, kan ikke anses for værende et bindende tilsagn om at tilføre kapital, som indklagede kan basere sin erklæringsafgivelse på.

Da det ikke er dokumenteret, at indklagede har taget stilling til, om der foreligger forhold, der kan rejse tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, herunder om indklagede har foretaget yderligere revisionshandlinger, særligt hvad angår finansieringen, finder Revisortilsynet, at indklagede har overtrådt ISA 230.

Endvidere er det opnåede revisionsbevis ikke tilstrækkeligt til at kunne vurdere, hvorvidt den beskrivelse, som fremgår af ledelsesberetningen i årsrapporten, er tilstrækkelig.

Revisortilsynet finder således, at indklagede ved revisionen af årsrapporten 2012 for C ApS har overtrådt god revisorskik, jf. revisorlovens § 16, stk. 1, jf. ISA 230 og ISA 570, idet det opnåede revisionsbevis vedrørende tilstrækkelige finansieringskilder og going concern ikke kan anses som tilstrækkeligt som grundlag for den afgivne revisionspåtegning.

Indklagede har anført, at der foreligger fuld revisionsdokumentation for den afgivne revisionspåtegning.

Baseret på konklusionerne i revisionsdokumentationen er der afgivet en korrekt revisionspåtegning.

Der henvises til tidligere fremsendt beskrivelse af sagen og til tidligere fremsendte bemærkninger til kvalitetskontrollanten og Revisortilsynets kommentarer.

Revisortilsynet har formentlig misforstået den forretningsmæssige position, som C ApS var i på regnskabsafslutningstidspunktet.

Selskabet havde færdigudviklet sit produkt og havde allerede på regnskabsafslutningstidspunktet en betydelig aktivitet. Selskabets produkt var et elektronisk online faktureringsystem. Således blev der faktureret for mere end kr. 1.000.000.000 i selskabets værktøj pr. måned ved regnskabsårets afslutning.

Selskabet havde i sin opstartsfase solgt sit produkt enten gratis eller blot for et symbolsk beløb. Strategien var at erobre en betydelig markedsandel, hvorved kunderne var afhængige af produktet, for senere at tage betaling for anvendelse af virksomhedens faktureringsprodukt. På regnskabsafslutningstidspunktet anvendte flere betydelige danske og internationale virksomheder selskabets produkt. Der var på regnskabsafslutningstidspunktet ingen væsentlige danske konkurrenter på markedet.

Selskabet havde en meget detaljeret strategiplan, som viste forskellige prognoser for, hvornår det kunne betale sig at tage betaling for produktet.

Strategiplanen var underskrevet af den samlede bestyrelse, som repræsenterede alle væsentlige investorer.

En af strategierne var at tage betaling for produktet kort efter regnskabsafslutningstidspunktet. Budgetter mv. viste, at selskabet da havde tilstrækkelige likvider til at finansiere denne strategi. På regnskabsafslutningstidspunktet havde selskabet betydelige likvide ressourcer.

En anden strategi var at fortsætte med at investere i salg og udviklingen af markedet, således at produktet fik ikke blot en større markedsandel, men også at markedet voksede. Investorerne var på regnskabsafslutningstidspunktet enige om at fortsætte investeringen i markedsudviklingen, inden at der skulle tages betaling for produktet. Strategiplanen indeholdt detaljerede beskrivelser af de forventede kapitalindskud, som investeringsstrategien måtte medføre.

Strategiplanen var underskrevet af den samlede bestyrelse, som repræsenterede alle investorerne.

Efter afgivelsen af indklagedes påtegning, blev investorerne uenige, og en enkelt investor ønskede af interne årsager ikke at fortsætte med strategien. Baseret herpå valgte de øvrige investorer at lade selskabet gå konkurs for efterfølgende at flytte aktiviteterne til et nyt selskab. Ifølge indklagedes oplysninger blev alle kreditorer betalt, og det var alene selskabets investorer, som tabte deres indskud. Alle investorer blev tilbudt at være en del af det nye selskab, men den uenige investor valgte ikke at indskyde kapital. Efter reetableringen valgte selskabet at følge den første strategi med at begrænse investeringen i markedsudviklingen og starte med at tage betaling for sit produkt. Der er ikke siden indskudt penge i selskabet, og der faktureres for mere end 4.000.000.000 pr. måned igennem selskabets produkt. Det nye selskab har i det første regnskabsår et betydeligt såvel driftsmæssigt som et likviditetsmæssigt overskud og har fået betydelige købstilbud fra internationale aktører på markedet.

I revisionsdokumentationen foreligger dokumentation for overvejelser om revisionshandlinger for going concern, ligesom der foreligger dokumentation for kritisk og detaljeret gennemgang af budgetter og strategiplaner. Revisionsdokumentationen indeholder klare konklusioner. I revisionsdokumentationen, som er udarbejdet i henhold til ISA 230 og ISA 570 og baseret herpå, er indklagedes konklusion, at selskabet er i fortsat drift, hvilket tydeligvis også er en korrekt konklusion.

Baseret herpå kunne indklagede i henhold til erklæringsbekendtgørelsen alene afgive den konklusion, som indklagede har afgivet.

Alle andre påtegninger ville udgøre en overtrædelse af erklæringsbekendtgørelsen.

Det eneste, indklagede ikke forudså, var, at investorerne blev uenige.

I revisionsdokumentationen er der netop opnået tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis til at fastslå, at aflæggelse efter going concern princippet er relevant.

Baseret på ovenstående revisionsdokumentation og på det tilsagn, som fremgår af strategiplan og årsrapport, sammenfaldende med at selskabet har en alternativ strategi om at være selvfinansierende, dokumenteret ved detaljerede budgetter, er det indklagedes konklusion, at selskabet bør aflægge årsrapporten efter principperne for going concern. Usikkerheden, som indklagede finder behørigt beskrevet i regnskabet, bør dog omtales i en supplerende oplysning.

Revisionen af den fortsatte drift er gennemført efter ISA 570, og der er opnået tilstrækkeligt revisionsbevis til at konkludere, at der er forudsætning for fortsat drift.

Selskabets ledelse har omtalt usikkerheden om driften for det kommende år i ledelsesberetningen, herunder forventninger til underskud, produktudvikling, samt at investorerne har givet tilsagn om yderligere investering i selskabet. Selskabets ledelse, som omfatter alle investorer, har underskrevet regnskabet.

Baseret på den forelagte revisionsdokumentation er det revisionens konklusion, at usikkerheden er tilstrækkeligt beskrevet i regnskabet, og den anvendte regnskabspraksis er korrekt.

I henhold til erklæringsbekendtgørelsen kan der derfor ikke tages et forbehold i revisionspåtegningen. Hvis revisor anser forholdet som betydeligt, eller hvis der er særlige betydelige usikkerheder, skal revisor nævne disse i en supplerende oplysning.

Der er derfor, jf. ISA 570, stk. 19, afgivet en revisionspåtegning med en supplerende oplysning, hvor forudsætningen for den fortsatte drift er beskrevet. Baseret herpå, er det indklagedes vurdering, at den gennemførte revision er veldokumenteret, og revisionens konklusioner er tilstrækkeligt beskrevet i den afgivne revisionspåtegning.

Det er endvidere indklagedes vurdering at god revisorskik er overholdt.

Indklagede har endvidere anført, at han selv har været kvalitetskontrollant og ud over selv at have deltaget i kontrolarbejdet, har han også været ansvarlig for mange hundrede gennemførte interne kvalitetskontroller hos F i [lande]. Baseret på indklagedes erfaring derfra, er han ikke imponeret over den gennemførte kvalitetskontrol, herunder konklusionen.

I 2010 var indklagede til kvalitetskontrol i sin egenskab af at have været underskrivende revisor hos F. Kontrollen blev gennemført af en kvalitetskontrollant fra G. Kontrollen var fejlbehæftet i betydeligt omfang, hvilket indklagede redegjorde for i et svarskrift til Revisornævnet. Herefter blev en fejlagtig indbringelse til Revisornævnet trukket tilbage.

I mellemtiden havde indklagede startet sin egen revisionsvirksomhed og havde været til kvalitetskontrol, som medførte en konklusion uden bemærkninger.

Få uger efter, at Revisortilsynet trak indbringelsen til Revisornævnet tilbage, blev indklagede igen udtaget til kvalitetskontrol. Den 3. kontrol på 4 år.

En kontrollant fra G blev valgt til at gennemføre kontrollen. På trods af klager herom, fastholdt Revisortilsynet, at kvalitetskontrollen skulle gennemføres af den valgte kontrollant fra G's faglige afdeling. Dette på trods af, at indklagede anfægtede, at denne kunne være inhabil, baseret på den kritik, indklagede havde anført om den seneste kontrol, som en G kontrollant havde gennemført.

Der blev ansøgt om aktindsigt for at sikre, at den 3. kvalitetskontrol også var en tilfældighed, og at ikke nogen hos Revisortilsynet havde valgt indklagedes virksomhed til kontrol. Dette ville nemlig være en overtrædelse af bekendtgørelsen om kvalitetskontrol, og indklagede ville derfor ikke være underlagt en uafhængig kvalitetskontrol.

I aktindsigten dokumenterer Revisortilsynet ikke, at der er tale om en matematisk tilfældighed, at indklagede var udtaget, og indklagede er stadig bekymret for, at han ikke har været underlagt en uvildig og fair kvalitetskontrol.

Indklagede har således ikke på noget tidspunkt hørt om nystartede revisionsvirksomheder, som uden anmærkninger er til kvalitetskontrol i både det 1. og det 3. opstartsår.

Kontrollanten havde ingen bemærkninger til indklagedes kvalitetsstyringssystem eller til den gennemførte revision af de udvalgte sager. Der var dog en enkelt sag, som han først måtte drøfte med sine kolleger i G's faglige afdeling, før han kunne rejse en meget teoretisk kritik af dokumentationen i sagen.

Der er ikke tale om overtrædelser af specifikke forhold i revisorlovgivningen, herunder bekendtgørelser og vejledninger, men alene en skønnet vurdering af, at det opnåede revisionsbevis ikke er fuldt tilstrækkeligt for den valgte revisionspåtegning, som danner grundlag for Revisortilsynets indbringelse til Revisornævnet.

Skønnet er så usikkert, at kontrollanten først måtte konsultere fagspecialister i verdens største revisionsvirksomhed, før han turde konkludere.

De muligheder har indklagede naturligvis ikke, da indklagede driver virksomheden alene. Indklagede sparrer med øvrige uafhængige statsautoriserede revisorer hos H og ser, hvorledes øvrige revisorer erklærer sig i praksis ved at indhente årsrapporter for selskaber, der ligner de selskaber, indklagede skal erklære sig om. I den pågældende sag er der indhentet ti regnskaber for lignende virksomheder med følgende karakteristika:

- Nystartet udviklingsselskab.
- Selskabet har ikke umiddelbart finansiering ved regnskabsafslutningen til det kommende års udviklingsaktiviteter.

Naturligvis er ingen selskaber i præcist samme finansielle position, men dog er det lykkedes at finde selskaber, som ud fra en going concern vurdering er ganske lig det selskab, som indklagede skulle erklære sig på.

Regnskaberne er alle revideret af forskellige større revisionsvirksomheder, og flere af disse er kort refereret nedenfor.

- I ApS, CVR-nr. xxxxxxxx. Udviklingsselskab uden færdigudviklet produkt. 1. Regnskabsår 2012, underskud kr. 1.742.820, likvider kr. 266.239, egenkapital kr. 620.180. Ingen beskrivelse af usikkerhed eller plan for fremtiden. Ingen supplerende oplysning eller forbehold. Revideret af F.
- J ApS, CVR-nr. xxxxxxxx. 2. regnskabsår 2012. Udviklingsselskab med næsten færdigudviklet produkt. Underskud kr. 11.757.260, likviditet kr. 3.317.577, egenkapital kr. 5.513.436. Ifølge beskrivelse er selskabets drift afhængig af, om produktion og salg forløber planmæssigt. Ingen beskrivelse af usikkerhed eller finansiering. Ingen supplerende oplysning eller forbehold. Revideret af K.
- L ApS, CVR-nr. xxxxxxxx. Udviklingsselskab uden færdigudviklet produkt. 2 regnskabsår, underskud kr. 7.290.177, likvider kr. 427.215, egenkapital kr. 4.417.459. Note med følgende tekst "Kapital til fortsat drift forventes sikret ved salg samt fortsat tilførsel af egenkapital". Ingen yderligere beskrivelse. Supplerende oplysning med henvisning til noten. Revideret af M.
- N ApS, CVR-nr. xxxxxxxx. Udviklingsselskab uden færdigudviklet produkt. 1. Regnskabsår 2012, underskud kr. 2.068.513, likvider kr. 1.964.204, egenkapital kr. 1.951.483. Beskrivelse om, at der er givet tilsagn fra de eksisterende investorer om yderligere kapital i det kommende år. Ledelsen forventer at færdiggøre og tilgå de endelige finansieringsaftaler i 1. halvår af 2013. Ingen supplerende oplysninger eller forbehold. Revideret af O.
- P ApS, CVR-nr. xxxxxxxx. Udviklingsselskab uden færdigudviklet produkt. 1. regnskabsår 2012 (forkortet), underskud kr. 3.750, likvider kr. 0, kreditter = kr. 0, egenkapital kr.

244.250. Ingen beskrivelse af usikkerheder eller planer. Ingen supplerende oplysninger eller forbehold. Revideret af Q.

- R ApS, CVR-nr. xxxxxxxx. Udviklingsselskab uden færdigudviklet produkt. 2. regnskabsår, underskud kr. 2.029.142, likvider kr. 739.488, egenkapital kr. 2.120.830. Beskrivelse af at den fortsatte udvikling er afhængig af udvidelse af kreditfaciliteter og nye investorer. Ledelsen finder det overvejende sandsynligt, at dette sker. Supplerende oplysning med henvisning til beskrivelsen. Ingen forbehold. Revideret af G.

Som det fremgår, er der ikke to ledelser eller revisorer, der beskriver den usikkerhed, som udviklingsselskaber er i, på samme måde. Nogle er dog bedre end andre til at beskrive den generelle usikkerhed, som nye og ikke færdigetablerede virksomheder er i.

Som det fremgår ovenfor, er der tydeligvis ikke praksis for, at der tages forbehold eller gives supplerende oplysning, hvis ikke der er bindende tilsagn eller sikkerhed for det kommende års finansiering.

Revisortilsynet begrundet sin afgørelse med følgende forhold:

- 1 - Revisor har ikke dokumenteret, at selskabet har tilstrækkelige finansieringskilder, da der ikke foreligger bindende tilsagn om finansiering af selskabet.
- 2 - At den godkendte businessplan ikke kan ses for værende bindende tilsagn, som revisor kan basere sin erklæringsafgivelse på.
- 3 - At det ikke er dokumenteret, at revisor har taget stilling til, om der foreligger forhold, der rejser tvivl om virksomhedens evne til at forsætte driften, herunder om revisor har foretaget yderligere revisionshandlinger.
- 4 - At det opnåede revisionsbevis ikke er tilstrækkeligt til at kunne vurdere, om beskrivelsen i ledelsesberetningen er tilstrækkelig.

Vedrørende punkt 1 og 2 skal det noteres, at der naturligvis ikke er krav om, at der foreligger et bindende tilsagn om finansiering for det efterfølgende regnskabsår. Det må antages at være yderst sjældent, at en virksomhed har bindende tilsagn fra finansieringskilder for de kommende 12 måneder, og sædvanligvis kan kreditter opsiges uden varsel.

I det pågældende tilfælde har alle investorer underskrevet såvel businessplan som regnskab. Businessplanen har været fulgt siden stiftelsen og har omfattet flere planlagte kapitalforhøjelser fra investorkredsen. Der var planlagt en yderligere kapitalforhøjelse i det kommende år. Alle tidligere planlagte kapitalforhøjelser blev gennemført som planlagt. Det tilsagn, der var i businessplanen, var ikke bindende, men var omtalt i regnskabet. Tilsagnet er beskrevet i regnskabet, som er underskrevet af bestyrelsen, og som omfatter hele investorkredsen. Ifølge kvalitetskontrollanten har bestyrelsen ikke underskrevet regnskabet i egenskab af at være investor, men bestyrelsesmedlem, hvorfor dette ikke kan tillægges værdi. Dette er naturligvis ikke korrekt.

Særligt om punkt 3 og 4 synes det som om, at Revisortilsynet ikke er gjort ordentlig bekendt med, at der forelå masser af revisionsdokumentation i sagen, herunder følgende:

- Planlægningsnotat omhandlende en beskrivelse af selskabet og dets situation, samt en plan for revision af going concern.
- Arbejdsrapport med konklusion for kritisk gennemgang af businessplan og budget.

- Revisionsmemo med konklusion omkring revisionen af going concern.
- Konklusion på, at ændring i realisationsprincip ikke vil medføre ændring af værdiansættelse af andre aktiver end skatteaktiv.
- Omtale af revisionen af going concern med konklusion i revisionsprotokol.
- Supplerende oplysning om forudsætningen for forsat drift.
- Supplerende oplysning om værdiansættelse af skatteaktiv.

Revisionsdokumentationen indeholdt klare konklusioner.

Baseret på revisionsdokumentation, som er udarbejdet i henhold til ISA 230 og ISA 570, er indklagedes konklusion, at selskabet er i fortsat drift, hvilket tydeligvis også er en korrekt konklusion, da selskabet i dag er yderst succesfuldt.

Baseret på den gennemførte revision og de konklusioner, som indklagede er nået til, er det den rigtige erklæring, indklagede har afgivet. Andre erklæringer ville være ukorrekte.

Revisortilsynet og til dels også kvalitetskontrollanten har tydeligvis en manglende indsigt og forståelse for selve indholdet og dokumentationen for den udførte revision og i bedste fald kun en usikkerhed i, hvorledes et skøn om teoretisk tilstrækkelighed skal defineres. Sådanne usikkerheder bør naturligvis ikke indbringes for Revisornævnet, da der ikke er tale om specifikke overtrædelser af hverken regler eller praksis.

Her er tale om en revisionssag med et honorar på kr. 22.900. En lille og nystartet virksomhed uden betydelige interessenter. Årsregnskabet havde kun få interessenter, da der ikke var kreditfaciliteter ud over den, som investorerne havde stillet.

Revisionen er veldokumenteret med meget klare konklusioner. Forholdet er rimelig beskrevet i regnskabet og fornuftigt kommenteret i revisionspåtegningen.

Revisornævnets begrundelse og afgørelse

Efter revisorlovens § 23 skal revisor for hver revisionsopgave udarbejde arbejdsrapporter, der dokumenterer grundlaget for den afgivne erklæring.

Det følger af ISA 230, afsnit 8, at revisionsdokumentationen skal udarbejdes således, at en erfaren revisor, der ikke har forudgående tilknytning til revisionen, er i stand til at forstå arten, den tidsmæssige placering og omfanget af den udførte revision, resultaterne af udførte revisionshandlinger og det opnåede revisionsbevis samt betydelige forhold, som er opstået under revisionen, konklusionerne herpå samt betydelige faglige vurderinger, der er foretaget for at komme frem til disse konklusioner.

Det fremgår af ledelsesberetningen i årsrapporten for C ApS for 2012, at der var forventninger om underskud for det kommende år. Det fremgår videre af ledelsesberetningen, at selskabet havde tilstrækkelige finansieringskilder til at kunne finansiere det planlagte underskud for 2013, og at der i den forbindelse allerede inden regnskabsårets start var opnået betydelige investeringstilsagn.

Ledelsen havde således på påtegningstidspunktet – som også forklaret af indklagede – valgt at fortsætte driften efter det budget, der udviste et uændret ”cashburn”, hvorefter underskuddet skulle dækkes af kapitalindskud fra investorerne.

Det er ubestridt, at der ikke forelå bindende tilsagn om finansiering fra investorerne.

Henset således til, at selskabet for 2013 budgetterede med og forventede et underskud, og at den fortsatte drift derfor var afhængig af den nødvendige kapitaltilførsel, som der ikke forelå bindende tilsagn om, finder Revisornævnet ikke, at det foreliggende revisionsbevis, navnlig i form af ledelsesberetningen samt strategiplan/businessplan og budget, hvoraf det fremgår, at der skulle indskydes yderligere kapital til dækning af det budgetterede underskud, var tilstrækkeligt til, at indklagede kunne vurdere ledelsens beskrivelse i ledelsesberetningen. Det kan heroverfor ikke føre til andet resultat, at samtlige investorer var repræsenteret i bestyrelsen, og at tidligere kapitalforhøjelser var blevet gennemført som planlagt.

Nævnet finder således, at den foreliggende dokumentation for revision af årsrapporten for 2012 for C ApS for så vidt angår going concern var mangelfuld.

Indklagede findes herefter skyldig i den rejste klage.

For overtrædelsen af revisorlovens § 23 og dermed tilsidesættelse af god revisorskik, jf. revisorlovens § 16, pålægges indklagede i medfør af revisorlovens § 44, stk. 1, en bøde, der passende kan fastsættes til 10.000 kr.

T h i b e s t e m m e s:

Indklagede, statsautoriseret revisor Michael Bo Andersen, pålægges en bøde på 10.000 kr.

Kendelsen offentliggøres, jf. revisorlovens § 44, stk. 6.

Lone Molsted